RADU TEODORESCU

INDIFERENTISMUL RELIGIOS: CAUZĂ A DECREȘTINĂRII LUMII DE AZI

Cugir 2024

CUPRINS

INTRODUCERE

O zicală modernă spune aşa: *pentru ca răul să învingă în lumea noastră oamenii bun trebuie să nu facă nimic.* Ei bine trebuie să spunem încă de la început că pe această mentalitate se bazează şi indiferentismul religios. Am găsit de cuviinţă să scriem o carte despre indiferentismul religios fiindcă el este o realitate a lumii noastre de azi. Este o adevărată modă socială să fi indiferent pentru de

- religie,
- credinţă
- şi Biserică.

Indiferenţii religioşi merg pe zicala: *fiecare cu treaba lui.* Preoţii şi teologii creştin ortodocşi să meargă la biserică şi să se roage că noi nu avem nimic împotrivă dar pe noi să ne lase în pace. Prin urmare se ridică întrebarea: de ce este indiferentismul religios rău? Răspunsul ni-l dă părintele Nicolae Achimescu: „privit în general, indiferentismul se confundă, într-o oarecare măsură, cu ateismul şi agnosticismul, suprapunându-se în sens strict cu aşa-numitul vid religios care, în absenţa oricărei căutări religioase sau transcendente, în absenţa oricărei negaţii chiar, depăşeşte aria ateismului. De altfel, cei indiferenţi nu sunt preocupaţi de problema existenţei lui Dumnezeu; ei nu înţeleg necesitatea preocupărilor de natură religioasă, nu sunt interesaţi de Dumnezeu. Tocmai de aici rezultă şi deosebirea indiferentismului de ateism (acesta din urmă neagă explicit existenţa lui Dumnezeu), de agnosticism (care pretinde că Dumnezeu nu poate fi cunoscut), de scientism (care pretinde că ştiinţa poate explica totul), de relativism (care nu acordă încredere nici unui adevăr absolut), de neopozitivism (care caută cunoaşterea lui Dumnezeu pe căi neadecvate)."[1]

Este clar că pentru societatea dezinhibată sexual şi progresistă ştiinţific a zilelor noastre religia este o adevărată povară. De ce este religia o povară? Fiindcă odată ce ai devenit un om religios trebuie

- să respecţi,
- să urmezi,
- şi să fi fidel

unor practici ce se consideră că nu sunt deloc costisitoare. În acest sens sunt mai multe voci în lumea de azi care susţin că omul religios (homo religiosus) este mai mult o relicvă a trecutului fiindcă azi omul este destul de avansat şi poate trăii şi fără de religie.[2]

Ceea ce susţin cei mai mulţi indiferenţi religioşi este că Dumnezeu este nevăzut şi dacă nu poate fi văzut la ce folos să ne batem capul în van? Nu este mai bine să fim indiferenţi faţă de El? Evident că o astfel de mentalitate este eronată. De ce? Fiindcă este bine să ştim că Dumnezeu ni s-a revelat în persoana Domnului Iisus Hristos. Iisus Hristos este personajul central al Noului Testament. Prin urmare dacă suntem indiferenţi faţă de Noul Testament suntem indiferenţi faţă de Iisus şi Dumnezeu. Despre acest fel de indiferentism părintele Nicolae Achimescu spunea: „în funcţie de profunzimea sa, se pot distinge două tipuri de indiferentism religios, şi anume unul aparent superficial şi altul mai radical. Cel dintâi se raportează la propria religie sau confesiune. De pildă, în ultimele decenii, indiferentismul faţă de creştinism în general sau diferitele confesiuni creştine apare foarte frecvent peste tot în Occident, dar şi în Europa Centrală şi de Est. Primul semn al indiferentismului este, fără îndoială, scăderea nivelului practicii liturgico-sacramentale şi a fervenţei acesteia.

Deseori, distanţarea de propria Biserică sau confesiune e dublată de convingeri greşite. Astfel, inclusiv în cazul celor care susţin că mai cred în Dumnezeu, Acesta e redus frecvent la o vagă idee de forţă superioară, energie vitală, spirit impersonal, destin sau fatalitate. Însuşi Mântuitorul Hristos e privit de multe ori ca un simplu om, ca un înţelept sau eventual ca un profet. Deşi păstrează în continuare o anumită legătură cu tradiţia, deseori diverşi indivizi, ca şi anumite grupuri, îşi duc viaţa ignorându-L pe Dumnezeu la modul absolut."[3]

Prin urmare indiferentismul este ignoranţă faţă de Dumnezeu. Omul care este ignorant faţă de Dumnezeu evident că trebuie să spunem că are un mare tupeu. De ce să îţi ignori propriul Tată ceresc? Ei bine sunt mulţi care

- gândesc,
- acţionează
- şi simt

[1] Nicolae Achimescu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-este-si-ce-impact-are-indiferentismul-religios-in-lumea-de-azi-9824.html (accesat pe 17.12.2023).

[2] A se vedea Radu Teodorescu, *Omul religios între minimalism duhovnicesc, dilemă morală și posibilitate de dialog interreligios* (Cugir, 2024).

[3] Nicolae Achimescu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-este-si-ce-impact-are-indiferentismul-religios-in-lumea-de-azi-9824.html (accesat pe 17.12.2023).

aşa.

Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că indiferentismul religios de cele mai multe ori este mai rău decât ateismul. De ce? Fiindcă ateul are o oarecare preocupare cu Dumnezeu în timp ce indiferentul religios este cel care Îl ignoră

- total
- şi deplin

pe Dumnezeu. Părintele Nicolae Achimescu spunea: „o formă mai radicală de indiferentism este aceea care depăşeşte simpla nepăsare în raport cu propria Biserică, confesiune sau religie, concretizându-se în lipsa oricărei preocupări faţă de Dumnezeu, faţă de tot ceea ce priveşte vreo religie oarecare şi religiozitatea în sine. Privit din această perspectivă, indiferentismul reprezintă o formă de necredinţă mai radicală decât ateismul, întrucât - chiar dacă ateii contestă tot timpul problema lui Dumnezeu - indiferenţii nu-i acordă nici o atenţie. Ceea ce înseamnă că, deşi ateismul se opune unei credinţe pozitive şi Îl neagă pe Dumnezeu, totuşi acest lucru presupune o argumentaţie, o preocupare, fie ea şi negativă asupra problemelor legate de Dumnezeu."[4]

Evident că sunt mai multe grade în ceea ce priveşte indiferentismul religios. Sunt creştini care pe parcursul anului sunt cu toţii indiferenţi religios pentru ca de Crăciun dintr-o dată să fie

- pătrunşi,
- prinşi
- şi cuprinşi

de o mare fervoare religioasă. Înţelegem că acest lucru nu este normal şi firesc fiindcă religiozitatea trebuie să fie constantă în viaţa omului şi nu numai în anumite perioade ale anului. Părintele Nicolae Achimescu spunea în acest sens: „la rândul său, agnosticismul nu este o formă atât de radicală a necredinţei, chiar dacă presupune renunţarea la orice efort de cunoaştere a lui Dumnezeu, argumentând prin faptul că Dumnezeu şi problemele religioase nu intră în orizontul ştiinţelor experimentale. Tot la fel, liber-cugetătorii sunt mai puţin necredincioşi decât indiferenţii, fiindcă deşi nu recunosc un Dumnezeu personal, totuşi acceptă cel puţin existenţa unei forţe vitale în Univers, putând fi înclinaţi spre deism, panteism, umanism sau raţionalism. În fine, necredincioşii propriu-zişi sunt realmente necredincioşi, dar din cu totul alte motive, cum ar fi contextul cultural sau familial în care trăiesc. Indiferentismul se deosebeşte de departe de toate aceste atitudini prin aceea că nu doar că nu pune în discuţie problema lui Dumnezeu; mai mult decât atât, consideră insignifiante şi fără valoare toate problemele religioase. Din acest motiv, se poate afirma că indiferentismul este forma cea mai radicală a necredinţei (vezi Simona Ştefana Zetea, *Biserica/ Indiferentismul religios. Indiferentismul religios, un destin implacabil al Bisericii sau o chemare la reînnoire?,* Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuş, 2007, pp. 276-277)."[5]

Indiferentismul religios de cele mai multe ori este privit în societatea noastră ca un lucru

- confortabil,
- fără probleme
- şi ferit de turbulenţe.

De ce? Fiindcă sunt mai mulţi care consideră că indiferentismul religios este adevărata soluţie la *scandalul religios* care are loc în religiile lumii. Din ce în ce mai des ni se spune în zilele noastre că religia este o problemă riscantă.[6] De unde ştim că o religie este adevărată şi alta nu? Nu este mai bine să nu fim preocupaţi de problema religioasă? Nu sunt atât de multe lucruri de făcut în viaţa de zi cu zi?

Ceea ce uită cei mai mulţi indiferenţi religioşi este că problema religioasă este

- cea mai importantă,
- esenţială,
- definitorie
- şi semnificativă

pentru om. Ce am fi fără religie? Evident că nu mult. Aceasta fiindcă după cum ne spune istoria religiilor omul în sine este o fiinţă religioasă. A nega religia înseamnă a nega înseşi fiinţa noastră.

Ei bine indiferenţii religioşi – şi ei sunt mulţi în societatea noastră – trebuie să ştim că sunt unii care nu gândesc profund. Aceasta fiindcă ei sunt unii care cred că viaţa este un lucru de suprafaţă şi care nu are nici un sens profund. Nu are rost să ne pierdem timpul cu neînţelegerile din religie ci trebuie să luăm lucrurile uşor şi fără prea mult efort.

---

[4]Nicolae Achimescu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-este-si-ce-impact-are-indiferentismul-religios-in-lumea-de-azi-9824.html (accesat pe 17.12.2023).

[5] Idem.

[6] A se vedea Radu Teodorescu, *Riscurile istoriei religiilor* (Cugir, 2024).

Părintele Nicolae Achimescu era de părere că un alt motiv al indiferentismului religios din lumea noastră este secularizarea. Omul secularizat nu mai are nevoie de Dumnezeu fiindcă are o mulţime de ritualuri şi mituri secularizate pe care trebuie să le respecte şi în care trebuie să creadă: „între factorii care conduc la apariţia şi dezvoltarea indiferentismului religios pot fi amintiţi, în primul rând, cei de ordin cultural. Astfel, fenomenul secularizării progresive este strâns legat de cel al răspândirii indiferentismului religios. În sine, fiind un proces cultural foarte complex, secularizarea poate degenera în secularism, o ideologie radicală care pretinde excluderea lui Dumnezeu şi a valorilor religioase din lume şi proclamarea omului drept centru al Universului, anulând orice posibilitate de afirmare a religiozităţii."[7]

Doi preoţi creştin ortodocşi discutau într-o zi.

- Ştii ce mă interesează?
- Ce?
- Indiferentismul religios.
- În ce sens?
- Fiindcă îmi dau seama că este o adevărată problemă.
- Provocare?
- Da.
- Adică?
- Omul de azi îşi găseşte un mare pretext în indiferentismul religios.
- Cum?
- Spune aşa.
- Cum?
- Dacă religiile nu se înţeleg unele cu altele nu este mai bine să le evităm?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă omul este o fiinţă religioasă.
- Adică?
- Omul are nevoie de Dumnezeu.
- Dar acest Dumnezeu este diferit de la religie la religie.
- Ştii ce spunea Sfântul Dorotei al Gazei?
- Ce?
- Că în ceea ce Îl priveşte pe Dumnezeu suntem pe linia unui cerc: cu cât ne apropiem de centru, deci de Dumnezeu, ne apropriem şi unii de alţii.
- Deci omul are nevoie de Dumnezeu?
- Ce copil nu are nevoie de tatăl lui?
- Aşa este.
- Vezi?
- Dar este aşa de greu să îl faci conştient de asta pe omul de azi.
- O să îţi spun ceva.
- Ce?
- Ce mi s-a întâmplat mie.
- Când?
- Recent.
- Cu privire la indiferentismul religios?
- Da.
- Ai atenţia mea.
- Mă bucur.
- Deci?
- O să îţi spun ce sunt indiferenţii religios.
- Cum este indiferentismul religios?
- Da.
- Sunt chiar interesat.
- Bine.

---

[7] [7]Nicolae Achimescu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-este-si-ce-impact-are-indiferentismul-religios-in-lumea-de-azi-9824.html (accesat pe 17.12.2023).

- Deci?
- Am fost chemat la un bolnav.
- Şi?
- Acest bolnav era un om sărac.
- Cum ţi-ai dat seama?
- Avea o casă sărăcăcioasă.
- Înţeleg.
- Şi mai era ceva?
- Ce?
- Aerul din casa lui era insuportabil.
- Cum?
- În casă era o mare duhoare.
- Ce păcat.
- În jurul bolnavului erau vreo 9 sau 10 vecini care au venit să îl plângă.
- De ce?
- Nu credeau că mai trăieşte mult.
- Da?
- Da.
- Şi?
- Bolnavul mai putea trăii dar de la duhoare şi de înghesuiala veciniilor şi-a pierdut conştiinţa.
- Şi ce ai făcut?
- Le-am spus vecinilor.
- Ce?
- Afară toată lumea!
- Dar de ce părinte?
- Nu vedeţi că îl sufocaţi?
- Ba da părinte.
- Afară toată lumea!
- Şi au ieşit?
- Da.
- Şi ce a urmat?
- Am luat o cărămidă fierbinte peste care am vărsat oţet.
- De ce?
- Ca să dezinfectez aerul din casă.
- Şi?
- În câteva minute bolnavul s-a trezit din leşin.
- Ce frumos.
- În 3-4 săptămâni şi-a revenit total.
- Şi vecinii spuneau că nu mai are mult de trăit.
- Îl sufocau pur şi simplu.
- Îmi dau seama.
- Vezi la fel este şi cu indiferentul religios.
- Adică?
- Are nevoie să fie aerisit cu adevărul lui Dumnezeu.
- Oare?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă orice om are nevoie de adevărul şi lumina lui Dumnezeu.
- Nu te contrazic.
- Eu când văd indiferenţi religioşi mă gândesc la ei ca la nişte oameni bolnavi.
- Sunt bolnavi sufleteşte.
- Vezi?
- Mă bucur că am discutat.[8]

[8] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Întâmplarea de mai sus este una care ne spune că indiferentul religios este unul care este bolnav sufleteşte fiindcă el nu mai vrea să Îl caute şi eventul să Îl găsească pe Dumnezeul său. Sfinţii părinţi creştin ortodocşi ne spun că iadul apare acolo unde nu mai există comuniune cu Dumnezeu. Ori spre acest lucru tinde indiferentul religios: lipsa de comuniune cu Dumnezeu. Că omul are o tendinţă să se separe de Dumnezeu ne-o spune teologul Cristian Mihail Paraschiv: „încă dintru începuturile sale istorice persoana umană a fost tentată de ispita negării apartenenței sale dumnezeiești, ca și de cea a subminării condiției sale contingente și a nevoii necondiționate de Dumnezeu. Această realitate este ilustrată în chip sugestiv prin însăși paradigma căderii primilor oameni, asumarea angajamentului față de păcat inducându-i omului, devenit ireversibil muritor, un destin suferind și peregrinant pe acest pământ."[9]

CAPITOLUL 1

INDIFERENTISMUL RELIGIOS: STAREA DE A FI CĂLDICEL, NICI CALD, NICI RECE (APOCALIPSĂ 3, 16)

Sfântul Ioan Teologul a fost cel care a vorbit şi ne-a avertizat de această stare a omului indiferent care se complace în mediocritatea lui: „ştiu faptele tale; că nu eşti nici rece, nici fierbinte. O, de ai fi rece sau fierbinte! Astfel, fiindcă eşti căldicel - nici fierbinte, nici rece - am să te vărs din gura Mea" (Apocalipsă 3, 16). Omul căldicel religios nu este ateu dar nu vrea să fie nici un practicant creştin ortodox. El îşi găseşte mai multe

- motive
- şi scuze

prin care consideră că este mai bine să stea departe de biserică şi de viaţa religioasă.

Iată ce spunea părintele Nicolae Achimescu despre indiferentul religios în acest sens: „un al doilea factor care favorizează indiferentismul religios este pluralismul, întrucât fragmentează interesele indivizilor şi implicit ale societăţii. În general, culturile creştine tradiționale au cunoscut peste tot trecerea de la unitatea lor de credinţă, atât de profundă odinioară, la pluralism. Chiar dacă în sine, în domeniul religiei şi în alte domenii, pluralismul este benefic şi de dorit, totuşi tendinţa actuală constă în pierderea identităţii proprii, a relativismului, a unei neutralităţi nivelatoare, într-un cuvânt a indiferentismului.

Alţi factori care facilitează răspândirea indiferentismului religios sunt urbanizarea, industrializarea, fenomenul migraţiei. Punctul lor comun îl reprezintă dezrădăcinarea oamenilor din propria lor comunitate şi anihilarea identităţii lor, inclusiv în plan religios."[10]

Ceea ce este cel mai grav este că indiferentul religios este unul care luptă împotriva propriei identităţi. Cum se poate acest lucru? Este posibil fiindcă trebuie să ştim că în sine ca fiinţe suntem

- definiţi
- şi fundamentaţi

ontologic de Dumnezeu. Fără de Dumnezeu suntem doar

- himere,
- iluzii
- şi fantasme.

Ori fără să fie conştient indiferentul religios fuge de Cel în care îşi poate găsii

- liniştea propriei identităţi
- şi a propriului sine.[11]

Este bine să ne dăm seama de acest lucruri şi în acelaşi timp să conştientizăm că în nici un fel indiferentismul religios nu este un lucru confortabil şi care în cele din urmă ne aduce liniştea mult visată. Indiferentismul religios este unul care evident că ne face mult mai săraci sufleteşte. Aceasta fiindcă în jurul marilor religii ale lumii de cele mai multe ori există o efervescenţă şi o bogată cultură. Fără de aceste lucruri evident că sufletul este mai sărac şi mai lipsit.

Pentru ca să ne dăm seama de ceea ce este indiferentismul religios trebuie să ajungem să îl privim obiectiv şi nu mai într-o prinsă subiectivă. Aceasta fiindcă sunt mulţi care privesc totul numai cum vor ei şi nu

[9] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

[10] Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-este-si-ce-impact-are-indiferentismul-religios-in-lumea-de-azi-9824.html (accesat pe 17.12.2023).

[11] A se vedea Simenon Kraiopoulos, *Te cunoşti pe tine însuţi?* (Bucureşti, 2022).

văr să se ridice din propria mediocritate. Teologul Cristian Mihail Paraschiv spunea în acest sens: „în continuitatea istorică regretabilă a acestei stări de fapt, omul aplatizat și neduhovnicesc al secolului al XXI-lea însumează practic însușirile unui om în mare parte fără Dumnezeu, un individ care nu este neapărat interesat de negarea existenței Acestuia, cât este mai degrabă indiferent, impasibil, intangibil şi complet imun oricărei intervenții și prezențe a vreunui Reper Transcendent în viața sa, un adevărat produs al ideologiei ateiste şi un prototip fidel al egoismului social. Nominalizarea acestui model uman prin apelativul de „individ" nu este una întâmplătoare şi acest lucru pentru că definirea lui în calitatea de „fiinţă" ar însemna poate o denaturare regretabilă a simbolisticii și semnificației dialogale, eminamente comunitare, a noțiunii de „ființă"."[12]

În acest sens este bine să ne dăm seama că indiferentismul religios este egoism. De ce? Fiindcă

- ne face suficienți sieși,
- ne închide în propriul ego,
- ne face o monadă blocată
- şi rupe orice legătură cu Dumnezeu.

Ceea ce face indiferentismul este că atentează la ceea ce este mai esențial în viața omului: ruperea legăturii şi dialogului cu Dumnezeu. Dacă eşti indiferent religios ei bine este evident că nu mai există nici un fel de

- dialog,
- comuniune
- şi comunicare

cu Dumnezeu.[13]

Indiferentul religios se poate spune că este un om în care există o criză profundă a iubirii. De ce? Fiindcă în mod firesc omul ar trebuii să Îl iubească pe Dumnezeu. Ori este clar că din moment ce eşti indiferent față de Dumnezeu nu mai ai cum să Îl iubeşti. Teologul Cristian Mihail Paraschiv ne spunea în acest sens: „omul nu este numai o făptură oarecare în univers, ci el reprezintă o ființă teologică prin excelență, în calitatea sa de chip al lui Dumnezeu, deținând o structură iconică deiformă la nivelul ontologiei sale celei mai adânci. În baza acestui dat ființial tainic, omul are chemarea de a se ridica deasupra oricărei alte ființe create și de a transfigura universul spre starea de desăvârşire veşnică în calitatea sa de microcosmos şi „preot al întregii creații". Înzestrarea sa de către Dumnezeu cu această demnitate înaltă se explică prin faptul că omul „reuneşte în existența sa ipostatică aspectele inteligibile și sensibile ale creației", el deținând mandatarea harică „de a face această unitate tot mai desăvârșită [...]"1. De aceea, „darul lui Dumnezeu făcut omului este atât misiune, cât și punere la încercare", această identitate ereditar-iconică a ființialității sale deschizându-i-se în același timp acestuia și ca posibilitate de înveşnicire întru asemănarea cu Arhetipul Său veşnic."[14]

La fel cum protopărinții noştri Adam şi Eva şi-au găsit mai multe scuze atunci când au căzut în păcat, ei bine la fel îşi găsesc scuze şi cei care sunt indiferenți religios. Indiferentismul religios este o adevărată modă în zilele noastre. El se manifestă prin faptul că cu excepția duminicilor şi a sărbătorilor ei bine bisericile noastre creştin ortodoxe sunt goale. Adevărul este că mai toate bisericile creştine din lume sunt goale. De ce? Fiindcă în lumea de azi se simte un fel de

- duh
- sau de stare

de nepăsare față de Hristos.

Se consideră că Hristos ne cere prea mult şi noi avem enorm de multe lucruri lumeşti de rezolvat. Avem în această lume:

- crize economice,
- dispute şi controverse politice,
- probleme sociale,
- provocări financiare,
- competiții conjugale
- sau goană după averi.

Toate aceste lucruri evident că nu ne mai lasă să ne preocupăm de viața religioasă. Viața religioasă nu are cum să ne intereseze prea mult fiindcă de ce să nu recunoaştem că este de cele mai multe ori cam plictisitoare şi

[12] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

[13] A se vedea Radu Teodorescu, *Bucuria de a fi în comuniune duhovnicească* (Cugir, 2016).

[14] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

demodată. Indiferentul religios nu mai vrea să ştie că are chipul lui Dumnezeu în el şi că este menit pentru Dumnezeu. Este ca și cum indiferentul religios fuge de Dumnezeu şi vrea să se ascundă de Dumnezeu fără să mai ştie de el. Ne aducem aminte că în Eden şi Adam şi Eva au fugit de Dumnezeu. Cu privire la fuga indiferentului religios de Dumnezeu teologul Cristian Mihail Paraschiv spunea: „omul, însă, în decursul istoriei, în special începând cu modernitatea anunțată de curentul iluminist, a schimbat total această paradigmă umană deiformă cu una desfigurată, obscurizată și caracterizată de o negare fățișă tocmai a acestui dat ființial dumnezeisc care este chipul lui Dumnezeu în om."[15]

Un om înţelept care are noţiuni elementare despre fiinţă şi ontologie ştie că acestea vin de la Dumnezeu. Fiinţa umană în sine are nevoie de dialog cu Dumnezeu fiindcă în acest mod este în legătură cu sursa lui. Ori se poate vedea că indiferentul religios merge împotriva naturii sale. El nu Îl neagă oficial pe Dumnezeu dar o atitudine de nepăsare faţă de Dumnezeu.

După cum am spus indiferentismul religios este o mare lipsă de iubire faţă de Dumnezeu. Ceea ce ne spune teologia creştin ortodoxă este că dacă omul are o iubire sinceră faţă de Dumnezeu ei bine în orice circumstanţă a vieţii şi a existenţei sale el va ajunge să se unească cu Dumnezeu în cele din urmă.

Unirea cu Dumnezeu şi refuzul ei ne duce spre un singur lucru: iadul. A fi indiferent religios în sensul mistic creştin ortodox nu te face vrednic de iad. De ce? Fiindcă Dumnezeu ne cheamă la o relaţie:
- activă,
- dinamică
- şi profundă cu El.

Iisus a fost cât se poate de direct cu acest lucru când ne-a spus: „cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubeşte pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine (Matei 10, 37). Mai putem să spunem că a fi indiferent religios este modul cel mai bun pe care trebuie să îl adoptăm? Evident că nu. Cu privire la sensul final al indiferentului religios eseistul român Ernest Bernea ne spunea foarte frumos: „omul modern, creator, puternic și stăpân, omul lui Rousseau și al Iluminismului, sustras ordinei divine transcendente, după experimentarea propriilor sale forțe, a devenit un univers închis, un element însingurat. Și așa, treptat, [simțind] golul de sub el, a cunoscut neantul."[16]

Sunt mai mulţi care sunt de fapt adoratori ai neantizării personale fiindcă ei cred că a fugii de Dumnezeu este un lucru:
- bun,
- de dorit,
- natural
- şi firesc.[17]

Omul căldicel religios este unul care merge după aparenţe şi în nici un fel nu vrea să dea ceea ce este mai bun din el. Aceasta fiindcă el consideră că trebuie să se mulţumească numai cu ceea ce este:
- concret,
- real
- şi material.

Aceasta fiindcă s-a putut să se vadă că concepţia materialistă a vieţii merge mână în mână cu indiferentismul religios. Omul bogat care are
- bani,
- averi,
- plăceri trupeşti
- putere politică
- şi faimă socială

ei bine nu mai vrea să ştie de Dumnezeu. De ce? Fiindcă pentru el Dumnezeu este undeva în abstract şi în indefinit. Sunt mulţi care se plâng în zilele noastre de ermetismul
- cultic,
- ritualic
- şi liturgic

al creştinismului ortodox.

---

[15] Idem.

[16] Ernest BERNEA, *Criza lumii moderne*, Editura Predania, Bucureşti, 2011, p. 54 apud Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

[17] A se vedea Max Picard, *Figa de Dumnezeu* (Bucureşti, 1996).

Ei bine cu privire la acest materialism inerent al indiferentului religios teologul Cristian Mihail Paraschiv spunea: „înclinat tot mai mult spre un materialism acaparant și stăpânit de dorința acerbă a cuceririi unei autonomii necondiționate în raport cu Dumnezeu, năzuință hrănită și de orgoliul naiv de a cunoaște absolut totul în raport cu lumea înconjurătoare, omul a fost sedus de reușitele unei științe autosuficiente și iluzionat de ideea că poate explica orice taină a universului prin experimente de tip matematic sau prin argumentele logicii discursive."[18]

Doi generali de armată discutau într-o zi.

- Și cum mai merge dragul meu prieten?
- Binișor.
- Mă bucur.
- Dar tu cum ești?
- Sunt bine.
- Frumos.
- Este ceva care mă preocupă.
- Ce?
- Viața religioasă a soldaților.
- Adică?
- Sunt mulți care susțin că armata nu ar trebuii să aibă nimic de a face cu credința în Dumnezeu.
- Nu este bine.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Soldatul trebuie să știe frică de Dumnezeu.
- Oare?
- Da.
- În ce sens?
- Credința în Dumnezeu ajută la disciplină.
- Da în armată disciplina este esențială.
- Vezi?
- Sunt mulți care susțin că armata nu are nimic de a face cu religia.
- Eronat.
- De ce?
- Religia are de a face cu toate.
- Asta așa este.
- Evident.
- Și cum poate să ajute la disciplină religia un soldat.
- Sunt mai multe modalități.
- Păi spune-mi numai unul.
- Dacă stau să mă gândesc mai bine are fi un exemplu.
- Nu vreau mai multe exemple.
- Numai unul?
- Da.
- Bine.
- Îmi place să fiu succint și la subiect.
- Și mie.
- Păi poate de acea suntem prieteni.
- Cred și eu.
- Această poveste am auzit-o mai demult.
- Și ai reținut-o?
- Da.
- Trebuie să fie o poveste bună.
- Este.

[18] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

- Te ascult.
- Un caporal avea obiceiul să înjure mult.
- Am întâlnit astfel de oameni.
- Nu mai ştia ce să facă.
- De ce?
- Fiindcă a încercat toate metodele să se lase.
- Şi nu a reuşit să se dezveţe să înjure?
- Da.
- Şi ce a făcut?
- Într-o zi şi-a zis.
- Ce?
- Ce ar fi să cer ajutorul preotului militar?
- Era preot militar în unitatea lor?
- Da.
- Şi?
- Părinte am nevoie de ajutorul sfinţiei tale.
- De ce?
- Nu mă pot abţine să nu în jur.
- Înjuri?
- Da. Nu m-aţi auzit?
- Nu pot asculta pe toată lumea din unitatea aceasta militară.
- Am nevoie de ajutor părinte.
- Cine înjură pe Dumnezeu nu este vrednic de ajutorul Lui.
- Vreau înţelegere părinte.
- Bine te voi ajuta.
- Ce mă bucur.
- Uite trebuie să faci cum îţi spun eu.
- Fac orice.
- Trebuie să vi şi să te plimbi cu mine prin oraş timp de o oră.
- De ce?
- Dacă în această oră de plimbare nu înjuri la final îţi voi da 100 de lei.
- Sună bine.
- Eşti de acord?
- Da părinte.
- Şi?
- Preotul s-a plimbat caporalul timp de o oră prin oraş.
- Şi a înjurat.
- Evidentă că nu.
- Vroia banii?
- Da.
- Şi?
- După ce a trecut ora respectivă preotul a scos banii şi i-a dat caporalului.
- Înţeleg.
- Apoi i-a spus.
- Ce?
- Pentru bani ai voinţă, deci la judecata lui Dumnezeu nu te poţi dezvinovăţi zicând cuvintele: *„nu pot"*.
- Şi a mai înjurat mai apoi caporalul?
- Încet, încet s-a vindecat.
- Înţelept părintele.
- Aşa este şi cu cei care vor să de vindece de indiferenţa religioasă.
- Trebuie să aibă o voinţă şi o motivaţie puternică.
- Da aşa este.
- Este o poveste frumoasă.[19]

[19] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Din întâmplarea de mai sus ne putem da seama că mai toate viciile şi obiceiurile rele pot să se vindece. Trebuie să voim şi să ne ţinem de un program de reabilitare spirituală. Aceasta fiindcă în acest mod vom ajunge să ne vindecăm de acest sindrom modern al indiferentismului religios. Aceasta fiindcă este bine să ştim că au fost mai multe cazuri în care ateismul a început cu indiferentismul religios. Ei bine ateismul mai apoi s-a dezvoltat şi în cele din urmă la cuprins cu totul pe indiferentul religios. Teologul Cristian Mihail Paraschiv spunea în acest sens: „ateismul poate fi definit în linii mari ca o concepție filosofică centrată pe respingerea și negarea existenței oricărui factor divin (în cazul creștinismului – a lui Dumnezeu), ce s-a manifestat în mod pregnant începând cu secolul al XVIII-lea, adică odată cu mutațiile impuse în plan cognitiv de iluminismul raționalist. Ateismul a cunoscut de-a lungul vremii mai multe forme de expresie, cele mai reprezentative fiind cea raționalist-optimistă, cea care exprimă o încredere exacerbată de sine a omului și o ușurare teribilă resimțită de acesta la ideea inexistenței lui Dumnezeu – „Dumnezeu nu există, slavă Domnului!", și cea pesimist-nevrotică, acest tip aparținând unei psihologii tenebrice a durerii și tragismului, ea reflectând întocmai afirmația manifest a filosofului Friedrich Nietzsche – „Dumnezeu a fost asasinat! [...] Totul e pierdut, viața nu mai are nici un sens pentru noi". Ambele tipologii antiteiste trădează o refrigerență maladică a mentalului unei umanități ignorante și secătuite de conștiința teo-logicității ontologiei sale. Însă, trebuie să facem aici precizarea că acest filon ateist nu apare în societatea modernă numai sub aspectele sale militante, ci el se infiltrează deopotrivă și sub aparența disimulată a indiferentismului religios, o mască mai mult sau mai puțin voalată a ateismului clasic ce se focalizează în jurul unei atitudini neutre de cvasi-echidistanță față de orice formă de religiozitate coerentă."[20]

Este adevărat că indiferenţi religioşi au trăit în toate epocile istoriei. Aceasta fiindcă în toate vremurile au fost oameni individualişti care au considerat că religiA nu trebuie să se intersecteze cu viaţa lor personală. Totuşi în vremurile noastre se poate spune că indiferentismul religios a ajuns la apogeu. Un semnal de alarmă cu provine la indiferentismul religios în avem în pilda bogatului şi a săracului Lazăr. Acolo ajung în iad bogatul îi cere patriarhului Avraam să trimită pe cineva care să îi avertizeze pe fraţii lui să nu fie la fel de nemiloşi ca el ca să nu ajungă şi ei în iad. Avraam îi spune că îi au pe Moise şi pe profeţi şi dacă nu îi vor crede pe ei nu vor crede nici dacă va învia cineva din morţi. Se poate vedea aici că sunt unii care sunt indiferenţi religios în aşa măsură că nici un înviat din morţi nu mai îi schimbă din indiferentismul lor. Aceasta este ceea ce se cheamă *împietrirea inimii.* Când inima se împietreşte ei bine omul nu mai poate să fie schimbat în nici un fel.[21]

Omul indiferent religios este unul care de cele mai multe ori pendulează între

- ştiinţă
- şi religie.

De ce? Fiindcă el vede că sunt mai mulţi oameni de ştiinţă şi savanţi care nu cred în Dumnezeu şi vin cu argumente împotriva religiei. Aşa că indiferentul religios spune că nu este bine să se streseze şi este mai bine să stea departe şi de religie şi de ştiinţă. Teologul Cristian Mihail Paraschiv spunea destul de bine în acest sens: „astfel, știința a devenit în scurt timp, „grație propagandei ateiste, un «dumnezeu» care nu poate fi supus îndoielii", ajungându-se la o încetățenire a nihilismului, ateismului și iraționalului în societatea modernă devalorizată, fenomene ale cărei reverberații dramatice le simțim cu toții și în zilele noastre."[22]

Ştiinţa prin urmare nu este un lucru rău dar sunt mai mulţi care cred în ea ca într-o religie. Nu contează ceea ce ne spune religia ci ceea ce contează este dacă ceea ce spune religia poate să fie demonstrat ştiinţific. Aşa gândesc cei mai mulţi oameni din vremea noastră. Ori ştim că de multe ori religie operează pe un alt plan de existenţă decât cel ştiinţific.

Ştiinţa şi emanciparea ei intelectuală au adus în lumea noastră un mare val de indiferenţă religioasă. Aceasta fiindcă oamenii tind să creadă numai ceea ce este ştiinţific şi nu ceea ce este religios. Este evident că nu trebuie să amestecăm lucrurile fiindcă acestea sunt cât se poate de diferite. Vom ajunge să îl scoatem pe indiferentul religios din starea lui numai când îl vom învăţa să facă diferenţa dintre:

- ştiinţific
- şi religios.

Omul religios este căldicel şi moral nu numai religios. Aceasta fiindcă el nu este unul care îi bate capul prea mult cu moralitatea şi modul în care ea este pusă în practică în jurul lui. Este cât se poate de evident că

---

[20] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

[21] A se vedea Andreas Konanos, *Flacăra: omul care mi-a aprins un foc în inimă* (Galaţi, 2021).

[22] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

indiferenţa religioasă duce la indiferenţa morală. Este adevărat că indiferentul religios nu este agresiv în societatea în care trăieşte însă ne putem da seama că totuşi el influenţează pe cei mai slabi prin naivitatea lui. În acest sens gânditoarea Simona Ştefana Zetea spunea: „indiferentismul religios se dezvăluie lumii actuale ca o faţetă mai puţin agresivă şi mediatizată a mai amplului curent ateist, dar care se bucură de o răspândire şi o popularitate cu mult mai mare în rândul maselor decât expresia sa militantă: „subtilitatea cu care se impune [astăzi] indiferentismul religios în lumea întreagă face din acest fenomen unul deosebit de periculos (deşi nu vizibil), chiar şi pentru cei care se mai consideră creştini."[23]

După cum am spus indiferentismul religios este o formă de ignoranţă religioasă. Este adevărat că trebuie să fie indiferenţi cu minciunile religioase însă nu putem să fim indiferenţi cu adevărul religios. Iisus a spus cât se poate de bine şi adevărat că El este

- Calea,
- Adevărul
- şi Viaţa.

Prin urmare dacă voim să avem adevăr şi viaţă deplină trebuie să ajungem la El şi să Îl urmăm. Nu există o altă cale decât Hristos.

Evident sunt mai mulţi care ştiu că după moartea trupului sufletul ajunge să trăiască în continuare. Ei bine ce se va întâmpla cu sufletul? Sunt mulţi care trebuie să spunem că consideră că în cele din urmă sufletul trebuie să fie tratat cu ignoranţă. De ce? Fiindcă lucrurile

- se rezolvă prin sine,
- vine de la sine
- şi intră pe făgaşul firesc de la sine.

În sens creştin ortodox nimic mai eronat decât o astfel de gândire. Sufletul trebuie să primească de la noi o atenţi specială fiindcă el nu poate să fie lăsat

- la voia întâmplări,
- fără atenţie
- ş fără interes.[24]

Ceea ce trebuie să ştim este că marea majoritate a creştinilor ortodocşi de azi sunt indiferenţi religios dar la fel de bine trebuie să ne dăm seama că sunt şi mulţi atei care sunt indiferenţi. Ei nu cred în Dumnezeu dar sunt indiferenţi faţă de cei din jur care eventul cred. Ei susţin că fiecare trebuie să fie respectat în opinia lui. Teologul Cristian Mihail Paraschiv spunea: „în mod cert „avem de-a face cu un neopăgânism ce idolatrizează cele mai diverse realități, de la bunurile materiale, la tehnică sau putere, cu un mod de viață care îl ignoră pe Dumnezeu și Îl reduce cel mult la un factor existențial opțional. În ciuda notorietății sporite a ateismului opresiv, de tip iluminist, bazat pe hipertrofierea hegemonică a rațiunii umane autarhice, ateismul indiferent câștigă astăzi din ce în ce mai mult teren, revelându-se contemporaneității ca o nouă sursă de dialectică existențial-umană. Acest lucru îl sesizase filosoful rus Nikolai Berdiaev încă de la mijlocul secolului al XX-lea, atunci când afirma că „[...] ateismul a devenit mai complex și mai rafinat, nu se mai corelează, ca altădată, cu materialismul și cu pozitivismul elementar, cu credința optimistă într-un progres infinit și cu aceeași credință în rolul suveran al rațiunii. [...] Astăzi, această revoltă e asumată de forța irațională a vieții."[25]

Este evident că indiferentismul este o formă mai rafinată

- ateism,
- necredinţă,
- ignoranţă
- şi nepăsare religioasă.

Indiferentul religios este un ateu nedeplin dar totuşi un ateu. Aceasta fiindcă sunt şi mulţi atei fervenţi care publică cărţi şi ţin conferinţe în care preamăresc necredinţa şi negarea existenţei lui Dumnezeu. Trebuie să fim cât se poate de conştienţi de aceste fapte şi să nu ne lăsăm înşelaţi. Un indiferent religios nu va recunoaşte niciodată că este un ateu dar în realitate asta este. El nu vrea în nici un fel să fie asimilat cu ateii fiindcă ştie că ateismul este un lucru rău.

---

[23] Simona Ștefana ZETEA, *Biserica/ Indiferentismul religios. Indiferentismul religios, un destin implacabil al Bisericii sau o chemare la reînnoire?*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2007, p. 31 apud Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

[24] A se vedea Radu Teodorescu, *Sufletul între îngeri și demoni* (Cugir, 2023).

[25] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

Care este diferența dintre indiferentul religios și ateu ne-o spune tot teologul Cristian Mihail Paraschiv: „Ieromonahul Teofan Mada, mergând pe filiera concepției teologice a lui Hans Blumenberg, face o demarcație clară în lucrarea sa „Homo seculus – antropologia filosofică a religiei" între noțiunea de ateu, care în sens propriu este atribuită numai omului pornit în mod aprig împotriva lui Dumnezeu, revoltă izvorâtă dintr-un dezgust macabru și satanic față de orice formă de credință, și cea de indiferent religios, condiție care sugerează mai degrabă o pasivitate și o lamentare derizorie într-un profund dezinteres față de orice recurs la o religiozitate autentică. El conturează în termeni proprii această distincție susținând că „ateul respinge religia categoric și fundamental, în timp ce indiferentul rămâne «precaut» în fața ei. [...] La ateu se observă o tăgăduire absolută a lui Dumnezeu, în timp ce indiferentul religios manifestă numai o ignorare relativă într-un mod mai mult sau mai puțin tăcut. [...] La primul se remarcă o neparticipare la religiozitate, iar pentru ultimul este de ajuns îngăduința ei". Legând fenomenul impasibilității religioase de substratul său ateist disimulat, autoarea Simona Ștefana Zetea se întreabă ușor retoric dacă nu cumva această apatie spirituală „este o consecință a ateismului și agnosticismului care au obosit să mai cultive polemica în raport cu credința?" Realitatea curentă tinde să-i dea dreptate acesteia, chiar dacă cei mulți oameni care experimentează în propria existență inerția acestui pasivism sufletesc nu conștientizează în mod efectiv motivația îmbrățișării acestei condiții areligioase, sau nu-și pun vreodată problema concordanței viețuirii lor cu modelul evanghelic."[26]

Din cele spuse mai sus înțelegem că sunt mai mulți care cred că prin indiferența religioasă sunt precauți. Ei sunt precauți fiindcă vor să nu fie duşi în eroare de religie fiindcă spun ei că se poate vedea

- clar,
- evident
- şi real

că religiile nu se înțeleg una cu alta.

Știm de exemplul Sfântului Antonie cel Mare din Patericul egiptean[27] că la un moment dar el a voit să știe de ce în lume există atât de multă nedreptate și cei drepți de multe ori suferă mai mult decât cei nedrepți? O voce din cer i-a răspuns Sfântului Antonie cel Mare că toate acestea sunt tainele lui Dumnezeu şi el, Antonie, ar face mai bine dacă s-ar concentra pe propria mântuire. Ei bine acest lucru – de a te concentra pe propria mântuire – nu este deloc înțeles de indiferentul religios. Aceasta fiindcă deşi el spune că este indiferent la ceea ce se întâmplă în jurul lui în realitate el este unul care este

- atent,
- preocupat
- şi sensibil

la ceea ce cred şi zic alţii.

Aceasta fiindcă el este influenţat de cele ce se zic despre religie și nu vrea să își bată prea mult capul cu ele. Nu greşim dacă spunem indiferentul religios este o persoană care îi este frică de propriile opinii şi păreri. Aceasta fiindcă el nu se cunoaşte destul de bine pe sine. Cu privire la apariţia istorică a indiferentismului religios teologul Cristian Mihail Paraschiv spunea: „indiferentismul religios apare ca fenomen distinct în apanajul istoric a aceleiași modernități de tristă amintire, „ca aporie a războaielor religioase ale Reformei și Contra-Reformei, pentru a se cristaliza teoretic-lumesc în «religia naturii», adică în «teologia seculară» a Iluminismului." Practic, apariția sa în plan social poate fi cumva sincronizată și corelată cu nașterea ateismului în societatea modernă, însă cu toate acestea indiferentismul religios rămâne doar o prezență izolată și discretă în acest secol XVIII, limitându-se la o arie restrânsă a intelectualității acelei epoci. Consacrarea sa pe scară largă s-a înregistrat abia spre sfârșitul veacului al XIX-lea, atunci când indiferentismul devine o realitate certă și o coordonată definitorie pentru societatea vremii, fiind ulterior marcată în mod decisiv de incidența nefastă a celui de-al doilea război mondial, dar și de apariția nihilismului, o adevărată euristică a nonvalorii și a vidului spiritual."[28]

Deşi nu o recunosc ei bine indiferenţii religioşi se înrudesc cu

- ateii
- şi nihiliştii

fiindcă ei refuză să îi pună serios problema religioasă.

---

[26] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

[27] *Patericul egiptean* (Alba Iulia, 1991).

[28] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

De multe ori poate nu aflăm adevărul total în sens religios dar totuşi o parte din adevăr vom ajunge să îl aflăm. Iată de ce nu trebuie să ne închidem în faţa adevărului prin indiferentism religios. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să ştim că Dumnezeu trebuie să fie totul pentru noi. Ei bine este evident că pentru indiferentul religios Dumnezeu nu este totul şi El este o lucru ce poate să fie ignorat şi trecut cu vederea. Deşi se crede că este o alternativă neutră de viaţă ei bine indiferentismul religios este mai mult o formă decadentă de viaţă: „hrănită inconştient, poate, de filosofia deicidă nietzscheană și ruinată fiind de experiența absurdului prin stingerea lentă, dar sigură, a factorului duhovnicesc din om, ființa umană s-a trezit aruncată într-o dezordine socială seculară ce i-a anulat până la disoluție componenta ontologică a relaționării cu Transcendentul. Mergând pe acest traiect decadent, omul secolului al XX-lea a devenit în mod necondiționat, după cum frumos remarcă părintele Ioan Ică jr, o „simplă relicvă «epistemică» a unei ere intelectuale revolute", cantonată fiind într-un proces de lichidare a trăirilor sale autentice, ca un revers al uciderii filosofice a „ideii" de Dumnezeu. Umanitatea modernă și-a adus astfel o contribuție definitorie la procesul privatizării credinței, în sensul golirii ei de sens și genuinitate, o realitate ce poate fi transliterată în termenii tendinței general-actuale „de construire a unei religiozități personale" desprinse de orice identitate veridic-eclezială."[29]

Doi creştini ortodocşi simplii discutau într-o zi.

- Ştii ce mi-am dat seama?
- Ce?
- Că sunt mulţi oameni care nu se declară atei.
- Şi?
- Ei se declară indiferenţi religioşi.
- Adică?
- Nu sunt nici un religia şi nici cu ateii.
- Se poate aşa ceva?
- Adevărul este că nu?
- Ori eşti cu Dumnezeu ori eşti cu diavolul.
- Şi atunci?
- Diavolul când vede că în unii există un sâmbure de credinţă schimbă tactica.
- Cum?
- Nu le spune că trebuie să fie atei.
- Nu?
- Nu.
- Dar ce?
- Că fiecare să fie cu treaba lui.
- Adică?
- Preoţii cu religia şi restul cu viaţa lor.
- Deci se face recurs la viaţă?
- Da.
- Nu eram conştient de acest şiretlic drăcesc.
- Cum nu?
- Nu mi-am dat seama de el.
- Nu este bine.
- Aşa este.
- Şi atunci cum trebuie să fim?
- Îţi voi spune eu cum.
- Cum?
- Trebuie să fie aprinşi pentru Hristos.
- Dar este greu să fi aşa.
- De ce?
- Fiindcă cei din jur nu sunt.
- Îţi voi spune o întâmplare pe care am auzit-o recent.
- Te ascult.

[29] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

- Un domn mergea pe stradă.
- Şi?
- În faţa lui o mamă mergea cu un copil mai mic.
- Aşa.
- La un moment dat cineva din neatenţie s-a tamponat de copil.
- Se mai întâmplă.
- Imediat copilul a început să înjure ca ultimul om.
- Omul nostru a rămas mirat.
- De ce?
- Copilul era destul de mic.
- 4-5 ani?
- Da.
- Măi copile ştii să înjuri?
- Cum să nu ştie, a răspuns mama lui. Înjură ca un bătrân.
- Bine doamnă dar de rugat ştie să se roage?
- Nu.
- De ce?
- Este prea tânăr pentru lucrurile astea.
- Hahaha.
- De ce râzi?
- Copilul nu era tânăr pentru înjurături.
- Da.
- Dar era tânăr pentru rugăciune.
- Da.
- Asta-o bună.
- Evident.
- Deci vezi oamenii sunt aşa ca acest copil mic.
- În ce sens?
- Sunt buni să fie indiferenţi religios.
- Dar nu sunt buni să creadă în Dumnezeu?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Sigur.
- Indiferentismul religios este aşa un fel de căldicel.
- Nici cald nici rece.
- Da.
- Aşa cum spune Sfântul Ioan Teologul în Apocalipsă?
- Da.
- Bine de ştiut.
- Cei mai mulţi indiferenţi religioşi ajung la finalul vieţii la necredinţă.
- Oare?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă după ce o viaţă întreagă nu au vrut să ştii de Dumnezeu la final nu îţi mai pasă deloc de el.
- Cred că aşa este.
- Iată de ce este bine să ne ferim de această stare de indiferenţă religioasă.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Nu ştiam toate aceste lucruri pe care mi le-ai spus.
- Şi eu le-am aflat mai recent.
- Este bine că mi le-ai împărtăşit şi mie.
- De ce?
- Fiindcă m-am folosit de ele.[30]

[30] Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Indiferentismul religios este unul care nu vrea să lezeze nici ateismul dar nici credința în Dumnezeu. Adevărul este că în cele din urmă el sfârșește în necredință și ateism. Nu este un ateism declarat ca al marilor atei ai lumii ci mai mult unul privat fiindcă este mai mult pasiv decât activ. Teologul Cristian Mihail Paraschiv spunea în acest sens: „este foarte greu de precizat ce este în esență indiferentismul religios, datorită complexității, ambiguității și varietății formelor expresive pe care această realitate existențială le comportă. În orice caz, ea nu ține de substratul ontologiei umane și nu există într-o stare pură, ci se prezintă mult mai curând ca un sentiment sau o atitudine subiectivă greu definibilă. Din perspectivă subiectivă, putem spune că această pasivitate religioasă se prezintă ca o absență a frământărilor în materie de credință, ca o stare amorfă de apatie duhovnicească ce aplatizează năzuințele spirituale ale omului după Absolut, în timp ce „din punct de vedere obiectiv, caracteristica esențială a acestui fenomen pare a fi afirmarea irelevanței lui Dumnezeu și a religiozității pentru individ și societate."[31]

CAPITOLUL 2

CEI MAI MULȚI CREȘTIN ORTODOCȘI DIN SECOLUL XXI SUNT INDIFERENȚI RELIGIOS

În secolul XX s-a făcut multă vâlvă despre profeția filosofului francez Andre Malreaux care spunea că secolul XXI ori va fi religios or nu va mai fi. Aceasta fiindcă ştim că în secolul XX au existat două mari curente atee şi nihiliste:

- comunismul
- şi nazismul.

Atât comuniştii cât şi naziştii ştim că au fost atei şi visau la o lume fără de Dumnezeu şi fără de nici o religie. Pe acest fond al unui ateism:

- cras,
- activ
- şi agresiv

ei bine mai mulți au venit cu *alternativa de mijloc* nu este bine să fi nici comunist şi nici nazist dar la fel de bine nu este bine să fi nici fixat în probleme religioase. Cel mai bine este să fi indiferent religios, adică să nu te încarci cu toate

- dezbaterile,
- controversele
- şi neînțelegerile

dintre religii şi din creştinism.[32]

A fost filosoful român Petre Țuțea cel care ne spunea că realul este în esența lui religios. De ce? Fiindcă tot ceea ce este creat este creat de Dumnezeu şi toată lumea îşi are sursa ontologică în Dumnezeu. Fără de Dumnezeu nu există:

- nimic
- şi absolut nimic.

„Marele filosof și eseist român Petre Țuțea a văzut și el în indiferentismul religios un mijloc de înstrăinare de realitate a omului prin lichidarea spiritualității sale hristocentrice, afirmând că „indiferența religioasă înseamnă, prin absența realului, stingere sufletească, realul fiind religios în esență". În acest sens, indiferentismul se prezintă ca o stare de neutralitate spirituală vis a vis de orice expresie ipostatnică a religiosului ce nu îmbrățișează nici calea afirmării, nici pe cea a negării, ci adoptă postura complacerii în condiția aseptică a unei echidistanțe izvorâte fie din patologia unei apatii duhovnicești, fie dintr-un scepticism irelevant."[33]

Prin urmare trebuie să ştim că indiferentismul religios de multe ori ajunge să fie unul care să fie

- o expresie
- şi o manifestare

a unei apatii față de Dumnezeu.

---

[31] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).
[32] A se vedea Serghie Râbko, *Este posibilă mântuirea în secolul XXI?* (Bucureşti, 2010).
[33] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

Este greu de crezut pentru creştinii ortodocşi autentici dar sunt mulţi în zilele noastre care simt apatie faţă de Dumnezeu. Ca să nu mergem mai departe şi să ne dăm seama că mulţi au un adevărat dezgust faţă de El. Indiferentul religios de cele mai multe ori simte un fel de plictis când vine vorba de Dumnezeu căruia îi reproşează toate relele lumii. Indiferentul religios deşi recunoaşte existenţa lui Dumnezeu acest lucru nu are nici un impact în viaţa lui. Este ca şi cum Dumnezeu nici un ar fi. „aşadar, indiferentismul religios nu se dezvăluie opticii contemporane ca o sinteză critică și coerentă a unui adânc proces de reflecție interioară pe care omul l-a finalizat în îmbrățișarea unilaterală a unei stări de pasivitate și neutralitate față de Dumnezeiesc, ci el se exprimă mai mult ca un dezinteres acut față de credința înțeleasă ca element constitutiv uman, placiditate fie moștenită, fie mediată de inexistența unei educații religioase. În acest fel, „indiferentismul nu se impune ca o ideologie, ci ca o atmosferă copleșitoare, ca un mod de a fi și a gândi, așa încât acesta poate fi definit drept un fenomen de masă". Practic, în definitiv, consecințele grave ale acestei apatii spirituale nu afectează ființa umană atât la nivel conceptual, asemenea unui proces dezagreabil de îndoctrinare ideologică, cât mai ales la nivelul existențial concret, ceea ce face din această realitate una din provocările vitale ale Bisericii în contemporaneitate și o problemă greu abordabilă dintr-o perspectivă unilaterală."[34]

Ceea ce se poate vedea din modul în care s-a manifestat secolul XXI până acum este că indiferentismul religios este unul

- obişnuit,
- evident,
- popular
- şi exemplar.

Omul secolului XXI este unul care este departe de a fi religios. Este un om încrezut în propriile concepte şi persoană. Aceasta fiindcă el consideră că tot ceea ce contează este:

- materia,
- plăcerea
- senzaţia
- şi voluptosul.

Iată de ce nu trebuie să ne facem mari iluzii cu prognosticul că omul secolului XX ar trebuii să fie religios. Dacă este o folosim o sintagmă teologică ei bine vom spune că *în secolul XXI indiferentismul religios este o adevărată maladie*. Un teolog creştin ortodox român spunea că pornografia este maladia secolului XXI. Ei bine la pornografie evident că se mai adaogă şi indiferentismul religios. Bisericile Ortodoxe şi nu numai în marea majoritate a timpului sunt goale. Duminica mai sunt câţiva care cu mare greutate trec pragul bisericii. Arhiepiscopul Irineu Pop spunea: „în societatea noastră postmodernă, marcată de tendinţe secularizante şi de indiferentism religios, ne confruntăm cu o cultură a nonvalorilor şi cu o spiritualitate golită de adevărul evanghelic. În felul acesta, tot mai mulţi creştini devin victime ale hedonismului, materialismului, ateismului, egoismului şi insensibilităţilor faţă de semenii lor. Iată de ce consider că, pe lângă acumularea de cunoştinţe, sunt de mare folos în şcoala românească atât credinţa în Dumnezeu, cât şi formarea caracterului moral. Nu poate fi omul, cu adevărat, cult şi spiritual dacă nu pune la prezidiul existenţei şi devenirii sale pe Domnul Hristos."[35]

Ceea ce se poate vedea este că acolo unde există egoism şi egocentrism ei bine există foarte mult indiferentism religios. Omul care este plin de sine – şi sunt mulţi astfel de oameni în secolul XXI – ei bine nu mai au cum să fie

- preocupaţi
- şi interesaţi

de Dumnezeu.[36]

Cei mai mulţi oameni din secolul XXI nu spun pe faţă NU lui Hristos dar din viaţa lor ne putem da seama că ei nu vor să îi urmeze. Omul de azi este unul care nu vede în lumea din jur nu creaţia frumoasă şi măreaţă a lui Dumnezeu ci mai mult un bun de consum. Totul se reduce la mai mulţi semeni de ai noştri la consum şi la ceea ce vom mânca şi vom bea.

Indiferentismul religios este unul care este larg răspândit în secolului XXI secol în care cei bogaţi au devenit şi mai bogaţi şi cei săraci au devenit şi mai săraci.

---

[34] Teolog Cristian Mihail Paraschiv http://www.bisericaalbabucuresti.ro/wp-content/uploads/2015/03/Articol-Cristi-Paraschiv-1.pdf (accesat pe 17.12.2023).

[35] Arhiepiscopul Irineu de Alba Iulia https://www.hotnews.ro/stiri-esential-26230540-societatea-postmoderna-este-marcata-indiferentism-religios-deplange-arhiepiscopul-irineu.htm (accesat pe 17.12.2023).

[36] A se vedea Sfântul Iustin Popovici, *Calea cunoașterii lui Dumnezeu* (Galaţi, 2014).

Cu privire la care sunt efectele și consecințele indiferentismului religios este bine să ne aducem aminte de o poveste din Patericul egiptean. Se spune că era un părinte care stătea singur într-un munte. La el a venit un călugăr din lavra Calamoschiei.

- Părinte stai aici în pustia muntelui de multă vreme.
- Așa este.
- Şi la ce ţi-a folosit acest lucru?
- Revino după 5 zile şi îţi voi spune.

Călugărul a revenit după 5 zile.

- Deci ce ai rezolvat că te-o retras aici în pustia muntelui?
- Îţi voi spune ce.
- Ce?
- „Iartă-mă, frate, că făcându-mi pravila, ***niciodată n-am lăsat gândul şi mintea mea pe pământ.”***[37]

Este bine să ştim că cei care sunt indiferenţi faţă de viaţa religioasă au mult de pierdut. Au de pierdut lucruri esenţiale dintre care cel mai important este lucrarea la propria lor mântuire. Ceea ce mai toate religiile sunt de acord este că viaţa de aici este numai un stadiu de pregătire pentru viaţa de apoi. Prin urmare este bine să ne dăm seama că nu trebuie să vedem această viaţă ca un scop în sine. Faptul că această viaţă este

- tranziție
- și tranzitorie

îi face pe mulți să nu mai fie interesați de religie. Ei nu vor să știe că această viață este una căzută fiindcă primii oameni Adam și Eva au căzut de la Dumnezeu. În cele din urmă indiferența religioasă este un lucru care în nici un fel nu rezolvă problemele cu care ne confruntăm în această viață.

Ceea ce poate vedea orice om din secolul XXI este că lumea noastră nu este acolo unde ar trebuii să fie.[38] Vedem în lumea din jurul nostru:

- violență,
- război,
- cruzime,
- sadism,
- agresivitate
- și perversiune.

Sunt mulți care sunt de părere că trebuie să fie indiferenți și nepăsători cu privire la aceste lucruri. La fel de bine trebuie să știm că este bine să ne urmăm cursul firesc al vieţii şi să nu fim prea afectaţi de aceste lucruri negative din lumea noastră. Totuși răutatea din lumea noastră nu trebuie să ne facă indiferenți față de Dumnezeu după cum fac mulți în secolul XXI. Părintele Bogdan Ivanov spunea în acest sens: „e adevărat că omul modern privește chestiunile spirituale ca desuete și neconfortabile, întrucât vorbesc de principii morale, de limite, canoane, într-un cuvânt de lucruri care pot tulbura confortul zilnic din care nu vrea să fie scos de cineva sau ceva. Mai mult, toate aceste principii sunt considerate ca limitări drastice ale libertății de gândire și de acțiune a persoanei. Singura „soluție” facilă în fața unei astfel de dileme este repudierea a tot ce este religios, spiritual, prin crearea propriului paradis. Omul, în toată istoria sa, a dorit să-și creeze aici, pe pământ, propria grădină a Edenului, cu propriile legi sau chiar fără, negându-l pe omul dialogului și al sacrului creat de Dumnezeu. Există însă riscul ca acest mare proiect să sfârșească caricatural și grotesc, aruncând omul într-un haos moral și spiritual din care cu greu va mai putea ieși.”[39]

Starea apatică în plan religios a omului secolului XXI poate să fie văzută din modul în care acesta privește viața religioasă. De multe ori ea este văzută ca ceva:

- magic,
- superstițios,
- fundamentalist,
- fanatic
- și deviant.

---

[37] *Patericul*, ed., Episcopiei de Alba Iulia, 1990, p. 245.
[38] A se vedea Radu Teodorescu, *Răul în religiile lumii* (Pennsylvania, 2002).
[39] Preot Bogdan Ivanov https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/tinerii-si-provocarea-indiferentismului-religios-159337.html (accesat pe 18.12.2023).

Omul apatic religios al secolului XXI dacă merge pe această linie de gândirea evident că va ajunge să își piardă propria mântuire. Mai ales tinerii trebuie să fie unii care să se trezească din această apatie religioasă a secolului XXI. Iată ce spunea în acest sens părintele Bogdan Ivanov: „indiferența religioasă este o falsă rezolvare a problemei, care adâncește și mai mult criza spirituală, angoasa și singurătatea în fața dilemelor vieții. Indiferentismul religios al societății naște pesimism și lipsă de motivație, lucru care poate fi contracarat doar printr-o angajare responsabilă și curajoasă a tinerilor în cunoașterea și trăirea vieții și în dimensiunea ei spirituală. Tinerii au toate motivele să fie îngrijorați în fața acestei provocări, dar să își păstreze speranța că pot schimba lucrurile prin implicare și dăruire. Astfel, ei pot veni cu un răspuns la marea criză de vocație, pe care societatea o traversează, prin propria lor dăruire și jertfă. Un tânăr este incomod prin prospețimea și energia lui spirituală, prin vocație și idealuri și, de aceea, nu trebuie să se lase pradă platitudinii unei indiferențe religioase distructive. Ce poate fi mai rău decât un tânăr fără motivație și indiferent?”[40]

Doi istorici americani discutau într-o zi.

- Știi la ce mă gândesc.
- La ce?
- La ce folos religia?
- Adică?
- Nu aduce nici un profit.
- Sunt multe lucruri care nu aduc profit.
- Cum ar fi?
- Naşterea de copii.
- Adică?
- Ce profit aduce naşterea unui copil?
- Nici unul.
- Vezi?
- Și atunci?
- Religia aduce multe lucruri bune.
- Cum ar fi?
- Tăria de continua în încercările vieții.
- Da?
- Nu ştiu ce să spun.
- Tu de Pariul lui Pascal ai auzit?
- Nu.
- Pascal a fost un filosof francez.
- Și?
- El spunea aşa.
- Ce?
- Dacă crezi în Dumnezeu nu ai nimic de pierdut.
- De ce?
- Dacă crezi şi El există ai câştigat totul.
- Și dacă nu există?
- Nu ai pierdut nimic.
- Asta aşa este.
- Vezi?
- A fost deştept acest Pascal.
- Aşa este.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- În Dumnezeu unii se ridică şi alții cad.
- Adică?
- Îți spune o întâmplare de la noi din America.
- Te ascult.

[40] Preot Bogdan Ivanov https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/tinerii-si-provocarea-indiferentismului-religios-159337.html (accesat pe 18.12.2023).

- Ştii că mai de mult pe plantaţiile din sud negrii erau folosiţi ca sclavi.
- Da.
- Ei bine pe o plantaţie era un stăpâne de sclavi foarte iute la mânie.
- Şi?
- Când se mânia el înjura pe Dumnezeu.
- Urât.
- Aşa este.
- Şi?
- El în schimb avea un sclav negru foarte credincios.
- Cum?
- Când stăpânul lui înjura de numele lui Dumnezeu ei bine ce făcea sclavul?
- Ce?
- Se închina.
- Ce faci netotule? Îl întreba stăpânul.
- Mă închin, nu se vede.
- De ce?
- Fiindcă rostiţi numele lui Dumnezeu.
- Ce ai tu cu Dumnezeu?
- Fiindcă acest nume mă umple de respect.
- Da?
- Da.
- Chiar aşa?
- Nu ştii ce se spune în rugăciune?
- Ce?
- Sfinţească-se numele Tău.
- Stăpânul nu mai zicea nimic.
- De ce?
- Fiindcă se simţea ruşinat.
- Şi eu m-aş simţii.
- Păi cum să nu.
- Deci vezi este acelaşi Dumnezeu care este efecte diferite.
- Dar ce părere de cei care sunt indiferenţi religios.
- Nu una bună.
- De ce?
- Sunt apatici mai mult
- Adică?
- Cei mai mulţi indiferenţi religioşi sunt apatici religioşi.
- Le este lehamite de Dumnezeu?
- Da.
- Cum aşa?
- Pur şi simplu nu Îl iubesc pe Dumnezeu.
- Se poate aşa ceva?
- Iuda Iscarioteanul spunea că Îl iubeşte pe Iisus dar totuşi L-a trădat.
- Aşa este.
- Vezi?
- Nu eram conştient de această stare de apatie faţă de Dumnezeu.
- Este una care se înrudeşte cu ateismul şi nihilismul.
- Aşa este gravă este.
- Da.
- Ce păcat.
- Evident.
- Mulţumesc pentru discuţie.
- Nici o problemă.[41]

[41] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Ceea ce ne spune întâmplarea de mai sus este că omul secolului XXI este autosuficient sieşi şi pentru acest lucru viaţa religioasă nu prezintă mai nici un interes pentru el. El este un om care nu mai tresaltă de Paşti şi pentru el Crăciunul este mai mult un festival desacralizat şi erodat. Iată ce spunea părintele Nicolae Achimescu în acest sens: „nu trebuie să ne mire faptul că civilizaţia căreia îi aparţinem astăzi e mai degrabă una a aparenţei decât a conştiinţei, a esenţei. Omul contemporan se consideră, în mare parte, autosuficient, cufundându-se în materialism şi închizând, astfel, orice acces spre spiritualitate şi spre trăirea idealurilor evanghelice. Desigur, toate acestea anulează scara tradiţională a valorilor şi afectează inevitabil orice formă de religiozitate. În consecinţă, omul modern şi secularizat pune preponderent accentul pe valorile materiale imediate, spontane şi trecătoare în dauna celor veşnice şi nepieritoare. Tinerii de azi mai ales nu mai sunt preocupaţi de răspunsuri la întrebări de genul ce este omul, de unde vine şi încotro se îndreaptă. Ei nu mai sunt motivaţi prin educaţie şi cultură să caute alternative la satisfacţia pe care le-o oferă prezentul şi modul de viaţă pe care o duc. Dimpotrivă, odată cu trecerea generaţiilor, se atenuează, crescând aspiraţia după ceea ce urmează în viaţa de dincolo de mormânt, la fel cum se toceşte setea de profunzime în general, dat fiind faptul că tot ceea ce este în jur nu îndeamnă decât la superficialitate. E limpede, în societatea de azi, că valorile religioase, dar şi morale, încep să nu mai prezinte interes, fiind înlocuite cu altele, cum ar fi: succesul, eficienţa, puterea, plăcerea, libertinajul etc. (cf. *ibidem,* pp. 296-297).”[42]

Prin urmare ceea ce este trist este că sunt mulţi creştin ortodocşi tineri şi bătrâni în zilele noastre care sunt indiferenţi religios şi care nu vor să îşi ia credinţa şi religia în serios. Aceasta fiindcă se consideră că nu trebuie să faci din religia şi credinţa ta un lucru public ci el trebuie să rămână în sfera privată. Lipsa de interes faţă de Hristos din zilele noastre în cele din urmă este o pierdere pentru noi şi nu un câştig. Aceasta fiindcă nu se poate să fim

- neutrii,
- nepăsători
- şi delăsători

cu Hristos.[43]

Ca să ajungem creştini ortodocşi autentici trebuie să fim unii care să ne dăm seama de importanţa credinţei creştin ortodoxe în viaţa noastră. Părintele Nicolae Achimescu spunea în acest sens: „deşi în vremea Reformei lumea era pretutindeni preocupată de probleme teologice, la piaţă ca şi în universităţi, astăzi în schimb se simte un extrem de alarmant indiferentism religios, concretizat în renunţarea aproape deplină la viaţa religioasă sau canalizarea acesteia spre o pseudoreligiozitate, fără a stârni prea multe reacţii. Renunţarea la viaţa şi problemele religioase se produce azi, în viaţa privată, ca şi în cea a societăţii, în linişte, progresiv, fără nici un fel de traume, ajungându-se pur şi simplu la constatarea "morţii lui Dumnezeu" în propria viaţă, fără a realiza exact cum s-a întâmplat acest lucru şi de ce. Din păcate, indiferentismul religios este un fenomen tot mai răspândit chiar şi în ţările în care credinţa, creştină sau nu, era în mod tradiţional cultivată. În acelaşi timp, se constată că acest fenomen nu vizează doar ţările Europei, în general, şi pe cele occidentale, în special, ci şi acele ţări unde a pătruns şi s-a răspândit rapid civilizaţia occidentală. Chiar dacă, pentru o vreme, această atitudine faţă de religie a caracterizat doar elitele intelectuale, astăzi ea tinde să se răspândească, progresiv, şi să cuprindă cea mai mare parte a populaţiei (cf. *ibidem,* pp. 315-316).”[44]

Este adevărat că noi ca şi creştin ortodocşi suntem diferiţi. Unii suntem mai înclinaţi spre viaţa religioasă în timp ce alţii nu. Acest lucru nu trebuie să ne facă să nu mai fim orientaţi religios sau mai bine spus să fim unii care să nu ne pese de credinţa şi religia noastră creştin ortodoxă. De ce? Fiindcă acest lucru în primul rând ne face pe noi să pierdem. Mai toţi sfinţii creştin ortodocşi ne spun că nu avem nimic de pierdut de pe urma credinţei noastre creştin ortodoxe. Iată de ce trebuie să fim unii care să fim

- deschişi,
- centraţi,
- orientaţi
- motivaţi
- şi susţinuţi

de credinţa noastră creştin ortodoxă.

---

[42] Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-este-si-ce-impact-are-indiferentismul-religios-in-lumea-de-azi-ii-9447.html (accesat pe 18.12.2023).
[43] A se vedea Vasile Someşeanul, *Experienţa vieţii cu Hristos* (Cluj-Napoca, 2014).
[44] Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-este-si-ce-impact-are-indiferentismul-religios-in-lumea-de-azi-ii-9447.html (accesat pe 18.12.2023).

Sunt şi mulţi creştini ortodocşi care susţin că nu este bine să fim prea influenţaţi de religia şi credinţa noastră creştin ortodoxă fiindcă în cele din urmă nu toţi avem chemarea spre credinţa creştin ortodoxă. O astfel de gândire trebuie să ştim că este reprobabilă. Aceasta fiindcă Hristos nu aşteaptă de la noi mai mult decât putem da. Trebuie să fim conştienţi de acest lucru fiindcă sunt mulţi care cred că Hristos ne cere mult prea mult. „În acest sens, cardinalul Paul Poupard atrage atenţia asupra apariţiei unui nou tip uman: *homo indiferrens,* care îi urmează lui *homo religiosus,* despre care scrie atât de frumos Mircea Eliade. În comparaţie cu perioadele trecute, epoca în care trăim pare a se caracteriza printr-o formă de ateism practic, uneori chiar şi a celor care se declară creştini. Practic, e vorba de o tot mai profundă secularizare, corelată strâns cu acea căutare individualistă a bunăstării materiale şi cultura relativismului. O consecinţă firească a acestora este diluarea căutării religioase într-o vagă spiritualitate, care nu mai are nici un conţinut religios (cf. *ibidem,* p. 318).”[45]

Există o categorie de creştin ortodocşi care sunt superficiali şi care susţin că fiindcă în lume sunt mai multe religii ei bine nu trebuie să lezăm pe nici una şi ca atare trebuie să fim unii care să nu ne preocupăm prea mult de propria noastră religie creştin ortodoxă. Cea mai bună soluţie pentru ei este

- indiferenţa,
- nepăsarea,
- delăsarea
- şi platitudinea.

Este cumva un lucru urât că noi creştinii ortodocşi nu conştientizăm

- frumuseţea
- şi bogăţia

propriei noastre tradiţii creştin ortodoxe.[46]

În tradiţia creştin ortodoxă se găseşte câte ceva pentru toată lumea. Ceea ce este mai trist este că sunt mulţi care descalifică această tradiţie de la bun început. Ei consideră că ortodoxia nu are ce le oferii şi nici nu se sinchisesc să o exploreze şi să vadă ceea ce le oferă.

Părintele Nicolae Achimescu considera că în cele din urmă indiferentismul religios care este larg răspândit printre creştinii ortodocşi este o mare criză. „În general, de-a lungul istoriei creştinismului, perioadele de criză au contribuit mai mereu la o reînnoire a credinţei. Este şi motivul, de altfel, pentru care ne punem întrebarea dacă nu cumva şi criza indiferentismului religios de azi ar putea juca un asemenea rol. Întrebarea în sine se justifică, în primul rând, prin faptul că nu doar "atacurile" teoretice şi practice împotriva credinţei au consolidat indiferentismul religios în răspândirea sa actuală, ci şi o anume incapacitate a creştinismului de a-şi potrivi mesajul şi limbajul în funcţie de noile condiţii, de noul context. Reînnoirea credinţei nu trebuie percepută în nici un caz ca o îndepărtare de mesajul pur al Sfintei Scripturi şi al Sfintei Tradiţii, nu înseamnă nici pe departe abandonarea experienţei de credinţă originară. Înseamnă, dimpotrivă, o îmbinare mai fericită între istoricitatea adevărurilor de credinţă cu realitatea istorică de azi a destinatarului credinţei.”[47]

Ceea ce se poate vedea este că în vremurile noastre există o adevărată presiune asupra credinţei creştin ortodoxe. Sunt mai multe curente care fac acest lucru posibil cum ar fi:

- secularismul,
- ateismul,
- sincretismul,
- materialismul
- sau hedonismul

sunt cu toate unele care se opun într-un fel sau altul credinţei creştin ortodoxe.

Presiunile externe asupra ortodoxiei sunt unele care evident că ajung să fie cauză a acestui indiferentism laş a creştinilor ortodocşi de a nu îşi

- trăii
- şi lua în serios

propria lor religie.[48]

Trebuie să ne dăm seama că nu avem mai nimic de pierdut dacă ne luăm credinţa creştin ortodoxă în serios. Aceasta fiindcă ea conţine ceva bun pentru orice suflet iubitor de Dumnezeu. Au fost mai multe cazuri

---

[45] Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-este-si-ce-impact-are-indiferentismul-religios-in-lumea-de-azi-ii-9447.html (accesat pe 18.12.2023).
[46] A se vedea Georges Florovsky, *Biblie, Biserică, tradiţia. O viziune ortodoxă* (Alba Iulia, 2006).
[47] Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-este-si-ce-impact-are-indiferentismul-religios-in-lumea-de-azi-ii-9447.html (accesat pe 18.12.2023).
[48] A se vedea Constantin Coman, *Ortodoxia sub presiunea istoriei* (Bucureşti, 1995).

din trecut care au demonstrat acest lucru şi este bine să le ştim şi să ne informăm despre ele. Este evident că ortodoxia caută soluţii pentru a păstorii pe indiferenţii religios şi a îi face conştienţi de pierderile lor. Părintele Nicolae Achimescu spunea în acest sens: „în pastoraţia actuală a indiferenţilor din punct de vedere religios, Biserica ar trebui să ţină seama de faptul că mulţi dintre semenii noştri indiferenţi sunt rezultatul unei mentalităţi pozitiviste, dar că sunt şi unii care sunt incapabili să accepte misterul credinţei creştine, mai cu seamă că percep religia ca fiind opusă ştiinţelor actuale. Ca atare, se impune în mod necesar ca Biserica să facă un pas înainte şi să renunţe la atitudinea sa defensivă. Şi aceasta cu atât mai mult, cu cât nici lumea ştiinţelor nu mai este atât de rezervată şi de închisă ca odinioară faţă de religie."[49]

Un alt lucru care a ajuns să îi facă pe creştinii ortodocşi să fie indiferenţi religios sunt smintelile din biserică. Trebuie să fim conştienţi că în vremurile noastre sunt mai mulţi care sunt profund influenţaţi de ceea ce prezintă mas media. De cele mai multe ori mas media este în căutare de

- senzaţional,
- sminteală,
- ceea ce face valuri
- şi ceea ce aduce rating.

Există o modă în zilele noastre de a sancţiona destul de

- dur
- şi tare

pe preoţii şi călugării creştin ortodocşi în mas media. În acest sens orice mişcare greşită a lor ajunge să apară în micul ecran sau pe internet. Este ca şi cum mas media ne-ar spune: uitaţi ce fac, de ce să îi mai urmăm?

Ceea ce trebuie să ştim este că nu există om fără de păcat. Preoţii şi călugării creştin ortodocşi sunt şi ei oameni care au păcat şi nu sunt sfinţi. Atitudinea corectă nu este să îi blamăm pentru păcatele lor ci mai mult să încercăm să îi înţelegem şi să ne dăm seama că şi noi am fi putut să fim în locul lor.

Părintele Nicolae Achimescu spunea că această criză a indiferentismului religios a apărut mai ales în secolul XVIIII: „omul contemporan trăieşte astăzi, cel puţin în anumite părţi ale lumii, o stare profundă de criză religioasă. De altfel, încă de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, ca urmare a războaielor religioase şi a naşterii ştiinţei moderne, se poate vorbi despre o criză a conştiinţei europene (vezi G. Cottier, *Questions de la Modernité*, Paris, 1985, pp. 29-32). Tendinţele care au început să capete contur în acest sens în cursul secolului al XVIII-lea aveau să se amplifice în secolul următor, atunci când raţiunea a fost împinsă, încet, încet, în faţă spre a se substitui lui Dumnezeu, spre a deveni instanţa supremă, oferind propriile ei certitudini drept fundament al culturii europene, odinioară creştine."[50]

Prin urmare omul de azi este raţionalist chiar dacă de multe ori nu este conştient de acest lucru. În urma procesului de emancipare ştiinţifică a modernităţii ei bine oamenii au devenit

- sceptici,
- refractari
- şi îndoielnici

cu tot ceea ce iasă afară din cadrele gândirii ştiinţifice.

Cei mai mulţi indiferenţi religioşi ei bine sunt unii care nu sunt conştienţi că au ajuns să fie influenţaţi de această mentalitate ştiinţifică a lumii moderne. Există în acest sens o tendinţă centrifugă în mai toţi indiferenţii religioşi. Ei ar vrea să creadă şi să aibă puterea credinţei a sfinţilor creştin ortodocşi dar în acelaşi timp ştiu de ceea ce spune ştiinţa că nu trebuie să acceptăm nimic care este dincolo de

- demonstraţia
- şi proba

ştiinţifică.[51]

Indiferentul religios este unul care trebuie să ştim că crede că indiferenţa este cea mai bună atitudine faţă de creştinismul ortodox. El ştie că există Dumnezeu dar nu vrea să lezeze pe cei care nu cred în sens creştin ortodox. Iată că cel mai bun lucru este să devină

- indiferent,
- nepăsător
- şi nemotivat religios.

---

49 Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-este-si-ce-impact-are-indiferentismul-religios-in-lumea-de-azi-ii-9447.html (accesat pe 18.12.2023).
50 Idem.
51 A se vedea John F. Haught, *Ştiinţă şi religie. De la conflict la dialog* (Bucureşti, 2002).

Părintele Nicola Achimescu spunea că în zilele noastre curentul laicismului este unul care propagă foarte bine indiferentismul religios: „în toată această perioadă, combaterea creştinismului nu s-a restrâns doar la spaţiul şi domeniul intelectual, ci s-a extins exclusiv la cel politic. Aşa se explică faptul că, în diferite ţări europene, s-au dezvoltat treptat laicismul şi anticlericalismul statului, desigur în forme mai mult sau mai puţin radicale. În acelaşi timp, separaţia şi distanţarea dintre spaţiul politic şi cel religios au accentuat şi mai mult îndepărtarea oamenilor de valorile religioase, atât în plan intelectual, cât şi sufletesc (cf. Simona Ştefana Zetea, *Biserica/Indiferentismul religios. Indiferentismul religios, un destin implacabil al Bisericii sau o chemare la reînnoire?*, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuş, 2007, pp. 64-65).”[52]

Doi marinari credincioşi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Ce ne-am face fără de Dumnezeu?
- Adică?
- Noi ieşim pe mare.
- Da.
- Şi ne putem scufunda oricând.
- Aşa este.
- Dar totuşi Dumnezeu ne păzeşte.
- Aşa este.
- Deci ce-am face fără de Dumnezeu?
- Asta chiar nu ştiu.
- Este bine să crezi în Dumnezeu.
- Sigur.
- Ştii de ce?
- De ce?
- Fiindcă fără Dumnezeu nu ar mai fi speranţă.
- Oare?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Sigur că am.
- Dar ce facem cu marinarii de azi?
- Adică?
- Nu prea sunt interesaţi de Dumnezeu.
- Ar trebuii.
- De ce?
- Fiindcă îşi riscă viaţa ori de câte ori ies în larg.
- Aşa este.
- Vezi?
- Dar cum să îi învăţăm iubirea de Dumnezeu.
- Sunt mai multe metode.
- Care?
- Ştiu o poveste foarte bună în acest sens.
- Cu ce?
- Cu marinari.
- Da?
- Da.
- Păi nu mi-o spui şi mie.
- De ce nu?
- Mă bucur.
- Bine.
- Şi ce spune povestea?
- Este destul cum să îi aduci pe marinari la credinţă.

[52] Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/indepartarea-omului-de-valorile-religioase-11664.html (accesat pe 18.12.2023).

- Cum?
- Se spune că un căpitan de vapor cu frică de Dumnezeu a putut observa că marinarii săi înjurau mult.
- Şi?
- Căpitanul a început să se gândească cum să îi dezveţe pe marinari să înjure.
- Şi?
- Le-a spus şi prietenilor săi despre intenţiile lui.
- Aceştia i-au spus.
- Ce?
- Aşa ceva nu se poate.
- Vom mai vedea, a răspuns căpitanul.
- Într-o zi i-a venit o idee.
- Care?
- I-a chemat pe toţi marinarii la raport.
- Marinari ştiţi de ce v-am chemat aici?
- Nu domnule căpitan.
- Suntem pe punctul de pleca într-o nouă călătorie pe mare.
- Aşa este domnule căpitan.
- Ei bine înainte de a pleca vreau să vă cer un lucru.
- Care?
- Să nu mai ziceţi Doamne ajută înainte de a pleca.
- Dar ce?
- Să înjuraţi fiecare cât se poate de tare.
- De ce?
- Fiindcă aşa spun eu.
- Dar nu se poate domnule căpitan.
- De ce?
- Avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu.
- Oare?
- Da.
- Şi dacă aveţi nevoie de ajutorul lui de ce Îl tot jigniţi?
- Cum să Îl jignim domnule căpitan?
- De fiecare dată când înjuraţi Îl jigniţi pe Dumnezeu.
- Aşa este.
- Deci să vă dezobişnuiţi să mai înjuraţi.
- Aşa vom face domnule căpitan.
- A procedat foarte bine căpitanul.
- Aşa este.
- Nu mi-ai fi venit această idee.
- Era un căpitan înţelept.
- Aşa este.
- Vezi?
- Frumoasă întâmplarea.
- Da.
- A avut loc în realitate?
- Da.
- Ce frumos.
- Deci vezi sunt mai multe metode de a ajunge să fi indiferent religios.
- Îmi dau seama.
- Trebuie să le cauţi pe cele mai potrivite
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- A fost productiv acest dialog.
- Aşa este.[53]

[53] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştin ortodoxă* (Arad, 1929).

Întâmplarea de mai sus ne spune că la fel cum ajunge să ne deprindem cu indiferentismul religios ei bine putem ajunge să ne şi dezvăţăm de el. Este evident că pentru a ajunge să ne dăm seama cum a apărut indiferentismul religios în noi trebuie să îi înţelegem istoria şi modul a opera. Părintele Nicolae Achimescu spunea în acest sens: „în pofida faptului că, vreme de secole, societatea a favorizat trăirea valorilor creştine, devenind pentru o lungă perioadă de timp ea însăşi o *societas christiana*, totuşi necredinţa, indiferentismul şi opoziţia faţă de credinţă au existat dintotdeauna, cel puţin într-o formă latentă. Din punct de vedere istoric, se poate afirma că cel puţin răspândirea fenomenului indiferentismului religios este strâns legată de progresul Modernităţii. Mai precis, apariţia acestui fenomen s-a produs într-o primă formă mai consistentă în secolele XVII-XVIII. Astfel, Războiul de 30 de ani (1618-1648) dintre catolici şi protestanţi, având drept scop obţinerea supremaţiei politice, a adus religiei în general prejudicii incomensurabile pe termen lung. Dezamăgirilor provocate de război li s-a adăugat sistemul iluminist de gândire, care a dat, la rândul său, o puternică lovitură credinţei creştine, în mod special prin afirmarea raţiunii ca unic criteriu al adevărului şi cunoaşterii, prin negarea oricărei realităţi spirituale, cum ar fi Dumnezeu, sufletul sau viaţa după moarte. Totodată, percepţia negativă a creştinismului va continua şi în secolul al XIX-lea, căpătând chiar un accent mai pronunţat prin Hegel, Feuerbach, Marx, Comte, Nietzsche etc. şi, după aceea, în secolul al XX-lea, prin Lenin, Hitler, Sartre, Freud ş.a. S-a ajuns, astfel, la o răspândire rapidă a indiferentismului religios şi chiar la o opoziţie agresivă faţă de religie şi valorile religioase; desigur, la aceasta şi-a adus contribuţia inclusiv proliferarea crescândă a denominaţiunilor creştine, care, afectând serios unitatea Bisericii, au pervertit din plin imaginea şi credibilitatea sa."[54]

CAPITOLUL 3

ŞI TOTUŞI DUMNEZEU NU ESTE INDIFERENT CU NOI DEŞI NOI SUNTEM INDIFERENŢI CU EL

O poveste creştin ortodoxă ne spune că după ce a creat lumea Dumnezeu a dat câte o însărcinare îngerilor cu privire la bunul mers al lumii. Ei bine unui înger Dumnezeu i-a dat să aibă grijă de iarba de pe pământ: să o facă să crească şi să se îngrijească de ea. Îngerul a fost nemulţumit cu această ascultare fiindcă el a considerat că iarba poate să crească şi singură. Ei bine fiindcă nu s-a mai îngrijit de iarbă într-un an nu a mai răsărit nici o iarbă pe pământ. La Dumnezeu a venit îngerul copacilor şi i-a spus că mor copacii fiindcă nu mai este iarbă care să menţină umezeala. A apoi la Dumnezeu a venit îngerul florilor care i-a spus că nu mai răsar flori fiindcă nu mai este iarbă care să menţină roua necesară florilor. În cele din urmă la Dumnezeu a venit omul care s-a plâns că îi mor animalele fiindcă nu mai este iarbă pe care să o mănânce. Dumnezeu i-a spus toate aceste lucruri îngerului ierbii care s-a pocăit de greşeala lui.[55]

Pilda de mai sus ne spune într-un anume sens care este reversul indiferenţei noastre religioase. Noi suntem indiferenţi faţă de Dumnezeu dar ce s-ar întâmpla dacă Dumnezeu ar devenii indiferent faţă de noi? Este un lucru la care se gândesc puţini. Dacă Dumnezeu ar fi indiferent faţă de noi:

- soarele nu ar mai răsării şi am rămâne în întuneric,
- nu ar mai ploua şi am fi într-o secetă continuă,
- pământul nu ar mai produce oxigen şi ne-am sufoca
- şi în cele din urmă universul s-ar distruge.

La acest lucru evident că se gândesc foarte puţini. De ce? Fiindcă ei cred că Dumnezeu este dator să facă totul pentru noi şi noi nu avem nici o datorie faţă de El.

Cu privire la atitudinea omului de azi faţă de Dumnezeu părintele Nicolae Achimescu spunea: „un principiu fundamental al Modernităţii, între altele, îl reprezintă primatul omului, definit preponderent prin raţiune. De altfel, această tendinţă a detronării Creatorului, ca şi negarea lui Dumnezeu în favoarea suveranităţii omului, s-au accentuat pe toată perioada Modernităţii. Principalul laitmotiv al acestor timpuri n-a fost altul decât "Omul da - Dumnezeu nu".[56]

Ceea ce ne spune ortodoxia este că Dumnezeu nu a creat lumea şi universul din necesitate. Nu există nimic care ar putea să Îl constrângă pe Dumnezeu să creeze şi să aibă grijă de lume.

---

[54] Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/indepartarea-omului-de-valorile-religioase-11664.html (accesat pe 18.12.2023).
[55] https://www.societateamuzicala.ro/societateateologica/parabola-ingerului-ierbii (accesat pe 04.03.2024).
[56] Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/indepartarea-omului-de-valorile-religioase-11664.html (accesat pe 18.12.2023).

Ei bine adevărul este că noi de cele mai multe ori privim lucrurile numai din perspectiva noastră: noi putem să fim indiferenţi faţă de Dumnezeu dar în nici un fel Dumnezeu nu poate să fie indiferent faţă de noi. Nu are cum fiindcă El trebuie

- să ne asculte,
- să ne îndeplinească dorinţele
- şi să vegheze peste noi.

Ei bine la reversul indiferenţei omului mai nimeni nu se gândeşte. Dacă Dumnezeu ar devenii indiferent faţă de noi? Ei bine acest lucru sunt puţini cei care vor să îl ia în calcul fiindcă se consideră că Dumnezeu iartă toate păcatele noastre.[57]

Cu privire la acest proces de îndepărtare de Dumnezeu care a dus la indiferentismul faţă de El părintele Nicolae Achimescu spunea: „dacă Evul Mediu propovăduia o antropologie şi o cosmologie strâns legate de Dumnezeu, în lumea modernă observăm un proces de autonomizare nu doar a omului, ci şi a istoriei şi domeniilor cunoaşterii, în general. Fireşte, constatăm că, în cazul acestui proces, există atât unele aspecte pozitive, cât şi altele negative. De pildă, autonomia nu reprezintă în mod automat ceva negativ, dacă n-ar fi asimiliată, la limită, dezrădăcinării, dacă n-ar însemna refuzul oricărei legături cu Dumnezeu. Emanciparea diferitelor domenii în relaţia cu teologia poate fi exemplificată prin Nicolo Machiavelli în politică, prin Galilleo Galilei în ştiinţele naturii, prin Grotius în domeniul dreptului, prin Kant în cel al moralei, prin Croce în cel al artelor. Dincolo de emanciparea diferitelor domenii ale cunoaşterii de sub tutela, chipurile umilitoare, a lui Dumnezeu, însăşi experienţa religioasă devine uneori atee, întrucât anumiţi creştini sunt obligaţi să trăiască în anumite domenii ale vieţii ca şi cum Dumnezeu n-ar exista (*ibidem*, p. 73). De altfel, Modernitatea şi cu atât mai mult Postmodernitatea validează doar acele lucruri şi realităţi care sunt percepute cu ajutorul simţurilor. Toate valorile spirituale sunt subordonate celor materiale sau considerate ca deviaţii. Până la urmă, această cultură senzorială degenerează inevitabil în ateism, agnosticism sau indiferentism, excluzând orice realitate suprasensibilă sau supranaturală. Deşi experienţa religioasă implică şi ea o anumită dimensiune sensibilă, ea are o mare nevoie, totodată, de o realitate invizibilă, extrasenzorială. Este şi motivul pentru care religiozitatea este puţin compatibilă cu realităţile senzoriale."[58]

Ceea ce ne spun statisticile din ţările creştin ortodox este că din marea majoritate a creştinilor care se declară creştin ortodocşi numai 15-20% sunt practicanţi. Restul sunt într-un anume sens *indiferenţi religioşi*. Este ca şi cum în sânul creştinismului ortodox cea mai mare majoritate nu vrea să ştie de Dumnezeu şi se mulţumesc să nu dea pe la biserică.

Evident că citind aceste rânduri mulţi ar putea spune că acordăm mult prea mult loc şi interes indiferentismului religios. Acest lucru nu este adevărat. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că indiferentismul religios este unul care produce un lucru grav în societatea noastră: decreştinarea.[59]

Dcreştinarea este un lucru grav fiindcă ea ne lipseşte de mai multe lucruri sfinte:

- cunoaşterea lui Iisus,
- sfinţenia zilelor de Paşti,
- fiorul sacru al nopţii de Crăciun,
- farmecul pelerinajelor,
- lacrimile de pocăinţă,
- mângâierea spovedaniei etc.

Toate aceste lucruri vin drept consecinţă a decreştinării. Nu ai cum să fi creştin ortodox şi indiferent religios în acelaşi timp. De ce? Fiindcă trebuie să ne dăm seama că sunt mai multe lucruri care pur şi simplu nu sunt compatibile unul cu altul.

Decreştinarea este un proces care mai ales în oraşe şi în marile metropole este în curs de desfăşurare. Acest proces de manifestă prin

- dezgustul faţă de icoana creştin ortodoxă,
- lipsa de implicare în viţa parohiei,
- lipsa de spovedanie şi împărtăşanie,
- imoralitate
- şi o viaţă destrăbălată.

---

[57] A se vedea Liviu Petcu, *Iubirea nemărginită a lui Dumnezeu pentru noi* (Iaşi, 2028).

[58] Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/indepartarea-omului-de-valorile-religioase-11664.html (accesat pe 18.12.2023).

[59] A se vedea Teofil Tia, *Decreştinarea. O apocalipsă a culturii* (Alba Iulia, 2009).

De mai multe ori ni se spune că fiindcă omul este emancipat ştiinţific ei bine el nu mai are nevoie de creştinismul ortodox care ţine mai mult de o epocă revolută din istoria umanităţii. Aceasta fiindcă omul de azi consideră că poate exista şi fără de viaţa religioasă. „Romano Guardini sublinia că experienţa religioasă în epoca postmodernă nu e un lucru uşor şi simplu, date fiind, în principal, lipsa de susţinere din partea societăţii şi "profunda atmosferă subiectivist-relativistă". El considera, totuşi, că, prin harul lui Dumnezeu şi mărturia fermă a unor creştini, religia şi valorile religioase vor supravieţui pe mai departe (cf. L. Halman/R. Luijks/ M. Van Zundert, *Atlas of European Values*, Tilburg, 2005, p. 61)."[60]

Ceea ce mai multă lume ştie este că Dumnezeu nu este deloc indiferent cu noi. Sunt totuşi mai mulţi care fiindcă îşi doresc mai multe lucruri se roagă la Dumnezeu Tatăl pentru ele. Ei bine de multe ori nu obţin ceea ce cer şi pentru aceasta ajung să nu le mai pese de Dumnezeu, adică să devină indiferenţi religioşi. Ei bine ceea ce trebuie să ştim că ne spune spiritualitatea creştin ortodoxă este că dacă ne rugăm şi nu primim acel lucru înseamnă că acel lucru nu ne este de folos. Fiindcă de iubeşte ei bine Dumnezeu se îngrijeşte de noi. Totuşi noi credem că mai multe lucruri ne sunt de folos şi în realitate ele nu sunt. Ceea ce trebuie să ştim este că trebuie

- să ne încredem
- şi să ne bazăm

mai mult pe Dumnezeu decât pe noi înşine.

Este evident că Dumnezeu nu este indiferent cu noi atâta vreme cât suntem creştin ortodocşi autentici. Ei bine spiritualitatea creştin ortodoxă spune că în această viaţă mai rău decât pedeapsa necazurilor, pedeapsa ca Dumnezeu să le lase de capul tău este mult mai mare. Sunt mai mulţi care cred că viaţa poate să fie trăită şi fără de Dumnezeu şi de fapt această viaţă este mult mai

- frumoasă,
- reuşită,
- de succes
- şi bună.

Să fie aşa? Evident că nu. De ce? Fiindcă fără de Dumnezeu evident că ajungem să pierdem sensul ontologic al existenţei. Când sensul ontologic al vieţii nu mai este Dumnezeu ei bine omul ajunge să păşească pe căi ciudate şi periculoase.[61]

Ceea ce se poate vedea însă este că în occident există o indiferenţă religioasă mult mai mare decât n orientul ortodox cu privire la indiferenţa religioasă. De ce? Fiindcă occidentul este unul care este mult mai materialist: „astăzi, din păcate, e tot mai evidentă, cel puţin în Occident, renunţarea la Dumnezeu, negarea Sa, dezrădăcinarea Sa din sufletele oamenilor în scopul unei pretinse umanizări depline a omului şi a divinizării lui. Tentaţia aceasta a îndumnezeirii omului împotriva lui Dumnezeu, aşa cum apare ea în multele sisteme filosofice ateiste, nu este, în fapt, nimic altceva decât reiterarea ispitei originare."[62]

Cea mai mare tragedie pe care omul o poate suferii în această viaţă este ca Dumnezeu să devină indiferent faţă de om. Şi totuşi deşi o merităm de mai multe ori, ei bine Dumnezeu nu este indiferent faţă de noi. De ce? Fiindcă El ne iubeşte ca pe fii Săi.

Ceea ce cei mai mulţi indiferenţi nu i-au în calcul – prin urmare – este reversul apatiei lor faţă de Dumnezeu. Ce s-ar întâmpla dacă Dumnezeu ar devenii

- indiferent,
- apatic
- şi nepăsător

cu noi?

Ei bine acest lucru indiferenţii religioşi nu vor să îl ia în calcul. De ce? Fiindcă ei cred că dacă ei sunt indiferenţi faţă de Dumnezeu ei bine nu este nici o problemă ca Dumnezeu să fie indiferenţi faţă de ei. Ei bine un astfel de caz Vechiul Testament ni-l prezintă pe vremea Sfântului proroc Ilie. Regele şi regina de a atunci ai Israelului Ahab şi Isabela devin şi ei indiferenţi faţă de Dumnezeu şi ajung să îşi îndrepte atenţia asupra unui zeu-idol pe nume Baal.

[60] Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/indepartarea-omului-de-valorile-religioase-11664.html (accesat pe 18.12.2023).

[61] A se vedea Ioan Buliga, *Deşertăciunile lumii* (Galaţi, 2010).

[62] Preot Nicolae Achimescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/indepartarea-omului-de-valorile-religioase-11664.html (accesat pe 18.12.2023).

Ce are loc? Prin Sfântul proroc Ilie Dumnezeu face ca 3 ani jumătate să nu mai ploaie pe pământ. Ei bine se poate vedea că de mai multe ori şi Dumnezeu şi-a manifestat indiferenţa faţă de noi oamenii. Nu trebuie să credem că numai noi avem dreptul să fim indiferenţi faţă de El.

Cu privire la efectul de indiferenţă religioasă din societatea noastră părintele Nicolae Achimescu spunea: „amplificarea secularizării a devenit, în ultima vreme, o problemă absolut incontestabilă, ca şi două dintre consecinţele ei imediate. E vorba de un fel de privatizare a religiei şi a discursului religios, pe de o parte, şi marginalizarea Bisericii în spaţiul şi mediile noneclesiale. Astăzi, spre deosebire de trecut, valorile religioase au devenit elemente pur opţionale, diversele sisteme religioase fiind, ca atare, relativizate. Diminuarea relevanţei valorilor religioase e evidentă atât din punct de vedere cantitativ, cât şi calitativ. Tot mai puţine persoane asimilează valorile religioase ca esenţiale pentru viaţă. În bună măsură, acest fapt se datorează lipsei de responsabilitate şi implicare a familiei în transmiterea credinţei şi valorilor religioase. Deseori, părinţii deleagă altora această obligaţie care le este proprie, cum ar fi preotul, bunicii sau şcoala, dacă nu chiar se opun educaţiei religioase a fiilor sau fiicelor lor în numele unei pretinse libertăţi de alegere. În plus, familiile însele traversează astăzi o profundă criză, mai ales la nivelul comuniunii, comunicării şi trăirii valorilor."[63]

Doi comercianţi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- În meseria noastră de comercianţi se pot face multe lucruri rele.
- Aşa este.
- De multe ori nu ştiu ce să cred.
- Adică?
- Noi suntem în slujba clienţilor sau e în slujba noastră?
- Noi suntem în slujba lor.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă ei ne plătesc.
- Aşa este.
- Cum să nu.
- Este greu în meseria noastră să fim corecţi.
- Adică?
- De multe ori îţi vine să te îmbogăţeşti.
- La asta te referi?
- Da.
- Ai dreptate.
- Ştiu mulţi care s-au îmbogăţit din comerţ.
- Păi cum să nu?
- Cum să rezişti ispitei să te îmbogăţeşti pe nedrept?
- Îţi spun eu cum.
- Cum?
- Prin rugăciune.
- Crezi că ajută?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă dacă nu te rogi dai drepturi diavolului.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să crezi.
- Da?
- Da.
- Bine.
- O să îţi spun o întâmplare în acest sens.
- Te ascult.
- Bine.

---

[63] Idem.

- Spune.
- Se spune că era un comercial foarte bogat care se îmbogățise prin înşelătorie.
- Şi?
- A ajuns pe patul de moarte.
- Înţeleg.
- Să vină un notar a spus el.
- De ce? L-au întrebat cei din familie.
- Vreau să îmi scriu testamentul.
- Bine.
- A fost adus un notar.
- Ia şi scrie, i-a spus el notarului.
- Ce să scriu domnule?
- După o viaţă trăită în bogăţie, îmi încredinţez trupul ţărânei iar sufletul diavolului.
- Ce să scriu?
- După o viaţă trăită în bogăţie, îmi încredinţez trupul ţărânei iar sufletul diavolului.
- Nu înţeleg.
- Domnule notar cred că soţul meu nu ai gândeşte bine, a spus soţia.
- Ba gândesc foarte bine, a spus notarul.
- Cum dragă?
- Da domnule notar vreau ca sufletul meu şi al soţiei şi copiilor să fie predat diavolului.
- Dar de ce domnule? A întrebat notarul.
- Fiindcă m-am îmbogăţit prin înşelăciune.
- Înţeleg.
- Sufletul soţiei mele va merge la diavol fiindcă prin luxul ei m-a îndemnat la înşelăciune.
- Înţeleg.
- Şi sufletul copiilor mei vor merge la diavol fiindcă privindu-i am fost împiedicat de a transforma fapta rea în faptă bună.
- Bine domnule comerciant.
- După aceste cuvinte muribundul şi-a dat sufletul.
- Asta este toată povestea?
- Da.
- Este puţin cam tristă.
- Dar educativă.
- Oare?
- Da.
- De ce?
- Ne învață ce nu trebuie să facem.
- Adică să nu ne îmbogățim pe drept?
- Da.
- Asta aşa este.
- Cei care toată viaţa au ajuns să Îl evite pe Dumnezeu la final îţi vor da seama că vor fi luaţi de diavol.
- Crezi?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Păi cum să nu?
- Nu este bine să fi indiferent religios.
- În nici un caz.
- Aşa este.
- Dumnezeu face totul pentru noi.
- Și noi Îl răsplătim cu indiferența religioasă.
- Aşa este.
- Mă bucur să eşti de acord.
- Cum să nu?[64]

[64] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Ceea ce este cel mai tragic este că indiferentul religios consideră că se poate să fie o cale de mijloc între Dumnezeu şi diavol: cea a indiferenţei. Nu trebuie să fi nici cu Dumnezeu şi nici cu diavolul: trebuie să fi cu propria persoană.

În lumea noastră am spus că secularizarea este cea care împinge cel mai mult la indiferenţă religioasă. Teologul Ştefan Lucian Toma spunea: „fenomenul secularizării, care în fond aduce cu el şi abdicarea de la viziunea Bisericii de orice fel ar fi ea, asupra diverselor forme de manifestare socială impune factorul economic, material ca valoare absolută în social. Ce poate face Biserica? Să-şi mărturisească credinţa şi lucrarea ei mântuitoare raportându-se în orice timp la Tradiţia ei din toate timpurile, evitând să slujească vremurilor în detrimentul vremii ce va să vie. Biserica versus secularizare nu se poate impune prin forţă, ci respectând libertatea fiecăruia de manifestare, chemând cu timp şi fără timp lumea la asumarea lucrării mântuitoare săvârşită de Hristos pentru omenirea din toate timpurile. Faţă de aspectul perceperii actului de mărturisire a credinţei ca şi formă de manifestare culturală, Biserica poate răspunde oferind societăţii o cultură îmbisericită, o cultură inspirată din seva Tradiţiei într-o vreme în care principiul diversităţii pare pe alocuri că sfidează zone consacrate ca fiind creştine. În faţa pericolului secularizării, mai mare ca niciodată şi care distruge conştiinţa valorilor morale fundamentale, având în vedere nu pericolul, ci realitatea fenomenului islamizării Europei, Bisericile creştine trebuie să-şi unească forţele conlucrând pentru menţinerea identităţii creştine a continentului. Pe lângă acea cultură îmbisericită sau împreună cu ea, Biserica oferă societăţii de astăzi şi un model viu de urmat, un model existenţial al cărui arhetip este Însuşi Mântuitorul Iisus Hristos. Aici intervine nevoia modelelor de urmat."[65]

Este evident că sunt puţini cei care se gândesc la care ar fi consecinţele dacă Dumnezeu ar devenii indiferent faţă de noi. Aceasta fiindcă sunt mai mulţi care merită indiferenţa lui Dumnezeu. Invizibilitatea lui Dumnezeu este interpretată de foarte mulţi ca fiind o dovadă a indiferenţei lui Dumnezeu. Acest lucru nu este adevărat. Trebuie să fim conştienţi că Dumnezeu este o fiinţă:

- supranaturală,
- transcendentă
- şi metafizică

ce este dincolo de natura umană. El nu este supus legilor lumii naturale după cum suntem noi. Cu toate aceste lucruri Dumnezeu este de partea noastră şi de ocroteşte zi de zi prin pronia Sa.[66]

Este evident că Dumnezeu de cele mai multe ori aşteaptă ca cei răi să ajungă să se pocăiască de răutăţile lor şi pentru aceasta nu îi pedepseşte. Totuşi dacă ei nu se schimbă El ajunge să le dea mai multe necazuri. Problema necazurilor este că în timp ce pe unii îi aduc mai aproape de Dumnezeu pe alţii din contră

- îi împietresc,
- îi învârtoşează
- şi îi fac nepăsători.

Iată de ce de multe ori necazurile nu au efectul scontat: reîntoarcerea la Dumnezeu. Teologul Ştefan Lucian Toma spunea în acest sens: „neajunsurile materiale cu care se confruntă îi pot determina pe oameni să renunţe sau să cadă din idealul vieţuirii creştine. De aceea, pentru vremea de azi, amvoanele ar trebui să iasă în social, nivelul predicilor celor chemaţi la lucrarea pastoral-misionară să se ridice la nivelul problemelor vremii, textul evanghelic actualizat la realitatea socială. E nevoie de forţă mărturisitoare mai mult ca niciodată pentru a scoate lumea din indiferentism. Consumismul vremurilor de azi, estompat puţin din cauza neajunsurilor materiale ale vremii, şi nu din concluzia unui echilibru spiritual de masă, arată că sinusoidala filocalică a ridicării şi coborârii în şi din virtute ne este şi nouă contemporană. Omul oricăror vremuri se află în permanenţă în faţa dilemei păcat sau virtute. Aici este şi rolul lucrării pastoral-misionare a Bisericii, să fie contemporană cu reacţia la problematica socială, inserându-şi mesajul în acest context."[67]

Indiferenţa lui Dumnezeu trebuie să ştim că duce la părăsirea de Dumnezeu. Aceasta fiindcă sunt mulţi care cred că este în firea lucrurilor ca Dumnezeu să fie interesat de noi

- veşnic
- şi constant.

Realitatea este că dacă noi în această viaţă ajungem să îi întoarcem spatele lui Dumnezeu ei bine în viaţa de apoi şi Dumnezeu ne va întoarce spatele nouă. Acest lucru putem să îl vedem foarte bine exprimat în pilda

---

65 Ştefan Lucian Toma https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-zilei/raspunsuri-duhovnicesti-cultura-imbisericita-alternativa-societatii-secularizate-23184.html (accesat pe 18.12.2023).

66 A se vedea Jean Claude Larchet, *Dumnezeu nu vrea suferinţa omului* (Bucureşti, 2010).

67 Ştefan Lucian Toma https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-zilei/raspunsuri-duhovnicesti-cultura-imbisericita-alternativa-societatii-secularizate-23184.html (accesat pe 18.12.2023).

bogatului şi a săracului Lazăr. Acolo se vede că la fel cum bogatul a fost indiferent faţă de săracul Lazăr şi patriarhul Avraam a fost indiferent după moarte cu bogatul.

Curentul indiferentismului religios este unul amplu şi trebuie să îl luăm în calcul. Aceasta fiindcă el ne afectează Biserica Creştin Ortodoxă. Teologul Ştefan Lucian Toma spunea: „riscul de a nu lua poziție, riscul pasivității e prea mare ca să nu-l sesizăm. Mergem spre desăvârşire, însă nefiind pasivi la agresiunile de orice fel ale Statului cu impact la viaţa de zi cu zi a creştinului. Biserica trebuie să nu uite că una dintre menirile ei în vremuri de criză, şi nu numai, este să fie o instituţie harismatică. Cu toţii ne luptăm în progresul desăvârşirii, între păcat şi virtute. Important e să nu abdicăm de la optimismul traiectoriei ascendente. Prin Hristos, Biserica îşi poate aduce credincioşii la starea de a trona peste păcat, prin virtute. Marcu Ascetul spunea că "atunci când sunt stăpân peste patimi, sunt împărat şi rege". Biserica a trecut de-a lungul vremii prin multe crize, fie ele cauzate de sistemele sociale de guvernare, fie de curente care promovau indiferentismul religios de masă. Ceea ce a salvat-o în permanenţă a fost constanta raportare la tradiţia cea una a Bisericii, şi apoi să nu uităm că bisericile ca şi lăcaşuri de cult au formă de navă, purtând în mod simbolic în ele, prin arhitectură, ideea că navigând prin timp vor fi şi răsărituri luminoase de soare, dar şi furtuni crâncene. Să privim, aşadar, fiecare răsărit cu optimism."[68]

Un Dumnezeu indiferent este un lucru pe care foarte puţini îl i-au în calcul. Aceasta fiindcă se consideră că Dumnezeu este un motor care merge la infinit şi care nu se opreşte niciodată. Ceea ce ne spune logica creştin ortodoxă este că dacă noi suntem indiferenţi cu Dumnezeu în această viaţă ei bine şi El va fi indiferent cu noi în viaţa de apoi. Este cumva în firea lucrurilor să fie aşa. Aceasta fiindcă nu au cum să ceri cuiva să fie bun şi iubitor cu tine la infinit dacă tu nu oferi aceleaşi lucruri în schimb. Aceasta fiindcă raportul dintre om şi Dumnezeu se bazează pe

- reciprocitate
- şi dialog.

Nu avem cum să spunem că Îl iubim pe Dumnezeu dacă nu răspundem dialogului pe care El îl începe cu noi în această lume.[69]

Deşi poate părea mai greu la început ei bine cu timpul dialogul cu Dumnezeu va devenii un lucru:

- firesc,
- natural,
- frumos
- şi liniştitor.

Gânditorul Michel Kubler spunea că de fapt este greu dacă nu imposibil să găsim o cale de mijloc – după cum fac indiferenţii religioşi – dintre credinţă şi ateism: „până nu demult, problema relației cu Dumnezeu sau cu religia era simplă, aproape binară. Fie erai credincios, fie erai ateu. Spun „credincios", în sensul unei afirmații pozitive a unei existențe divine și a unei practici religioase care rezultă în mod cu totul evident, fondată pe o experiență spirituală personală sau pe o tradiție transmisă din generație în generație. Iar „ateu", în sensul unei afirmații la fel de pozitive a non-existenței lui Dumnezeu, fondată pe argumente de ordin filozofic sau științific. O a treia posibilitate nu prea exista, mai puţin aceea de a te declara „agnostic", soluție de non-cunoaştere prudentă, preferată cu precădere de intelectualii care nu voiau să se certe cu nimeni."[70]

Evident că nu trebuie să îi învinovăţim pe cei care sunt indiferenţi din neştiinţă. Sunt mai mulți copii care sunt crescuți în familii:

- necredincioase,
- disfuncționale
- şi indiferente religios.

Un astfel de copil va avea şi el aceleaşi atitudini pe care le-au avut părinţii lui. Totuşi la maturitate el se poate schimba şi poate să îşi dea seama de

- adevăr,
- realitate,
- sens
- înțeles
- şi existenţa lui Dumnezeu.

---

[68] Ştefan Lucian Toma https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-zilei/raspunsuri-duhovnicesti-cultura-imbisericita-alternativa-societatii-secularizate-23184.html (accesat pe 18.12.2023).
[69] A se vedea Ioan C. Teşu, *Ortodoxia în dialog* (Editura Sfântul Mina, 2019).
[70] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

Ceea ce este clar este că omul este o ființă ce poate să fie influențată. Suntem influențați de ceea ce are loc în jurul nostru și mai ales de opiniile care sunt emise de formatorii de opinie publică. Cu privire la acest lucru Michel Kubler spunea: „această situație „alb-negru“ nu se poate însă menține pe termen lung. Desigur, încă există – în Orient și în Occident deopotrivă – militanți raționaliști pe care îi auzi cum susțin, și demonstrează chiar, inutilitatea și chiar pericolul pe care îl constituie orice demers sau mentalitate religioasă. De asemenea, încă există indivizi sau grupuri convinse că sistemele de credințe constituie ele însele o amenințare la adresa libertății persoanelor și a păcii mondiale. În sfârșit, anumite discursuri sau comportamente ale instituțiilor religioase pot provoca, pe bună dreptate sau nu, reacții anticlericale, punctuale sau de durată, mai ales dacă vizează viața privată a persoanelor sau opțiunile unei societăți."[71]

Ceea ce este mai trist este că indiferentismul religios ajunge să malformeze sufletul celor care au fost cuprinşi de el. Sufletul omul simte nevoia de Dumnezeu în mod

- ontologic,
- fiinţial,
- deplin
- şi necesar.

Ei bine când sufletul nu Îl are pe Dumnezeu şi nu este în comuniune cu Dumnezeu ei bine el:

- suferă,
- se schimonoseşte
- şi devine trist.[72]

Ceea ce spun indiferenții religios este că lor nu le pasă de existenţa lui Dumnezeu dar nu au nimic împotrivă dacă alţii (cei din jur) sunt preocupaţi de El. lucrurile par simple dar nu sunt. Dumnezeu poate să fie abordat personal sau comunitar. Faptul că în lumea noastră există biserici ne spune că existenţa lui Dumnezeu este şi o problemă comunitară şi nu este numai una

- individuală,
- egoistă
- şi a propriu interes.

Iată ce spunea gânditorul Michel Kubler: „în tot cazul, după cum arată de multă vreme anchetele sociologice din Europa de Vest și, mai nou, și din cea de Est, numărul contemporanilor noștri care enunță în termeni pozitivi raportarea lor la Dumnezeu sau la religie este în scădere, în favoarea celor care „nu se pronunță“ (versiune postmodernă a agnosticismului, retradus astfel de producătorii de sondaje de opinie), mai precis, a celor care se declară, în tot mai mare măsură, pur și simplu „indiferenți“ față de această problemă. Dumnezeu? Religia? Nu este – sau nu mai este – problema lor. Un astfel de fenomen ar trebuie să-i îngrijoreze pe credincioși și pe atei deopotrivă, deoarece atât unii, cât și ceilalți s-au străduit să demonstreze veridicitatea convingerilor proprii, respectiv eroarea în care se află cei din tabăra opusă. Și ar trebui să preocupe, cu atât mai mult, instituțiile religioase, deoarece această creștere în forță a indiferenței religioase reprezintă pentru acestea o provocare, în mod cert, mai dificilă chiar decât reacția față de ateism."[73]

Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că indiferentismul religios este de fapt un ateism:

- ascuns,
- camuflat
- şi profund.

Nu ai cum să spui că recunoşti existenţa lui Dumnezeu dar în realitate eşti indiferent faţă de acest lucru. Aceasta fiindcă lucrurile nu se potrivesc.

Sfinţilor existenţa lui Dumnezeu le aduce o bucurie şi o speranţă continuă. De ce? Fiindcă ei ştiu că au pe cineva acolo sunt în cer care îi iubeşte. Biblia ne asigură în mai toate paginile ei de iubirea

- veşnică
- şi infinită

a lui Dumnezeu.

[71] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

[72] A se vedea Gabriel Bunge, *Akedia. Plictiseala și terapia ei după Ava Evagrie Ponticul sau sufletul în luptă cu demonul amiezii* (Sibiu, 2007).

[73] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

Dacă Dumnezeu ne iubeşte aşa de mult se cuvine ca noi să fim indiferenţi faţă de El? evident că nu. Este bunul simţ care ne spune acest lucru. Cum se manifestă acest indiferentism religios în societate ne-o spune tot gânditorul Michel Kubler: „care sunt așadar semnele unei astfel de indiferențe față de religie și care sunt motivele sale? Semnele sunt uneori evidente, dar, cel mai adesea, difuze. Evidentă e scăderea încrederii pe care oamenii o au în instituțiile bisericești, după cum ne permit bunăoară să evaluăm sondajele de opinie: astfel, în Europa orientală – chiar dacă Biserica rămâne, în majoritatea țărilor, în grupul de vârf al instituțiilor care beneficiază de un grad ridicat de încredere – începe să se observe o eroziune a popularității sale. Evidentă este, de asemenea, practica religioasă în scădere, mai ales în marile orașe și în rândurile noilor generații: desigur, bisericile Europei de Est sunt încă bine frecventate, față de cele din Occidentul secularizat, dar e greu de negat o scădere lentă și constantă a gradului lor de frecventare. În sfârșit, societatea critică tot mai mult orice interferență între religie și politică, inclusiv susținerea financiară a Bisericii de către stat."[74]

Doi bogaţi discutau.

- Ştii ce mă preocupă?
- Ce?
- De ce sunt atât de puţini bogaţi credincioşi?
- Le referi la mine?
- Nu.
- Dar la cine?
- În general.
- A, înţeleg.
- Deci de sunt atât de puţini bogaţi oameni credincioşi?
- Cred că ştiu.
- Da?
- Da.
- Şi?
- Omul bogat se închină banului.
- Şi nu lui Dumnezeu?
- Da.
- Cum aşa?
- Este o problemă veche decât lumea.
- Adică?
- Bogatul este unul care nu crede decât în materie şi plăceri.
- Şi?
- Dumnezeu este duh.
- A, da, cred că pot vedea contradicţia.
- Evident.
- Aşa este.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Sunt şi bogaţi credincioşi.
- Ştiu asta.
- Vezi?
- Dar sunt mai puţini.
- Dar totuşi sunt.
- Nu ştiu ce să spun.
- O să îţi spun o întâmplare pe care am auzit-o.
- Despre ce?
- Despre un bogat credincios.
- Da?
- Da.
- Te ascult.

[74] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

- Se spune că era un om foarte bogat.
- Şi?
- Într-o zi el şi-a împărţit averea în două.
- Cum?
- O parte a dat-o săracilor şi cealaltă bisericii din satul natal.
- Frumos.
- Aşa este.
- Şi?
- Din banii care i-au mai rămas bogatul a zidit o magazie pentru săraci.
- Adică?
- Era o magazie cu bucate din care în fiecare zi când venea un sărac îi spunea.
- Ce?
- Dacă ai nevoie du-te în magazie şi ia-ţi cât îţi trebuie.
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Şi ce urmat?
- Ei bine un nevoiaş a vrut să profite de această situaţie.
- Cum?
- Lua din magazie mai mult decât avea nevoie.
- Ce urât.
- Aşa este.
- Odată acest nevoiaş mişel a venit la bogat.
- Bogatule miluieşte-mă.
- Mergi în magazie şi i-aţi cât îţi trebuie.
- Mulţumesc bogatului.
- Şi?
- Nevoiaşul vroia să i-a mai mult decât avea nevoie.
- Ca de obicei?
- Da.
- Şi?
- Când a ajuns în magazie ea era goală.
- Bogatule magazia este goală.
- Nu se poate prietine! — zise acesta — trebuie să te fi făcut vinovat de o înşelăciune, căci cel-ce este om de omenie, găseşte totdeauna bucate în magazia mea.
- Nevoiaşul a fost prins cu mâţa în sac.
- Aşa este.
- Bogatule eu sunt cel care luam mai mult decât îmi trebuia din magazia ta.
- Să nu mai faci asta.
- Bine.
- Acum mergi şi i-a cât îţi trebuie.
- Bine.
- Şi cum era magazia?
- De această dată era plină.
- Frumoasă povestea.
- Deci vezi sunt şi bogaţi milostivi.
- Aşa este.
- Şi sunt şi săraci lacomi.
- Cred că ei dreptate.
- Contează foarte mult inima omului.
- De ce?
- Fiindcă de acolo iasă intenţiile bune şi cele rele.
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.[75]

[75] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Se poate vedea în din întâmplarea de mai sunt că sunt şi bogaţi care nu sunt indiferenţi religios deşi cei mai mulţi sunt. Aceasta fiindcă ei sunt unii care cred că din moment ce ai tot ceea ce îţi doreşte inima nu mai ai nici un motiv să fi interesat de Dumnezeu. Această atitudine evident că este una tipică nu numai bogaţilor ci întregii societăţi din zilele noastre. Gânditorul Michel Kubler spunea în acest sens: „e vorba, fără îndoială, de mai multe motive conjugate, care favorizează această pierdere a interesului față de religie a unei părți din populație. Un motiv e, fără îndoială, disocierea dintre credință și Biserică: a rămâne credincios fără însă a revendica o apartenență (cf. „believing without belonging" al sociologului britanic Grace Davies). Pe de altă parte, Bisericile își pot păstra o anumită preponderență asupra altor instituții ale unei țări, dar constată totodată o scădere netă a influenței asupra populației – așa cum se întâmplă, potrivit anumitor observatori, în Polonia. Mai presus de toate, societăți pe care le numeam până deunăzi „creștine", în sensul în care reperele religioase structurau ansamblul vieții sociale (timpul liturgic dădea ritmul calendarului public, capetele bisericești aveau un impact puternic asupra publicului), trăiesc astăzi o secularizare lentă, dar sigură. În sfârșit, globalizarea favorizează la rândul ei relativismul religios: 61% din români consideră că toate religiile conțin adevăruri, în vreme ce numai 36% afirmă că nu există decât o singură religie adevărată, și anume a lor (Anchetă europeană asupra valorilor, 2008)."[76]

CAPITOLUL 4

INDIFERENTISMUL RELIGIOS CA SUPERFICIALITATE A DECREŞTINĂRII

Decreştinarea trebuie să ştim că este un lucru:

- grav,
- tragic,
- descurajator
- efemer
- şi perisabil.[77]

Decreştinarea este un lucru care Îl face pe blândul Iisus ca fiind un eveniment

- ratat
- şi superfluu

care nu mai este nici un efect pentru omul de azi.

Cu toţii putem să observăm un profund proces de decreştinare a lumii în zilele noastre. Oamenii nu mai găsesc Biserica interesantă şi actuală. Biblia este o carte de mitologie care nu mai are nici o legătură cu viaţa creştin ortodoxă. Rugăciunea nu este nimic mai mult decât o vorbire cu pereţii şi enumerarea ar putea continua.

Omul secolului XXI se decreştinează văzând cu ochii. Acest om nu mai simte

- farmecul Crăciunului,
- frumuseţea Paştilor,
- bucuria duhovnicească a lacrimilor de pocăinţă
- şi nici folosul citirii din Biblie.

Decreştinarea este acest sentiment al ruperii transmiterii credinţei. Gânditorul Michel Kubler spunea: „resortul profund al ateismului era respingerea categorică a ideii de Dumnezeu și lupta împotriva oricărui sistem care se referă la El. Resortul indiferenței religioase este, dimpotrivă, o „formă vidă": este o non-evidență a lui Dumnezeu, care îi îndepărtează pe contemporanii noștri de orice credință și practică religioasă. Ceea ce marele teolog german Dietrich Bonhoeffer a anticipat deja în urmă cu un secol: într-o lume secularizată, creștinii vor trăi „etsi Deus non daretur" (ca și cum Dumnezeu nu ar exista), deoarece lanțul ancestral al transmiterii credinței s-a rupt."[78]

Decreştinarea este una dintre cele mai mari tragedii ale timpurilor noastre şi ceea ce este mai trist este că sunt foarte puţini care vor să se gândească la ea. Este ca şi cum este în firea lucrurilor ca omul să se îndepărteze de Dumnezeu şi să nu mai aibă nimic de a face cu Dumnezeu.

---

[76] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

[77] A se vedea Radu Teodorescu, *Lupta cu efemerul şi perisabilul* (Cugir, 2023).

[78] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

Ceea ce este mai trist este că decreştinarea aduce cu sine un fel de vid moral fiindcă fără de Hristos omul modern nu mai are o moralitate integrală şi integră. „Credința nu mai este de la sine înțeleasă. Putem să ne întristăm, căci această constatare semnalează sfârșitul unei lumi care a dăinuit de secole, o lume în care viața indivizilor, și uneori cea a societăților, gravita în jurul religiei – în mod paradoxal, chiar și sub regimurile care au negat-o: persecuția poate evidenția credința cu atât mai puternic. În prezent însă, părți tot mai vaste din populație, pături sociale întregi, încep să conceapă și să-și ghideze existența în afara oricărei raportări la religie. Se produce astfel un schimb de paradigmă, chiar sub ochii noștri, la care suntem cu toții părtași, fie că voiam sau nu. În țările așa-zis comuniste, acest fenomen se observă mai ales la generațiile mai tinere, la persoanele cu un nivel școlar ridicat, precum și în mediul urban; și, viceversa, raportarea la religie rămâne foarte puternică în lumea rurală și la persoanele mai în vârstă, cu un nivel de cultură mai scăzut."[79]

Decreştinarea este una care a adus în societatea noastră:

- un vid,
- un gol
- şi un sentiment al înstrăinării.

Omul se simte părăsit şi singur şi lumea din jurul lui devine ostilă. El nu îşi mai află locul într-o lume în care Hristos

- a fost scos,
- a fost eliminat
- şi a fost redus la tăcere.

Deşi bisericile noastre ortodoxe şi neortodoxe sunt mai tot timpul goale ei bine societatea din jurul nostru nu concepe ca lumea să trăiască fără de biserici. Ele sunt cumva parte din fiinţa socială a vremurilor noastre. Ei bine sunt şi mulţi care pe parcursul istoriei au visat la o lume fără de biserici şi fără de Hristos. Naziştii şi comuniştii au fost poate cei mai vocali în acest sens. Gânditorul Michel Kubler spunea în acest sens: „eroarea, pentru observatorii acestor societăți și pentru actorii lor (inclusiv clerul), ar fi să privească dintr-o perspectivă morală ceea ce este de fapt, în primul rând, un rezultat social. Într-un asemenea peisaj, care riscă de altfel să evolueze către o societate „ruptă în două", trebuie evitată caracterizarea unora drept „buni" sau chiar „sfinți", iar a celorlalți drept „răi", dacă nu chiar „păgâni". Adevărul nu se află, în întregime, de o singură parte. E de asemenea inutil să ne refugiem în nostalgia sterilă față de trecut: putem deplânge secularizarea și indiferența religioasă care o însoțește, dar nu o să oprim aceste evoluții ale ființei, inevitabile din perspective omenești."[80]

Decreştinarea este un lucru care nu este

- o iluzie,
- o fantasmă,
- o himeră
- şi un delir.

Ea este o realitate care ne priveşte pe toţi deşi cei mai mulţi dintre noi nu ne considerăm răspunzători faţă de noi. Auzim tot mai multe voci care ne spun că Iisus a fost un mit şi el nu mai trebuie să fie

- crezut,
- ascultat
- şi luat în considerare.[81]

Cei mai mulţi dintre noi considerăm că ortodoxia este un lucru care vine de la sine şi nu trebuie să ne facem mari probleme în acest sens. La fel cum au fost creştini ortodocşi înainte de noi ei bine la fel vor fi creştin ortodocşi şi după noi. Este adevărat că Dumnezeu pe toate le lucrează în folosul nostru însă nu trebuie să ne culcăm pe o ureche. Se poate vedea că interesul părinţilor din zilele noastre pentru educaţia creştin a copiilor este

- mic,
- scăzut,
- în regresie
- şi din ce în ce mai diminuat.

Pentru a ne da seama cât de dăunătoare este decreştinarea ei bine trebuie să ne aducem aminte cât de costisitoare a fost încreştinarea lumii. Se estimează că zeci de mii de martiri creştini au murit în Imperiul roman pentru credinţa lor în Hristos.

---

79 Idem.
80 Ibidem.
81 A se vedea Ioan Bizău, *Viața în Hristos și maladia secularizării* (Editura Patmos, 2002).

Se merită să lăsăm în van toate aceste morți? Evident că nu. Gânditorul Michel Kubler spunea în acest sens: „așadar, ce poziție ar putea adopta credincioșii și Bisericile față de această indiferență religioasă în creștere? Înainte de toate trebuie abandonate atitudinile combative: pe cât era de necesar în trecut să te lupți cu inamicii credinței și ai Bisericii, pe atât de puțin sens ar avea astăzi să agresezi persoane sau grupuri sociale care s-au îndepărtat de biserici mergând pe vârfuri. În ziua de azi nu mai avem de a face cu adversari ai religiei, ci doar cu oameni care au pierdut deprinderea religiei și care estimează că pot trăi foarte bine în lipsa ei. O astfel de realitate trebuie respectată, nu are nici un rost să o atacăm."[82]

Este adevărat că nu avem dreptul să Îl impunem pe Hristos unui indiferent religios fiindcă acest lucru ar însemna să îi suprimăm libertatea. Totuşi trebuie să ne dăm seama că indiferenţa religioasă afectează negativ societatea noastră prin acest proces de decreştinare de care am vorbit în aceste rânduri. Decreştinarea aduce cu sine mai multe lucruri rele:

- relativizarea moralei,
- înrăirea omului,
- lipsa de sinceritate,
- o împietrire la inimă a societății,
- învârtoşarea în păcat
- şi libera circulaţie a patimilor.[83]

Este clar că Biserica trebuie să ia atitudine împotriva acestei decreştinări create de indiferenţa religioasă: „se impune însă o cerință oamenilor și instituțiilor care îl situează pe Dumnezeu în centrul vieții lor personale și sociale: ei trebuie să propovăduiască o astfel de credință într-un fel nou, adaptat la contextul absolut inedit al acestei indiferențe religioase despre care vorbim. Căci creșterea indiferenței religioase e însoțită de așteptări spirituale care cer un nou tip de răspuns. Ceea ce presupune elaborarea unui nou limbaj al credinței (grea sarcină!), dezvoltarea educației creștine (catehism, predici) și implicarea nemijlocită a Bisericii în domeniile esențiale ale societății: cultură, știință, media… Miza nu este de a produce argumente care să demonstreze cum credința este superioară ateismului și nici încercarea de a trezi în noile generații pietatea care structura existența strămoșilor lor. Nu e momentul pentru dezbaterea de idei și nici pentru păstorirea sufletelor. Pentru creștinii unei lumi secularizate, e mai degrabă ceasul adevărului mărturisirii: e important pentru ei să fie, după cum spunea Sfântul Apostol Petru, „gata totdeauna să răspundeți oricui vă cere socoteală despre nădejdea voastră" (I Petru, 3:15)."[84]

Totuşi deşi Biserica trebuie să condamne public decreştinarea ea nu poate

- să oblige,
- să forțeze
- şi să constrângă

pe nimeni să renunțe la indiferentismul religios.

Este adevărat că în lumea noastră sunt mai mulți cei care *sunt cu capul în nori,* adică oameni care sunt indiferenți fiindcă visează cu ochii deschişi şi ei de multe ori în urma predicii bisericii se trezesc la realitate. Totuşi nu trebuie să ignorăm puterea demonică a decreştinării. Aceasta fiindcă sunt mai multe regiuni pe glob în care lumea nu vrea să ştie de Hristos.

- Lumea hindusă,
- lumea budistă,
- lumea taoistă,
- lumea şintoistă,
- lumea musulmană
- sau lumea primitivă

nu vor să ştie de Hristos. Acolo însă trebuie să ştim că în nici un fel nu se poate vorbii de decreştinare fiindcă aceste popoare şi regiuni nu au fost niciodată creştine.

Decreştinarea este o lume a lui Nietzsche în care *moartea lui Dumnezeu* devine o normalitate. Trebuie să ne dăm seama că sunt multe astfel de persoane care visează la o lume şi o viaţă fără de Hristos în care nu mai este

---

[82] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

[83] A se vedea Stareţul Tadei de la Vitovniţa, *A biruit patima, ai biruit întristarea. Cu Dumnezeu toate sunt cu putinţă* (Editura Predania, 2020).

[84] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

nevoie să mergi la biserică şi nici să te rogi. O lume decreştinată ar fi o lume stăpânită de demoni. Cu privire la acest lucru gânditorul Michel Kubler spunea: „această mărturie creştină poate fi făcută în moduri foarte diverse, în funcție de context și de charisma persoanelor sau a grupurilor. Ea va fi uneori explicită, prin intermediul unui anunț smerit, dar ferm al credinței, de ordin declarativ, mai mult decât apologetic. Alteori, mărturisirea de credință va fi mai discretă, transmisă printr-un discurs și un mod de viață care nu proclamă răspicat Evanghelia prin piețe, dar care o încarnează în lume, asemenea unei inimi pulsânde, a unei plămădeli în aluatul omenesc. Creştinul de ieri apărea ca lumina din vârful unui sfeşnic sau ca cetatea din vârful unui munte; creştinismul de mâine va avea mai degrabă misiunea sării fără de care viața nu are nici un gust (cf. Matei 5:13-14).”[85]

Doi psihologi discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- Am remarcat un lucru ai recent.
- Care?
- Lumea de azi este dominată de indiferență religioasă.
- De ce?
- Bisericile sunt aproape goale.
- Aşa este.
- Asta înseamnă indiferență religioasă.
- Și unde duce ea?
- La decreştinare.
- Crezi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Lumea este cumva scârbită de viaţa în Hristos.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă se consideră pe Hristos cere prea mult.
- Și cere?
- Nu.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Hristos ne cere să dăm ceea ce este mai bun din noi dar nu cere să dăm peste puterile noastre.
- Aşa este.
- Vezi?
- Și cum ai clasifica lumea decreştinată?
- O lume superficială.
- Oare?
- Da.
- De ce?
- Fără de Hristos lumea îşi pierde vitalitatea.
- Cred că ai dreptate.
- Am auzit mai de mult o întâmplare care cred că explică foarte bine situaţia lumii de azi.
- Da?
- Da.
- Ce întâmplare.
- Este o întâmplare din lumea construcțiilor.
- Poţi să mi-o spui şi mie?
- Cum să nu.
- Te ascult.

[85] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

- Se spune că era un constructor care el cu echipa lui trebuie să facă un pod peste un râu.
- Şi?
- Stâlpii acestui pod erau provăzuţi cu o scală[86] şi fiecare stâlp trebuia fixat în râu la doi metri adâncime.
- Nu pare un lucru uşor de făcut.
- Aşa este.
- Şi?
- Constructorul a decis să fixeze stâlpii numai la un metru adâncime.
- Cum?
- Restul urma să fie tăiat pentru a crea aparenţa să sunt fixaţi la doi metrii.
- Urât.
- Aşa este.
- Şi?
- Ei bine lucrurile s-au îndreptat în cele din urmă.
- Cum?
- Din fericire acolo a venit un inspector în vizită.
- Vreau să văd ce aţi făcut.
- Bine domnule inspector.
- Măi voi ce faceţi aici?
- Ce să facem podul?
- Nu ştiţi că stâlpii trebuie să fie fixaţi la doi metrii.
- Păi să vedeţi…
- Nu să văd.
- Am vrut să…
- Nu veţi face stâlpi de doi metrii.
- Domnule inspector…
- Voi vreţi să puneţi în pericol viaţa celor care vor trece pe acest pod.
- Nu?
- Atunci respectaţi proiectul.
- Bine.
- Aşa să faceţi.
- Şi?
- În cele din urmă au respectat proiectul.
- Şi podul a fost unul trainic?
- Mă gândeam.
- Deci vezi aşa sunt şi indiferenţii religioşi.
- Cum?
- Nu respectă proiectul iniţial.
- Cel adus de Hristos?
- Da.
- Mă gândeam eu.
- Indiferenţa religioasă este calea largă care duce la pierzanie.
- Cred şi eu.
- Acum eşti lămurit?
- Da.
- Mă bucur.
- Îţi mulţumesc foarte mult pentru aceste cuvinte.
- Plăcerea a fost de partea mea.
- Acum sunt cu lucrurile foarte clare.
- Asta este bine.
- Evident.[87]

---

[86] Scală este un strat de stânci sau pietre de dimensiuni foarte mari.
[87] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Indiferenţii religioşi sunt unii care cred că sunt deştepţi fiindcă pot să găsească o cale de mijloc între Hristos şi diavol. Ei bine adevărul este că nu sunt mai multe căi între Hristos şi diavol. Tot ceea ce nu duce la Hristos în cele din urmă ne va duce la diavol.

Este adevărat că oamenii vor să vadă din noi creştinii ortodocşi pilde de viaţă creştină şi dacă se poate chiar sfinţi. Faptul că de multe ori creştinii ortodocşi nu se ridică la înălţimea chemării lor de creştini ajunge să îi ducă pe mulţi la indiferenţă religioasă. Gânditorul Michel Kubler spunea în acest sens: „faptul că cei credincioşi sunt numiţi ca atare se datorează, evident, unei forme de convertire. Or, o convertire nu va fi niciodată de la sine înţeleasă: într-o lume secularizată, pe fondul unei umanităţi tot mai indiferente faţă de credinţă, Dumnezeu trebuie trăit, mai mult decât proclamat. Nu trebuie neapărat să încercăm să demonstrăm adevărul lui Dumnezeu; el trebuie să respire din vieţile noastre personale şi bisericeşti. Trebuie să clădim în inima oraşului o Biserică în mai mare măsură slujitoare decât triumfătoare."[88]

Ceea ce este adevărat din afirmaţia de mai sus este că noi creştinii ortodocşi avem datoria de a trăii cât mai autentic evanghelia lui Hristos. Sunt mulţi care nu o fac dar se proclamă pe sine

- tare,
- stringent,
- puternic
- şi vehement

ca fiind mari creştin ortodocşi. De fapt ei nu sunt decât nişte farisei. Acesta este motivul pentru care indiferenţii religioşi nu vor să devină

- activi
- şi implicaţi

în viaţa bisericii.[89]

În sens metaforic gânditorul Michel Kubler spunea că de fapt indiferenţa este moartea lui Hristos şi începutul vieţii creştin ortodox este învierea Sa: „să fii credincios în mijlocul unei lumi devenite indiferentă faţă de Dumnezeu – „etsi Deus non daretur" – înseamnă, în fond, să vesteşti un Mesia crucificat. Un Mântuitor, într-adevăr, dar unul a cărui mântuire e oferită prin tăcerea unei cruci, într-o anumită zi de Vineri. Marea responsabilitate a omului este asumarea şi încarnarea unui astfel de Mesia. Iar frumoasa libertate a lui Dumnezeu va fi să ni-L restituie pe Hristos al Său, biruitor al tuturor morţilor şi fricilor noastre, în zorii unei dimineţi de Paşti. În ciuda ostilităţilor de ieri şi a indiferenţei de azi, credinţa nu a murit. Dar viitorul ei are nevoie de această nouă primăvară."[90]

Ceea ce pierd indiferenţii religioşi este faptul că ei nu ajung să Îl cunoască cu adevărat pe Hristos şi nici nu vor să facă nici un fel de efort pentru a ieşii din sine şi a merge spre Iisus. Acest lucru este o mare pierdere fiindcă viaţa cu Hristos ştim că nu este una grea. Iisus a fost cât se poate de

- sincer,
- sugestiv
- şi veridic

când a spus: „veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi. Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu e bun şi povara Mea este uşoară." (Matei 11, 28-30).

Într-o lume în care omul vrea să se simtă

- total
- şi deplin

independent ei bine Iisus ne asigură că nu a venit să scoată sufletul din noi ci din contră să ne descopere adevăratul

- eu
- sau sine.

Ceea ce este trist este că sunt din ce în ce mai puţini cei care au încredere în Iisus. Ofertele lumii de azi sunt unele care par mult mai atractive pentru indiferentul religios care crede că a venit vremea să ne îndreptăm atenţia după 2000 de ani de Iisus şi spre alte lucruri decât biserica.

---

[88] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

[89] A se vedea Radu Teodorescu, *Trăire şi studiu creştin ortodox în zilele noastre* (Cugir, 2013).

[90] Michel Kubler, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/paradigma-indiferentei-621090.html (accesat pe 18.12.2023).

După cum am spus indiferența religioasă este una care ajunge să răcească sufletul aceasta fiindcă sufletul în mod natural tânjește după comuniunea cu Dumnezeu. Acest lucru a fost bine exprimat de arhimandritul Serafim Alexiev care spunea: „unul dintre cei mai primejdioşi vrăjmaşi ai omului este răcirea (indiferența) duhovnicească. Dacă inima este indiferentă față de Dumnezeu, viața noastră duhovnicească este amenințată; la fel și **rugăciunea**, ca fiind cea mai vie expresie a ei.

Atunci, omul începe să se stingă duhovnicește. Iar dacă devine indiferent pe deplin, el moare duhovnicește. Morții sunt reci. Iată de ce trebuie, în mod deosebit, să ne păzim de **indiferența duhovnicească**."[91]

Prin urmare este bine să ştim că indiferentul religios este un mort sufleteşte. Aceasta fiindcă fără de Hristos încet, încet sufletul moare. Nu trebuie să ne facem mari iluzii în acest sens.

Ceea ce ne spun istorii religiilor este că oamenii care devin areligioşi sau mai bine spus indiferenţi religioşi sunt unii care vor ajunge să înlocuiască religia cu alte ritualuri şi tradiții:

- sărbătorile legale,
- ritualuri secularistе,
- un simț al sacrului în viața cotidiană
- sau sărbători laice cu profunde semnificații.

Aceasta fiindcă după cum am spus omul prin sine fiind creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu este o ființă profund religioasă.[92]

Este clar că indiferentul religios este unul care găseşte ortodoxia inconvenientă. De ce? Ortodoxia cere

- să posteşti,
- să te rogi,
- să faci nevoință,
- să te spovedești,
- să te împărtăşeşti
- sau să faci pelerinaje.

Aceste lucruri sunt mult prea mult pentru indiferentul religios. Cum gândeşte el? „Într-un comentariu la un articol apărut în revista *Le Monde des Religions*, un cititor îşi exprimă dorinţa de a avea acces liber la o credinţă secularizată, dincolo de orice transcendenţă şi trăsătură dogmatică, un fel de "esperanto" religios. Se întreabă respectivul comentator: "Omul secolului al XXI-lea, cu fragilitatea şi geniul său, în izolarea şi nevoia sa de comuniune, nu ar putea să pună bazele unei "credinţe" planetare, universale, inedite? Să creeze un fel de religie plină de poezie, de solidaritate, de ritualitate antropomorfică (care să fie un adevărat spirit frățesc şi să nu aibă nici o legătură cu ritualitatea sacramentală cunoscută astăzi? Să aibă acces la o religie care să potenţeze împlinirea personală - prin dobândirea artei trăirii şi formării de sine -, fără implicaţii ascetice mutilante".[93]

Lumea de azi cu emanciparea ei

- ştiinţifică,
- culturală,
- economică
- şi artistică

este una care în nici un fel nu mai vrea să rămână în

- canoanele
- şi tiparele

creştin ortodox. La nivel european şi mondial ortodoxia este o minoritate.

În zilele noastre indiferenţa religioasă apare şi din

- lene,
- plictiseală
- şi nepăsare.

De ce să fi permanent orientat spre biserică când în jurul tău sunt atât de multe alte plăceri şi lucruri pe care le poţi explora?

---

91 Arhimandritul Serafim Alexiev, *Călăuza rugătorului ortodox*, traducere de Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2015, p. 5) apud https://doxologia.ro/sa-ne-pazim-inima-de-indiferenta (accesat pe 18.12.2023).

92 A se vedea Radu Teodorescu, *Omul religios între minimalism religios, dilemă morală și posibilitate de dialog interreligios* (Cugir, 2024).

93 Roger Coresciuc https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/patristica/sincretism-si-indiferenta-religioasa-7210.html (accesat pe 18.12.2023).

Lenea este una care este larg răspândită în zilele noastre şi sunt din ce în ce mai mulţi care se lasă duşi de ea. Din lene evident că se nasc mai multe reducţionisme religioase care bisă-mi-te fac viaţa religioasă mai uşoară. „Tendinţa sincretistă este prezentă şi într-un alt comentariu, al unui alt cititor: "Respect laicitatea şi toate credinţele referitoare la veşnicia sau non-veşnicia vieţii spirituale. Caut, înainte de a şti de vreun resentiment, să promovez, să doresc şi să realizez, după putere, *pe pământ* şi pentru toţi oamenii, un maxim de dezvoltare morală, intelectuală şi spirituală. Acestea ar trebui să fie condiţiile primare ale fericirii, posibile pentru fiecare individ, în cadrul unei umanităţi organizate pe principii de fraternitate". Nu mai are rost, în opinia acestor doi comentatori, să discutăm despre principiile perimate ale credinţei creştine, despre dumnezeirea lui Hristos sau despre diferenţele între diferitele orientări creştine. Ceea ce contează este declanşarea atmosferei care să permită sincretismului să dezvolte o religie universală, fără dogme, fără principii ascetice şi fără aspecte liturgice. În opinia multora, această religie trebuie să se orienteze către om, să potenţeze capacităţile şi calităţile acestuia, lăsând la o parte orice dispută pe terenul dogmatic. Omul nu mai are nevoie de frumuseţe liturgică, de investiţii în lăcaşuri de cult sau în artă bisericească, ci totul trebuie direcţionat către împlinirea idealului de umanitate, către acţiunile sociale dezbrăcate de aspectul religios. Întâlnim de asemenea o revenire în forţă la concepte mai vechi, referitoare la practici "new-age": cultul naturii, al frumosului în sine, al relaţiei profunde şi "ontologice" cu mediul înconjurător caracterizate prin redescoperirea "sensului uitat" al dezintegrării în "totul" care distruge şi credinţa monoteistă, şi concepţia creştină despre persoană."[94]

Indiferentismul religios este una dintre cele mai mari maladii ale secolului XXI. Totuşi şi secolele dinaintea secolului XXI au avut mulţi indiferenţi religioşi. Pentru mai mulţi indiferenţi religioşi a devenit

- activ
- şi practicant

religios ne duce de fapt înapoi în Evul Mediu. Aceasta fiindcă ştim că în Evul Mediu era mai multă

- credinţă,
- însufleţire
- şi fervoare

religioasă.

Sfântul Grigorie Palama ne spune că de fapt noi trebuie să fim mărturisitori ai lui Hristos ceea ce exclude orice indiferenţă religioasă: "vedeţi, aşadar, că nici noi nu putem să înfăţişăm cu curaj credinţa noastră în Hristos, fără puterea şi conlucrarea pe care o primim de la El şi nici Domnul nostru Iisus Hristos nu ne va înfăţişa, nu ne va recomanda şi nu ne va apropia de Tatăl, cel ce este mai presus de toate, de nu va găsi în noi înşine motivele ca să facă aceasta. Căci voind să arate acest lucru, El nu a zis: Tot cel ce Mă va mărturisi înaintea oamenilor, ci "Tot cel ce va mărturisi în numele Meu". Pentru că numai în numele Lui şi cu ajutorul Aceluia poate cineva să-şi înfăţişeze cu curaj credinţa lui. Şi iarăşi, nu a zis: "Îl voi mărturisi şi Eu", ci: "Voi mărturisi şi Eu în numele lui" adică pentru buna statornicie şi răbdare pe care mărturisitorul le-a arătat pentru credinţă."[95]

Este evident că pasivitatea duhovnicească este una care nu ne apropie de Hristos. Aceasta fiindcă orice om sănătos vrea să fie mai aproape de Hristos.[96]

După cum am spus indiferentul religios nu este unul care susţine că Îl neagă pe Hristos dar în realitate asta face. El ajunge să trăiască o viaţă superficială care este leagă de

- plăcerile,
- desfătările,
- voluptatea
- şi satisfacţia materială

a acestei lumi.

Ori ştim că mai toţi sfinţii părinţi ai condamnat indiferenţa religioasă ca una care ne duce pe căi străine de Dumnezeu. În acest sens Sfântul Grigorie Palama spunea: Şi acum să vedem ce spune, mai departe despre cei şovăielnici şi despre aceia care-şi trădează credinţa: "iar tot cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, Mă voi lepăda şi Eu de el înaintea Tatălui Meu din ceruri" (Mt. 10, 33). Aici nu a zis: Cel ce se va lepăda în numele Meu. Pentru ce? Pentru că acela care se leapădă de Dumnezeu a ajuns să fie lipsit de ajutorul lui Dumnezeu. Dar cum s-a întâmplat aceasta? S-a întâmplat, pentru că cel ce se leapădă de Dumnezeu a părăsit mai întâi pe Dumnezeu, iubind cele trecătoare şi pământeşti mai mult decât bunătăţile cele cereşti şi veşnice făgăduite de

---

[94] Idem.
[95] Sfântul Grigorie Palama apud Roger Coresciuc https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/patristica/sincretism-si-indiferenta-religioasa-7210.html (accesat pe 18.12.2023).
[96] A se vedea Andrei Andreicuţ, *Mai aproape de Hristos* (Cluj-Napoca, 2014).

Dumnezeu. Şi tot astfel, şi Hristos se va lepăda nu în numele lui, ci de el, pentru că nu găseşte nimic în el de care să se folosească în favoarea lui. Deoarece, după cum spune teologul cel iubit de Hristos, cel ce are dragoste faţă de Dumnezeu, rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu în el (I Ioan 4, 6), unul ca acesta, întrucât Dumnezeu rămâne în el şi întrucât el iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu, îşi face mărturisirea lui în numele lui Dumnezeu, după cum şi Dumnezeu, care rămâne în el, va face mărturisirea în favoarea acestuia, în numele lui. Deci cuvintele: "Tot cele ce va mărturisi în numele Meu înaintea oamenilor, voi mărturisi şi Eu în numele lui înaintea Tatălui Meu în ceruri", arată legătura strânsă şi de nedesfăcut dintre Dumnezeu şi aceia care-L mărturisesc, legătură de care cel ce se leapădă rămâne cu totul departe. În felul acesta, răsplătirile dumnezeieşti au în ele dovada dreptăţii dumnezeieşti, ele urmând potrivit caracterului asemănării lor. Aceasta este şi astfel se înfăţişează asemănarea răsplătirilor pe care le primim de la Dumnezeu cu ceea ce noi înşine oferim din partea noastră lui Dumnezeu".[97]

Doi polițiști discutau într-o zi.

- Știi la ce mă gândesc?
- La ce?
- La care sunt mecanismele prin care un om devine un infractor.
- A, este o întreagă psihologie.
- Este.
- Păi cum să nu?
- Însă totul începe cu un lucru.
- Care?
- Indiferența religioasă.
- Cum?
- Sau indiferența morală.
- Nu înțeleg.
- Toți oamenii au simțul moral în ei.
- Așa este.
- Sfântul apostol Pavel spunea că: păgânii care nu au lege din fire fac ale legii.
- Așa este.
- Ei vezi în infractori în primul rând apare o criză morală, o criză religioasă.
- De ce?
- El începe să se îndoiască de valorile morale.
- Asta nu este bine.
- Evident că nu este bine.
- Dacă indiferența religioasă ajunge să biruie în sufletul ei bine lupta e pierdută.
- De ce?
- Fiindcă de la indiferență la necredință nu mai este un sigur pas.
- Cred că ai dreptate.
- Deci totul începe cu indiferența religioasă.
- La infractori?
- Da.
- Nu eram conştient de acest fapt.
- Ar trebuii.
- De ce?
- Fiindcă se poate întâmpla oricui.
- Te referi la polițiștii corupți?
- Da.
- Am aflat zilele astea o întâmplare interesantă.
- Care?
- Că sunt o formă sau alta plătim infracțiunile care le facem.
- Cum?
- Îți voi spune.
- Chiar te rog.
- Este o poveste simplă.

[97] Sfântul Grigorie Palama apud Roger Coresciuc https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/patristica/sincretism-si-indiferenta-religioasa-7210.html (accesat pe 18.12.2023).

- Te ascult.
- Era o tânără care avea meseria de a vinde lapte.
- Frumos.
- Într-o zi ea trebuia să ducă la vânzare laptele într-un oraş din apropiere.
- Şi?
- Ce şi-a spus ea?
- Ce?
- Ce ar fi dacă înmulţesc laptele cu apă? Voi avea doar mai mulţi bani nu?
- Urât.
- În cele din urmă a înmulţit laptele cu apă.
- Şi l-a vândut?
- Da.
- I-a păcălit?
- Da.
- Şi ce a urmat?
- Cu aceşti bani îmi voi cumpăra un şal scump.
- Şi l-a cumpărat?
- Da.
- Înţeleg.
- Apoi duminica şi-a pus şalul pe umăr şi se grăbea spre oraş să vândă lapte.
- Şi l-a vândut?
- Nu.
- De ce?
- Când trecerea peste un pod un val de vânt a venit şi i-a luat şalul şi l-a dus în apă.
- A fost luat de ape?
- Da.
- Şi nu l-a mai recuperat?
- Nu.
- Ce interesant.
- Atunci tânăra a spus.
- Ce?
- Din apă te-ai născut şi în apă ai ajuns.
- Hahahaha.
- Da este comică situaţia.
- Natura a lucrat împotriva ei.
- Cum lucră împotriva tuturor celor răi.
- Aşa este.
- Numai că unii sunt prea împietriţi să mai vadă.
- Cred că ai dreptate.
- Deci schisma infractorului are loc în sufletul lui.
- De ce?
- Fiindcă acolo el devine indiferent faţă de morală şi religie.
- Nu m-am gândit la aceste lucruri.
- Ar trebuii.
- De ce?
- Fiind poliţist trebuie să înţelegi ce are loc în infractor.
- Ai dreptate.
- Rar sunt infractori care cad dintr-o dată în infracţiune.
- O fac gradual?
- Da.
- Bine de ştiut.
- Evident.
- A fost o discuţie folositoare.[98]

---

[98] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Indiferentismul religios este mai mult o stare de superficialitate care este justificată prin mai multe doctrine care de care mai caraghioase. În acest sens teologul Vlad Bondre spunea: „caracterizată de fenomenul secularizării, desacralizării și globalizării, societatea contemporană ridică cortina sentimentului religios impregnat în natura umană, facilitând punerea în scenă a unui joc de rol înfățișat sub forma sincretismului, relativismului și gnosticismului. Consecința acestei acțiuni este evidentă și se reflectă, atât la nivel aperceptiv – lipsa identității duhovnicești, cât și la nivel spiritual – încrederea în fenomenele și practicile orientale, indiferentism și ateism. Dar acest lascivism laicizant nu se oprește doar la o simplă pronunțare, ci amplifică prin vocea unora o stare de fapt, un crez sau chiar un principiu de urmat."[99]

CAPITOLUL 5

SĂ FIM INDIFERENȚI FAȚĂ DE DIAVOL DAR NU FAȚĂ DE DUMNEZEU

Am spus până acum sub o formă sau alta că indiferența religioasă este un păcat fiindcă ea este una care ne îndepărtează de Dumnezeu. Ei bine acum se cuvine să se îndreptăm un lucru fundamental: care trebuie să fie atitudinea noastră față de diavol? Trebuie să ştim că indiferența față de diavol nu este un păcat. Diavolul este unul care aduce asupra noastră ceea ce cunoaştem cu numele de

- ispite,
- tentații,
- gânduri rele
- și dorința păcătoase.

Putem să fim indiferenți față de ele? Adevărul este că da. Deşi uneori cădem în anumite păcate ei bine trebuie să ştim că prin exercițiu și deprindere ne putem elibera de aceste curse ale diavolului.[100]

Indiferența față de diavol nu este un lucru greu de făcut din moment ce cei mai mulți creştin ortodocşi sunt indiferenți față de Dumnezeu. De ce nu am fi atunci indiferenți față de diavol?

Una dintre metodele prin care diavolul atrage pe foarte mulți la sine este sincretismul religios în care sunt adunate la un loc mai multe idei religioase din diferite credințe care de care mai atractive și mai incitante. „Lumea modernă vorbește cu o deschidere abuzivă despre sincretismul religios ca un mod prin care încearcă, infam, să-l asigure pe om că orice credință posedă un adevăr revelator. Toată ideologia creată în jurul acestui fenomen a conturat o formulă care poate să-i ducă în eroare chiar și pe cei mai avizați credincioși, deoarece totul se pune sub semnul toleranței, care este, potrivit lui Edmund Byrne, o dezordine. Prin urmare, realitățile religioase prezente la nivel global au devenit atât de variate, încât se solicită o reinterpretare a secularizării, adică, stabilirea unor noi definiții care să fie asimilate noilor fenomene apărute. În acest sens, Taylor Charles spune: „asistăm la o nouă situare a sacrului și spiritualului în relație cu viața individuală și socială. Această nouă situare este acum ocazia unei recompuneri a vieții spirituale în noi forme și în noi moduri de existență, atât în cadrul, cât și în afara relației cu Dumnezeu."[101]

Pentru a ne atrage la

- iad,
- damnare
- și pierzanie veşnică

trebuie să ştim că diavolul este extrem de inventiv. Ei creează:

- sincretism,
- indiferență religioasă,
- confuzie religioasă,
- ignoranță spirituală
- sau necredință

pe care pe toate le prezintă pe toate ca fiind ceva natural.

---

[99] Vlad Bondre https://ebibliothecaseptentrionalis.wordpress.com/2023/02/25/demografia-religioasa-intre-indiferentism-si-lipsa-de-identitate/ (accesat pe 18.12.2023).

[100] A se vedea Sfântul Nicodim Aghioritul, *Deprinderi duhovnicești* (Alba Iulia, 1995).

[101] Charles Taylor, *A secular Age*, Editura Harvard University Press, Londra, 2007, p. 437, apud, Camil Ungureanul, *Religia în democrație. O dilemă a modernității*, Editura Polirom, Iași, 2011, p. 7 apud Vlad Bondre https://ebibliothecaseptentrionalis.wordpress.com/2023/02/25/demografia-religioasa-intre-indiferentism-si-lipsa-de-identitate/ (accesat pe 18.12.2023).

Teologul ortodox Vlad Bondre spunea cât se poate de bine și de adevărat că în sânul societății noastre sunt mai multe curente distructive care cu toate urmăresc să stârpească pe Hristos din viața noastră: „prin urmare, criza religioasă prezentă în spațiul societății actuale se concretizează prin încercarea de a aboli Biserica Tradițională, iar etapizarea acestei acțiuni este realizabilă prin următorii pași: „reducerea influenței sociale a acesteia; scăderea numărului de credincioși; criza vocațiilor; reducerea nivelului de practici religioase; privatizarea religioasă și, cel mai grav, dezafilierea". Consecința acestei acțiuni se oglindește și în reconfigurarea spirituală pe care o inițiază omul. Numeroși credincioși se distanțează de religia în care au fost botezați, alții își neagă apartenența spirituală, unii se convertesc în cadrul fenomenelor religios-orientale, iar alții își profilează un crez individual bazat pe propriile lor nevoi. Procesele enumerate amplifică procesul dezafilierii religioase și ridică noi paradigme cărora Biserica Ortodoxă trebuie să le facă față."[102]

Ceea ce ne spune spiritualitatea creștin ortodoxă este că diavolul în mod

- real,
- deplin
- și concret

nu are nimic de câștigat din faptul că noi ajungem în iad fiindcă el este deja acolo. Totuși diavolul trebuie să știm că suferă de

- invidie
- și gelozie

și nu suportă ca noi să fim fericiți alături de Hristos. La fel de bine el devine și mai invidios când ajungem să ne mântuim. De ce? Fiindcă noi vom ajunge într-un loc pe care el din prostie și delăsare l-a pierdut: raiul.[103]

Este mai greu de crezut pentru unii dar diavolul este o ființă extrem de invidioasă. Și mai este ceva. Diavolul nu suportă să nu fie luat în considerare. Fiindcă el a căzut din mândrie ei bine este această mândrie care îl face să fie unul ce nu suportă să fie pe locul doi. Cu toții știm de persoane care trebuie să fie

- mereu,
- cu orice preț
- și în orice

situație în centrul atenției. Ei bine diavolul este o astfel de persoană. El vrea toată atenția noastră sau cum se spune în zilele noastre el vrea exclusivitate.

Știind toate aceste lucruri despre diavol ei bine ce să întâmplă când noi nu îi dăm atenția diavolului sau mai bine spus când suntem ignoranți față de el? evident că îi producem multă suferință. Diavolul nu suportă să fie ignorat și tratat cu indiferență. El se vrea și acum Dumnezeu care să fie

- adulat,
- adorat
- și ovaționat.

De aici se poate vedea prostia și superficialitatea lui.

Dacă sunt mai mulți care se gândesc cum să îi facă rău diavolului ei bine una dintre cele mai bune metode este indiferența față de el. când nu bagi în seamă un nebun care îi cere atenția este ca și cum l-ai curenta: el începe să aibă crize și spasme fiindcă nu asculți de el. La fel este și cu diavolul.

Merită diavolul să fie ignorat? Fără doar și poate că da. El este un vânzător de iluzii și de minciuni. Lua este legată ontologic de Dumnezeu în timp ce diavolul este în această lume o iluzie pe care noi ajungem să o materializăm dacă credem în ea. „Deși filosoful Constantin Cuciuc vede mișcarea fenomenelor religioase contemporane ca „o formă care va dispărea atunci când omul nu va mai avea nevoie de iluzii, de această aromă spirituală", totuși, în prezent, este evidentă consecința acestei formule, *a indiferenței religioase* și a manifestărilor ce derivă din ea."[104]

Ceea ce este trist este că sub o formă sau alta diavolul ajunge să câștige atenți la foarte mulți. Cei care devin indiferenți religios sunt unii care fără să își dea seama ajung să slujească diavolului. De ce? Fiindcă ei sunt unii care îi fac voia fiindcă el nu vrea ca noi să fim

- uniți
- și în comuniune

---

[102] Vlad Bondre https://ebibliothecaseptentrionalis.wordpress.com/2023/02/25/demografia-religioasa-intre-indiferentism-si-lipsa-de-identitate/ (accesat pe 18.12.2023).

[103] A se vedea Sfântul Paisie Aghioritul, *Cum să luptăm cu diavolul* (București, 2018).

[104] Vlad Bondre https://ebibliothecaseptentrionalis.wordpress.com/2023/02/25/demografia-religioasa-intre-indiferentism-si-lipsa-de-identitate/ (accesat pe 18.12.2023).

cu Dumnezeu.

Sunt mulţi care cred în Dumnezeu dar devin indiferenţi religios când văd că Dumnezeu nu lucrează în viaţa lor conform aşteptărilor lor: „Percepută ca o stare sau ca un declin provenit din lipsa cunoaşterii lui Dumnezeu, indiferența religioasă este o reacție egală cu ateismul, doar că, așa cum afirmă și părintele profesor Dumitru Megheșan, „indiferentismul este mai rău decât ateismul, fiindcă el este foarte distructiv, o maladie care anchilozează spiritul”. Sub același format și părintele profesor Petre Semen subliniază diferența dintre ateism și indiferentismul religios prin următoarea afirmație: „Conform Bibliei, necredinciosul nu îndrăzneşte să zică vreodată că n-ar exista Dumnezeu precum acela pe care psalmistul îl numeşte nabal sau nebun, fiindcă îndrăzneşte să zică: nu este Dumnezeu, ci pur şi simplu nu este pe deplin convins că Dumnezeu va lucra în viaţa sa personală conform promisiunilor.”[105]

Ei bine diavolul ştie că de multe ori planurile lui Dumnezeu nu sunt identice cu planurile noastre. Atunci el va induce un sentiment de

- nemulţumire,
- lehamite
- şi apatie

cu Dumnezeu care sunt de fapt sentimentele lui constante de când a căzut din cer.

Ceea ce ne învaţă spiritualitatea creştin ortodoxă este că trebuie să facem acest exerciţiu de a ajunge să îl ignorăm pe diavol din viaţa noastră. Deşi el se bagă în seamă cu noi sub o formă sau alta ei bine noi avem puterea de a îl ignora. Acest lucru este afirmat şi foarte bine spus în Biblie. Sfântul Iacov ruda Domnului spunea foarte bine în acest sens: „staţi împotriva diavolului şi el va fugi de la voi” (Iacov 4, 7).

Experienţa ascetică a Bisericii Ortodox ne face să înţelegem că de mai multe ori diavolul este un măscărici. La mai mulţi asceţi care erau luptaţi de demonul desfrânării diavolul s-a arătat sub chipul de femei frumoase şi voluptoase. De ce? Fiindcă după cum am spus diavolul vrea atenţia noastră şi nu numai o simplă atenţie ci atenţia:

- deplină,
- total
- şi pe tot parcursul vieţii.

Toate acestea pentru ca mai apoi să ne arunce în infernale ala iadului.[106]

Dacă la Dumnezeu trebuie respectate mai multe prescripţii şi porunci ei bine la diavol poţi să îţi faci orice religie voieşti. Teologul Vlad Bondre spunea: „ca o consecință a atitudinii societății secularizate, indiferența religioasă sugerează un detașament total față de o *prioritate existențială*, de aceea ea produce probleme de ordin practic sau teoretic. Cristian Paraschiv consideră că acest detașament se află în contradicție cu planul lui Dumnezeu. De asemenea, el mai crede că extremismul la care a ajuns acest fenomen cuprinde concepții nihiliste care au redus din natura omului, atât „componenta ontologică a relaționării cu Transcendentul”, cât și apartenența instituționalizată. Anca Manolescu afirmă în acest sens că „oamenii își potrivesc credințele după bunul plac, Europa se înfățișează ca o societate postcreștină… sentimentul că fiecare e responsabil pentru sănătatea lui religioasă face ca instituționalizarea să-și piardă din funcții”. Tabloul acestor fenomene nefaste este întregit de afirmația lui Teodor Baconsky, care crede că absenteismul liturgic este o gradație pe scara indiferenței, arătând că „indiferentul este un tip socio-religios care nu-și manifestă prin nici un semn apartenența la religia sa, nu participă nici măcar la slujbele curente, nu are decât un contact accidental cu Biserica și comunitatea creștină, gândește și acționează cu un necatolic în afară de măsura în care suferă civilizației înseși. În acest context, părintele profesor Visarion Moldovan vorbește despre participarea oamenilor la Sfânta Liturghie după modelul *cinemaului drive-in*, adică credincioșii stau în autovehicule și vizionează practica liturgică a liturghisitorului.”

Este adevărat că dacă la Dumnezeu ajungem pe calea strâmtă la diavolul ajunge pe calea cea largă care duce la pierzare.[107]

Ortodoxia ei bine ne învaţă cum să ajungem să îl ignorăm şi să fim ignoranţi faţă de diavol. Dacă noi nu îi acordăm atenţie diavolului ei bine la un anumit moment el va pleca de la noi fiindcă vede că nu poate să ne

---

105 Mihai Himcinschi, *Confruntări misionare. Indiferența religioasă și indiferentismul*, în „Credința Ortodoxă”, 2/2002, p. 174 apud Vlad Bondre https://ebibliothecaseptentrionalis.wordpress.com/2023/02/25/demografia-religioasa-intre-indiferentism-si-lipsa-de-identitate/ (accesat pe 18.12.2023).

106 A se vedea Preot Gheorghe Grindu, *Doamne scapă-mă. Iisus Hristos – Salvatorul vieții noastre din valurile patimilor și a ispitelor diavolești* (Editura Agaton, 2013).

107 A se vedea *Nicodim Măndiță, Părăsiți calea pierzării* (Editura Lumină din Lumină, 1993).

câştige. Oferta diavolului trebuie să ştim că 100% din cazuri se leagă de păcat. Fiindcă a căzut de la Dumnezeu ei bine diavolul nu mai judecă normal şi a devenit iraţional. El nu poate vedea nimic altceva decât răul şi păcatul. Ori dacă noi ignorăm răul şi păcatul ei bine el îşi va pierde interesul faţă de noi.

Indiferentismul religios apare şi din cauza relativismului. Sunt mai mulţi care sunt relativişti convinşi şi cred că şi Dumnezeu este un lucru relativ. Teologul Vlad Bondre spunea în acest sens: „ca urmare a dinamicii create, se poate observa o schimbare a percepției divinului în om, de aceea Preasfințitul Gurie Georgiu și părintele profesor Christian Tia consideră că rezultatul apărut pe fondul indiferentismului religios nu este altceva decât un act al relativismului, iar exemplul în acest sens este dat de raportul dintre om și Dumnezeu. Unii pot afirma în acest sens că Dumnezeu este Iubire și Putere, Judecată și Dreptate, dar nu cred în profunzimea sufletului acest lucru, deoarece mărturisirea lor nu are un fundament practic. Datorită conținutului emoțional și rațional, ei pot fi victime ale unor imagini ireale în ceea ce privește conținutul religios al vieții. Pe acest considerent, Dorin Ștefănescu vine să lămurească modul în care noul fenomen religios acționează: „concepția potrivit căreia indiferența întoarce spatele lumii este o iluzie, în realitate ea stă cu fața spre lume, indiferentă față de tot ce există în zarea diferenței."[108]

Doi călugări creştin ortodocşi discutau într-o zi.

- Ştii ce părinte?
- Ce?
- Ce m-a durat pe mine mai mult în lume?
- Ce?
- Faptul că duminica băteau clopotele bisericii şi mai nimeni nu le lua în considerare.
- Înţeleg.
- Din asta am zis că este mai bine să vin la mănăstire.
- Ai făcut bine.
- Credeţi?
- Da.
- De ce?
- În lume există multă indiferenţă religioasă.
- Aşa îi spune?
- Da.
- Şi de unde vine această indiferenţă religioasă?
- Nu ştii?
- Nu.
- De la diavol.
- Dar cum putem să demonstrăm?
- De multe ori diavolul lucrează cu jumătăţi de măsură.
- Adică?
- Nu îi spune omului să fie ateu.
- Nu?
- Nu.
- Dar ce?
- Că trebuie să îşi vadă de viaţa lui şi popii de la biserică de biserica lor.
- Aşa este.
- Păi cum să nu?
- Şi ce trebuie să facă creştinii?
- Să îşi aducă aminte de părinţii din vechime.
- Care?
- Mai ales de Sfântul Antonie cel Mare.
- De ce?
- Sfântul Antonie cel Mare a lăsat un cuvânt foarte important.
- Care?
- Îţi voi spune.

[108] Vlad Bondre https://ebibliothecaseptentrionalis.wordpress.com/2023/02/25/demografia-religioasa-intre-indiferentism-si-lipsa-de-identitate/ (accesat pe 18.12.2023).

- Vă ascult.
- Se spune că în pustia Egiptului a existat o mare nedumerire.
- Care?
- Călugării se întrebau care este cea mai mare virtute.
- Și care este?
- Ai răbdare îți voi spune.
- Şi atunci Sfântul Antonie cel Mare a chemat pe mai marii călugărilor la sfat.
- Ne-am adunat aici pentru a determina care este cea mai mare virtute, a început Sfântul Antonie cel Mare.
- Aşa este.
- Deci care este cea mai mare virtute creştin ortodoxă? A întrebat Sfântul Antonie cel Mare.
- Eu spun că este iubirea creştină, zis un călugăr.
- Eu spun că este nădejdea, a zis un altul.
- Eu cred că este blândeţea, a zis un altul.
- Eu cred că este milostenia, a zis un altul.
- Toate acestea sunt mari virtuţi dar nu sunt cea mai mare, a răspuns Sfântul Antonie cel Mare.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă la toate virtuțile de trebuie discernământ.
- Oare?
- Da.
- De ce?
- Este înțelepciunea discernământului care le ține pe toate la un loc şi le dă sens.
- Aşa este, au răspuns restul de călugări.
- Frumoasă povestea.
- Ei bine indiferentul religios nu are discernământ.
- De ce?
- El nu ştie să discearnă dintre ceea ce este important şi neimportant în plan religios.
- De ce?
- Fiindcă pentru el tot ceea ce vine din lumea religiei este neimportant.
- Aşa este.
- Vezi?
- Indiferenţii religioşi au mult de pierdut.
- Şi încă cât.
- Îşi pot pierde mântuirea?
- Da.
- Aşa de grav este indiferentismul religios?
- Dacă tu eşti toată viaţa indiferent cu Dumnezeu se cuvine să trăieşti după moarte cu El?
- Nu.
- Şi atunci?
- Nu m-am gândit niciodată la aceste lucruri.
- Indiferenţii religioşi sunt relativişti religioşi.
- De ce?
- Fiindcă nu ştiu să facă diferenţa dintre important şi detaliu.
- Pentru ei sunt la fel?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Acum eşti lămurit frate în Hristos?
- Sunt.
- Mă bucur.
- Şi eu.
- Să ne întoarcem la chiliile noastre.[109]

[109] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Am spus întâmplarea de mai sus cu Sfântul Antonie cel Mare pentru a demonstra că indiferenții religioşi deşi se consideră stăpâni pe viața lor le lipseşte un lucru esențial: discernământul. Aceasta fiindcă fără discernământ nu mai ştim să facem cele mai elementare diferența în probleme religioase. Teologul Vlad Bondre spunea: „alături de fenomenul desacralizării și secularizării, indiferentismul religios completează acest trio al erorilor societății contemporane. Formulele de adresare sunt dintre cele mai evidente, ținta este bine aleasă, îndreptându-se spre nihilism, lipsă de identitate spirituală, ateism. Pornind de la o imagine deluzorie a lumii în care omul își desfășoară activitatea, desacralizarea, secularizarea și indiferentismul posedă un chip mai denaturat decât primele erezii ale veacurilor creştine. Ajutat de fenomenul globalizării, al pluralismului religios, acest trio eronat devine cea mai mare provocare a societății din toate timpurile, deoarece se adresează în mod direct celor ce își exteriorizează dorința trăirii în legătură cu Dumnezeu, iar în mod indirect celor ce vor a-L cunoaște pe Dumnezeu, dar nu au suficientă voință."[110]

Ceea ce ne spune spiritualitatea creştin ortodoxă este că diavolul nu suportă să nu fie în centrul atenției noastre. Sub o formă sau alta el ajunge să ne viziteze:

- nevăzut pentru creştinii ortodocşi simplu
- şi văzut pentru marii sfinți creştin ortodocşi.

Ceea ce este mai trist este că sunt mulți care nici nu vor să lupte cu el. Ei se lasă pradă diavolului fără nici o rezistență. Ori mai toată spiritualitatea creştin ortodoxă ne spune că trebuie să ne opunem diavolului. Trebuie să facem acest lucru dacă voim

- să pășim,
- să mergem
- şi să urmăm

calea lui Dumnezeu.[111]

Este evident că trebuie să ne dăm seama că tinerii de azi au un mare rol în a ajunge să schimbe sensul indiferentismului religios din timpurile de azi. Iată ce spunea în acest sens teologul Vlad Bondre: „chiar dacă fenomenul ratei scăzute a demografiei religioase pare la *prima vista* necorijibil, există, totuşi, o posibilitate de redresare, iar aceasta se află în mâna noilor generații de tineri. Ei guvernează lumea, în mâna lor se află soarta societății. Buna chiverniseală a zestrei spirituale și identitare provenită din sânul familiei tradiționale va reconfigura traseul demografiei religioase actuale, atâta vreme cât ei vor renunța la formula impusă de postmodernism: *I don't care – nu îmi pasă sau îmi e indiferent*. Tinerilor trebuie să le pese de natura lor identitar-spirituală și mai ales de cei care depind în mod vizibil de ei, de generațiile care le urmează. Ei trebuie să-și fundamenteze interesele personale doar în relație cu legea morală, ea fiind călăuză spre desăvârşire. Curajul luptei trebuie să vină pe fondul a ceea ce Biserica propovăduiește prin misiunea ei, adică chemarea tuturor la mântuire, prin iubirea jertfelnică. Prin responsabilitate ei față de tineri, Biserica a arătat lumii că indiferentismul religios este o eroare, o pată pusă pe sufletul societății, de aceea a acționat în consecință. Proiectele și programele destinate tinerilor au constituit un moment de trezvie, un semnal de alarmă care să anunțe prezența adevărului în mijlocul societății. Tot ce rămâne de făcut este ca tânărul să se întoarcă spre vatra strămoşească, spre năzuința vie a sufletului, spre nădejde și bună rânduială."[112]

Tinerii trebuie să fie unii care să schimbe acest sindrom al lui *nu îmi pasă* într-unul pozitiv care să fie deschis spre Hristos. Aceasta fiindcă după cum am spus diavolul este unul care

- se bucură,
- jubilează,
- se veseleşte
- şi triumfă

când noi devenim nepăsători față de Hristos. Aceasta fiindcă ştia că atunci ne-a câştigat pentru sine și pentru iad.

Diavolul ne vrea persoane iresponsabile fiindcă ştim că prin sine este responsabilitatea noastră să fim preocupați de relația cu Dumnezeu. Când nu mai suntem interesați de Dumnezeu este bine am ajuns destul de rău şi grav. Aceasta fiindcă indiferența religioasă de cele mai multe ori este inspirată și de diavol. Este diavolul cel care ajunge

---

110 Vlad Bondre https://ebibliothecaseptentrionalis.wordpress.com/2023/02/25/demografia-religioasa-intre-indiferentism-si-lipsa-de-identitate/ (accesat pe 18.12.2023).

111 A se vedea Valentin Vesa, *Cunoașterea lui Dumnezeu la Sfântul Isaac Sirul* (Cluj-Napoca,2013).

112 Vlad Bondre https://ebibliothecaseptentrionalis.wordpress.com/2023/02/25/demografia-religioasa-intre-indiferentism-si-lipsa-de-identitate/ (accesat pe 18.12.2023).

- să ne controleze
- şi să ne conducă.

Iată de ce atunci când simţim că suntem ispitiţi de indiferentismul religios se cuvine să luăm atitudine şi să ne opunem acesteia: **„nepăsarea** creştină este un păcat care constă în indiferenţa faţa de anumite valori şi reguli creştine, care se manifestă în variate domenii (educaţie, viaţă familială, căsătorie, sănătate, societate, justiţie, credinţă creştină). Nepăsarea în formele ei extreme (dezinteresul faţă de o minimă siguranţă materială a familiei, nepăsarea absolută faţă de cel aflat în nevoie, necredinţa îndărătnică până la moarte) îl exclude pe păcătos de la moştenirea vieţii veşnice dacă nu arată pocăinţă pentru păcatul săvârşit. Mijloacele de luptă împotriva acestui păcat sunt sporirea în virtuţile milei, prieteniei, iubirii aproapelui, mersul regulat la biserică, citirea Sfintei Scripturi."[113]

Indiferenţa religioasă prin urmare are ca moto cuvintele: *nu îmi pasă.* Se poate vedea în societatea noastră un fel de nepăsare generică faţă de:

- relaţiile sociale,
- prietenie,
- demnitari
- sau problemele economice etc.

Aceasta fiindcă pur şi simplu dezinteresul este la el acasă în lumea şi societatea noastră. Trebuie să ne trezim din acest dezinteres fiindcă s-ar putea să fie prea târziu. Viaţa religioasă evident că nu trebuie să fie tratată cu dezinteres. De ce? Fiindcă ea este

- esenţa,
- sensul,
- importanţa
- şi înţelegerea

ultimă a vieţii. Ori când suntem

- dezinteresaţi
- şi indiferenţi

faţă de Dumnezeu ei bine ajungem pradă diavolului.[114]

Este evident că numai prin activitate şi prin acţiune vom ajunge să ne desprindem de valul mare a indiferentismului religios din zilele noastre. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi care se lasă cuprinşi de acest val al nepăsării. Prin urmare indiferentismul religios se manifestă prin mai multe forme:

- nepăsare,
- ignoranţă,
- lipsă de atenţie,
- relativism
- şi bulversare.[115]

Sfântul Nectarie din Eghia spune că ce indiferenţa religioasă provine din negrija faţă de Dumnezeu: „dar de ce a fost înşelat cel dintâi om? Pentru ce în cea dintâi punere la încercare a libertăţii lui morale a fost biruit? Oare nu era destul de puternic ca să stea împotrivă, ca să rabde încercarea? Nu, fiindcă niciodată Dumnezeu nu îngăduie ca peste putere să fie ispitit omul. Dreptatea Lui nu îngăduie o astfel de încercare, încercarea era pe măsura puterii lui şi a capacităţii de a se împotrivi.

Dar atunci pentru ce a fost biruit? Pricina înfrângerii lui se află în omul însuşi, fiindcă, deşi puterea împotrivirii era în el însuşi, totuşi nu s-a folosit de ea. Dar care este pricina unei astfel de omisiuni? Negrija, neatenţia faţă de ceea ce se cuvenea. Căci s-ar fi cuvenit ca omul să se înalţe la Dumnezeu, să îşi raporteze mintea numai la Dumnezeu şi să nu caute desfătare în bucurarea de făpturi. Aţintirea privirilor lui spre cele pământeşti a atras după sine negrija faţă de ceea ce era cuvenit lui Dumnezeu şi negrija omului faţă de ceea ce era cuvenit stării lui."[116]

Prin urmare ceea ce trebuie să ne dăm seama este că Dumnezeu nu ne dă mai mult decât

- putem duce
- şi putem purta.

---

[113] https://ro.orthodoxwiki.org/Nep%C4%83sarea (accesat pe 18.12.2023).

[114] A se vedea Denis de Rougement, *Partea diavolului* (București, 1994).

[115] A se vedea Dan Tapalagă, *Bulversarea valorilor: scrieri dintr-un timp buimac* (București, 2010).

[116] Sfântul Nectarie, Despre îngrijirea sufletului, Editura Sophia *apud* https://ro.orthodoxwiki.org/Nep%C4%83sarea (accesat pe 18.12.2023).

Cei mai mulţi indiferenţi religioşi cred că indiferenţa religioasă faţă de Dumnezeu nu are nimic de a face cu diavolul. Acest lucru nu este adevărat. Realitatea este că indiferenţa religioasă este pe placul lui diavolului. Acesta ne vrea indiferenţi faţă de Dumnezeu fiindcă ştie că pe cât devenim mai indiferenţi faţă de Dumnezeu pe atât mai mult el, diavolul ajunge

- să ne controleze
- şi să ne stăpânească.

Sfântul Nectarie din Eghina ne spune că în păcatul strămoşesc al lui Adam şi Eva a existat şi indiferenţă religioasă fiindcă ei nu au mai fost atenţi la porunca lui Dumnezeu: „prin neluare aminte deja s-a îndepărtat de Dumnezeu, a pierdut mare parte din puterea dumnezeiască ce îl întărea și, din această pricină fiind biruit, a căzut în păcat. Dacă Adam nu era deja îndepărtat de Dumnezeu, nu ar fi fost biruit, fiindcă puterea lui Dumnezeu l-ar fi întărit. Aţintirea privirilor spre pomul interzis era semnul ataşamentului lui faţă de materie. Atunci este cineva ţintuit spre materie, când ochii îi sunt distraşi de la Dumnezeu. Căutarea la frumuseţea roadelor pomului oprit era semnul cugetelor pământeşti, încă de la privirea înspre pom, căderea lui Adam era un fapt deja împlinit.

Diavolul l-a îmboldit pe omul care stătea deja sub umbra pomului tânjind după roadele lui. Dacă omul nu şi-ar fi aţintit privirea spre pom, nu ar fi fost biruit de diavolul. Aţintirea privirii a atras după sine căderea, astfel încât nu vreo neputinţă a lui morală sau vreo imperfecţiune a atras după sine căderea şi înşelarea, ci nepăsarea faţă de înalta lui datorie, faţă de datoria de a-L sluji pe Dumnezeu şi numai spre El să îşi aţintească privirea.

Pentru această pricină şi Domnul îndeamnă de multe ori pe ucenicii Lui să privegheze şi să se roage neîncetat, ca să nu cadă în ispită. Fiindcă, în timp ce priveghează şi se roagă, mintea priveşte către Dumnezeu, iar săgeţile slobozite din arcul vrăjmaşului nu mai pot să semene gânduri rele. Dar provoacă răni grele de îndată ce găsesc mintea şi cugetul împrăştiate în făptura creată."[117]

Este evident că nu numai Sfântul Nectarie din Eghina ci toţi sfinţii părinţi ai creştinismului ortodox ajung

- să condamne
- şi să critice

indiferenţa religioasă care este una ce ne duce departe de Dumnezeu. Aceasta fiindcă sunt mulţi care se amăgesc că de fapt prin indiferenţă religioasă scapă şi de Dumnezeu şi de diavol.[118]

Prin urmare este bine să ştim că există două extreme pe care ambele diavolul le iubeşte:

- indiferenţa religioasă
- şi fanatismul.

Ambele sunt periculoase şi trebuie să evitate deşi sunt unele care sunt opuse. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că de multe ori diavolul lucrează prin extreme.

Indiferenţa religioasă este şi ea o ispită pe care trebuie să o respingem. Sfântul Nectarie din Eghina spunea în acest sens: „şi cu adevărat atunci suntem ispitiţi, când simţim atacul, şi îl simţim acelaşi când atenţia noastră se concentrează asupra atacului însuşi şi când există învoire cu el. Pentru aceasta a zis: ca să nu intraţi în ispită, adică să primim atacurile, fiindcă în măsura în care le respingem nu suntem duşi în ispită. Adam a căzut în ispită fiindcă a primit atacul. Aşadar păcătuim din pricina dispoziţiei noastre spre păcat, dispoziţie care ne vine din nepăsarea faţă de slujirea lui Dumnezeu.

Despre păcatele din nepăsare iată ce scrie dumnezeiescul Hrisostom: „căci aşa cum ar fi nefiresc ca cineva să ţină casa fără sfeşnic seara şi să vadă lumină, la fel de nefiresc ar fi ca sufletul să vadă fără lumina învăţăturii. De aici ne şi învoim cu multe păcate, fiindcă nu aprindem degrabă candela în suflet. De aici şi cădem în fiecare zi, de aici şi multe lucruri rele ne vin nouă în minte, cum ni se întâmplă adeseori, fiindcă, deşi am primit auzirea dumnezeieştilor cuvinte, înainte de a păşi afară pe uşa bisericii, îndată le lepădăm şi, stingându-se lumina, umblăm în mult întuneric."[119]

Este adevărat că există o dilemă în ceea ce priveşte indiferentismul religios: există mai multe religii necreştine şi mai multe confesiuni creştine. Care trebuie să fie atitudinea noastră fără de ele de creştini ortodocşi? Nu greşim dacă suntem indiferenţi faţă de alte religii şi confesiuni creştine. De ce? Fiindcă trebuie să ne dăm seama că ele nu au nici un folos pentru noi. Faţă de ceea ce este dincolo de creştinismul ortodox trebuie să fim indiferenţi fiindcă aceste lucruri nu ne sunt de nici un folos.

---

117 Sfântul Nectarie, Despre îngrijirea sufletului, Editura Sophia *apud* https://ro.orthodoxwiki.org/Nep%C4%83sarea (accesat pe 18.12.2023).

118 A se vedea Bogdan Constantin Taifas, *Bunătatea și contradicția răului în lume. Contradicție sau complementaritate?* (Iași, 2020).

119 Sfântul Nectarie, Despre îngrijirea sufletului, Editura Sophia *apud* https://ro.orthodoxwiki.org/Nep%C4%83sarea (accesat pe 18.12.2023).

Acolo unde nu există iubire faţă de Dumnezeu evident că se ajunge la indiferenţă religioasă. Trebuie să învăţăm să fim treji şi să ne dăm seama că numai prin Hristos în cele din urmă vom ajunge să ne izbăvim de acest demon al indiferenţei. Sfântul Nectarie din Eghina spunea: „dacă deci acestea s-au întâmplat până acum, să nu se mai întâmple de acum înainte, ci să ţinem neîncetat candela aprinsă în minte şi să ne înfrumuseţăm sufletele mai mult decât casa. Căci sufletul rămâne aici, în biserică, deşi, îndreptându-ne spre casă, plecăm de aici. Pentru aceea trebuie să îl învrednicim pe el de şi mai multă grijă.

Acum însă sunt unii care petrec astfel în chip nenorocit, care îşi împodobesc casele de aici cu acoperişuri aurite şi cu broderii în piatră şi gravate cu flori şi cu columne poleite şi cu toate celelalte. Dar mintea care petrece mai trândav decât cel mai sărac han o trec cu vederea, plină de tină, de fum şi de multă duhoare şi de negrăită sărăcie. Iar pricina tuturor acestora e în faptul că sfeşnicul învăţăturii duhovniceşti nu arde înlăuntrul nostru."[120]

Doi bizantinologi discutau într-o zi.

- Ştii ce am remarcat?
- Ce?
- Imperiul bizantin a fost foarte diferit de vremurile noastre.
- Asta sunt acord.
- Însă este un lucru care se poate spune că este un merit al bizantinilor.
- Care?
- Au încercat şi au reuşit de mai multe ori să îi scoată pe oameni din indiferenţa religioasă.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Au avut împăraţi care erau preocupaţi de probleme religioase.
- Şi?
- Oamenii simplii gândeau aşa.
- Cum?
- Dacă împăratul este interesat de religie şi eu trebuie să fiu.
- Aşa este.
- Vezi.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- Nu te poţi gândii la toate.
- Aşa este.
- Este clar că pentru bizantini indiferentismul religios a fost o mare problemă.
- Ea este şi în zilele noastre.
- Pentru oameni credincioşi.
- Da.
- Totuşi trebuie să ştim că Bizanţul nu a fost imperiul ideal.
- A fost totuşi primul imperiu creştin ortodox.
- Asta aşa este.
- Sunt mulţi care se inspiră din viaţa Bizanţului.
- Şi bine fac.
- De ce?
- Fiindcă sunt multe lucruri care pot să fie folositoare din acest imperiu.
- Crezi?
- Da.
- Şi care ar fi aceste lucruri.
- Sunt mai multe.
- Păi de ce nu îmi spui şi mie unul.
- Tu nu eşti bizantinolog?
- Ba da.
- Şi atunci?
- Să zicem că nu sunt bizantinolog.
- Bine.
- Spune-mi o poveste care să mă facă interesat de Bizanţ.

[120] Idem.

- Era pe vremea împăratului Vasile Macedonianul.
- Şi?
- Vasile Macedonianul a fost un împărat viteaz şi drept dar care lua decizii mult prea uşor.
- Cum?
- Un curtean de al lui viclean i-a câştigat încrederea.
- Se întâmplă.
- Împăratul Vasile a dat un ordin ca atunci când merge la vânătoare nimeni să nu poarte nici o armă. Curteanul viclean s-a dus la fiul împăratului Leon şi i-a spus că ar fi bine să îşi ia o armă cu sine fiindcă prin păduri sunt infractori care ar putea să vrea să ucidă pe împărat.
- Şi a ascultat Leon?
- Da.
- Şi ce a urmat?
- Alaiul împărătesc mergea la vânătoare.
- Şi?
- Curteanul viclean s-a apropiat de Împăratul Vasile şi i-a spus.
- Ce?
- Măria Ta, Leon fiul tău vrea să îţi i-a viaţa.
- Cum?
- Leon vrea să te ucidă.
- Cum aşa?
- Verificaţi-l şi veţi vedea că are o armă cu sine.
- Bine.
- Leon a fost verificat şi într-adevăr avea pe sub haine un cuţit.
- Nemernicule, ai încercat să mă ucizi, i-a spus împăratul Vasile.
- Nu tată.
- Minţi.
- Nu mint.
- A dat poruncă ca la vânătoare nimeni să nu aibă arme.
- Tată este o greşeală.
- Luaţi-l şi aruncaţi-o în temniţă.
- Şi ce a urmat?
- Au trecut mai multe luni şi într-o zi în timp ce curtea imperială era la o petrecere un papagal al lui Leon a venit zicând.
- Ce?
- Leon, Leon scumpul meu Leon!
- Toată curtea a început să fie cuprinsă de tristeţe. Un curtean mai curajos s-a ridicat şi a spus:
- Măria Ta noi stăm şi petrecem aici şi Leon este în închisoare. Oare a fost judecat cum se cuvine?
- Nu.
- Haideţi să îl ascultăm şi să vedem ce are de spus.
- Bine, a spus împăratul.
- Leon a fost adus din închisoare.
- Leon ce ai de spus în apărarea ta?
- Curteanul cutare mi-a spus că viaţa ta este în pericol în pădure şi ar fi bine să fiu înarmat pentru a te proteja.
- Bine dar acest curtean mi-a spus că vrei să mă ucizi.
- Şi l-ai crezul Măria Ta?
- Da.
- Rău ai făcut.
- Să fie adus acest curtean nemernic.
- Gărzile s-au dus să îl caute.
- Şi l-au găsit?
- Nu, a fugit.
- Înţeleg.[121]

[121] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Asemenea acestui curtean viclean este şi diavolul care vine şi le spune oamenilor că nu este nici o problemă dacă nu acordă nici o atenție lui Dumnezeu. Diavolul ne îndeamnă să fim neglijenți față de Dumnezeu fiindcă – ne spune el – şi Dumnezeu este neglijent față de noi. De ce nu avem tot ceea ce ne doreşte inima? Fiindcă lui Dumnezeu nu îi pasă de noi. Sfântul Nectarie din Eghina spunea în acest sens: „pentru aceasta, neglijăm pe cele cu adevărat necesare, iar cele care nu sunt vrednice de nimic se bucură de multă osteneală din partea noastră. Acestea le spun nu numai cu privire la cei bogaţi, ci şi cu privire la cei nevoiaşi.

De aici ne vine şi călcarea legii morale, de aici feluritele păcate, de aici îndepărtarea de Dumnezeu, de aici zidul despărţitor ridicat între Dumnezeu şi om, de aici multe lucruri înfricoşătoare, care ne întristează pe noi şi tot de aici vine şi multa noastră îndrăcire."[122]

CAPITOLUL 6

ÎN CELE DIN URMĂ INDIFERENTISMUL RELIGIOS ESTE UN PĂCAT CE POATE DEVENII O PATIMĂ

Când vine vorba de patimi şi păcate ştim că spiritualitatea creştin ortodoxă este cât se poate de precisă şi exactă. Sunt 7 păcate capitale care sunt cauză la 7 patimi:

1. lăcomia pântecelui,
2. desfrânarea,
3. iubirea excesivă de arginți,
4. mânia,
5. lenea,
6. tristețea
7. şi mândria.[123]

Ei bine trebuie să ştim că sunt multe alte patimi care sunt derivate din aceste 7 patimi principale. Între aceste alte patimi este şi indiferența religioasă. Trebuie să ştim că de exemplu patima beţiei se leagă de lăcomia pântecelui. La fel de bine patima indiferenţei religioase se leagă de patima lenei.

Indiferentul religios este unul care este leneş şi care nu vrea

- să depună efort
- şi să se consume

când vine vorba de Dumnezeu. Deşi Dumnezeu i-a dat totul ei bine indiferentul religios nu are nici un fel de

- mulţumire
- şi recunoştinţă.

În termenii asceticii creştin ortodoxe trebuie să ştim că indiferentismul religios se mai cheamă şi patima nepăsării: „un frate s-a dus la Avva Victor Sihastrul, în Lavra Eleusa, şi i-a spus:

-Ce să fac, Părinte, că mă stăpâneşte patima nepăsării?

Bătrânul i-a răspuns:

-Aceasta este o boală a sufletului. După cum celor ce au o boală de ochi li se pare că văd mai multă lumină, din pricina suferinţei lor mari, pe când celor cu ochi sănătoşi nu li se pare lumina atât de puternică, tot aşa şi cu cei ce trăiesc în nepăsare şi fără de grijă de sufletul lor: din pricina puţinei lor purtări de grijă cad repede în ispită şi socotesc că este nespus de mare ispita la care au fost supuşi. Cei care au însă sufletul sănătos se bucură cu atât mai mult, cu cât sunt mai mari ispitele, căci pot să le biruiască."[124]

Prin urmare ceea ce trebuie să ne dăm seama este că indiferența religioasă este una care

- modifică,
- alterează
- şi schimbă

realitatea.

---

[122] Sfântul Nectarie, Despre îngrijirea sufletului, Editura Sophia apud https://ro.orthodoxwiki.org/Nep%C4%83sarea (accesat pe 18.12.2023).

[123] A se vedea Sfântul Ioan Casian, *Scriei alese* (Bucureşti, 1990).

[124] *Cerească Înțelepciune de la cei de Dumnezeu luminați Dascăli despre Cum să biruim deprimarea*, ediția a 2-a, traducere de Constantin Făgețan, Editura Sophia, Bucureşti, 2008, p. 137 apud https://doxologia.ro/nepasarea (accesat pe 18.12.2023).

Indiferența religioasă ne face să nu mai ne dăm seama de care este diferența dintre realitate şi iluzie aceasta fiindcă la baza acestei indiferențe stau mai multe iluzii.

Este adevărat că cu privire la patimi lucrurile sunt cât se poate de concludente. Totuşi se poate vedea o mare diferență dintre ceea ce consideră filosofia ca fiind rău şi ceea ce consideră creştinismul ortodox ca fiind rău. Gânditoarea Anca Manolescu spunea în acest sens: „se spune de multe ori că la Platon şi, în genere, în filosofia veche, răul e asociat cu ignoranța, pe când în creştinism şi, în genere, în religie, răul e asociat cu păcatul, fie că el înseamnă orgoliu, pulsiune lumească ori neascultare față de divin. În primul caz, trăieşti rău fiindcă nu gândeşti riguros, nu ai discernământ mereu treaz, nu eşti conştient de calitatea actelor tale şi a situării tale în lume. În al doilea caz, trăieşti rău fiindcă nu te supui normei divine, nu aderi (afectiv?, volitiv?) la Suveranul suprem, la Binele întrupat. Lenea înțelegerii, indiferența față de cunoaştere n-ar intra – aici – prea mult în discuție, n-ar fi – aici – aşa strâns legate de rău, nu l-ar determina. Chiar aşa să fie?”[125]

Patima indiferentismului religios este una ieftină. De ce? Fiindcă ne aruncă în gura diavolului destul de uşor. Fiindcă este Creatorul nostru trebuie să ştim că noi avem datoria de a Îl căuta pe Dumnezeu Tatăl nostru Cel ceresc. Este adevărat că şi Dumnezeu trebuie să se descopere pe Sine. Biblia ne demonstrează că Dumnezeu s-a descoperit pe sine de mai multe ori. Sfântul apostol Pavel era cât se poate de concludent când le-a scris evreilor: „după ce Dumnezeu odinioară, în multe rânduri şi în multe chipuri, a vorbit părinților noştri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moştenitor a toate şi prin Care a făcut şi veacurile; Care, fiind strălucirea slavei şi chipul ființei Lui şi Care ține toate cu cuvântul puterii Sale, după ce a săvârşit, prin El însuşi, curățirea păcatelor noastre, a şezut de-a dreapta slavei, întru cele prea înalte, făcându-Se cu atât mai presus de îngeri, cu cât a moştenit un nume mai deosebit decât ei” (Evrei 1, 1-4).

Indiferenții religioşi sunt unii care motivează că nu au cum să fie activi religioşi din moment ce Dumnezeu este:

- evaziv,
- vag,
- neconcludent,
- incoerent
- şi greu perceptibil.

Lor dogmatica creştin ortodoxă le aduce un argument cât se poate de clar: există Revelația Naturală prin care de dăm seama de existența lui Dumnezeu prin tot ceea ce fost creat:

- materie,
- cosmos,
- om,
- animale
- sau vegetație.

Cu privire la ignoranții religioşi tot gânditoarea Anca Manolescu spunea: „într-un prim moment, aşa pare. Iisus spune, pe cruce, despre cei care l-au răstignit: „Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac“ (Luca 23, 34). Ignoranța ar apărea aşadar drept scuzabilă? Lipsa cunoaşterii, proasta cunoaştere să fie un cusur peste care Dumnezeu trece uşor, îl socoteşte minor, fără mare importanță în raportul omului cu El? Rămâne totuşi semnificativ că ultimul cuvânt pe care Christos îl referă la cei care l-au respins priveşte tocmai cunoaşterea. Ceea ce îi caracterizează, ceea ce îi defineşte este „inconştiența“. E neputința de a-i percepe calitatea divină, de Dumnezeu întrupat. E carență în cunoaşterea spirituală.”[126]

Este adevărat că sunt mai multe feluri de cunoaştere. În acest sens trebuie să ştim că un indiferent religios nu va ajunge niciodată să înțeleagă de exemplu că există o cunoaştere mistică ce de cele mai multe ori are loc prin tăcere.[127]

Indiferentismul religios se poate spune că este o patimă fiindcă el este cronic. Odată ce ai ajuns să fi indiferent religios există posibilitatea ca să rămâi aşa toată viața.

- Iisus,
- Maica Domnului,
- sfinții îngeri,
- şi sfinții

---

[125] Anca Manolescu, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/din-polul-plus/ignoranta-un-defect-neinsemnat-627406.html (accesat pe 18.12. 2023).

[126] Idem.

[127] A se vedea Gheorghe Remete, *Cunoașterea prin tăcere* (Alba Iulia, 2011).

nu mai înseamnă pentru tine nimic. Crăciunul şi Paştile nu îţi mai spus nimic şi totul este perplex când vine vorba de viaţa religioasă. Gânditoarea Anca Manolescu spunea în acest sens: „iar, de-a lungul Evangheliilor, nu se străduieşte neîncetat Christos să trezească conştiinţa asistenţei faţă de condiţia lui unică, incredibilă, paradoxală? Cuvintele, actele, parabolele lui într-acolo ţintesc. Încearcă să deschidă înţelegerea umană către calitatea lui de Dumnezeu transcendent prezent în imediat. Încearcă să producă şocul cunoaşterii supranaturale prin vindecări şi minuni: „De nu aş fi făcut între ei lucruri pe care nimeni altul nu le-a făcut, păcat nu ar avea…“ (Ioan, 15, 23). Încearcă să producă fulgerul lucidităţii supranaturale prin enunţul unor norme paradoxale, prin răsturnarea perspectivelor curente, ca în Predica de pe munte. Încearcă să se facă cunoscut prin declaraţii directe, care stârnesc indignarea oficialităţilor religioase şi nedumerirea ucenicilor. „De atâta vreme sunt cu voi şi nu M-ai cunoscut, Filipe? Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl…“ (Ioan 14, 9).”[128]

După cum am enunţat mai sus secolul XXI este unul care are foarte multă indiferenţă religioasă. Acest lucru se poate vedea din faptul că foarte puţini din lumea întreagă ajung la calea îngustă care duce la Împărăţie a creştinismului ortodox. Lumea de azi este de multe ori amăgită de scientism care ne spune că în cele din urmă religia va fi înlocuită de progresul ştiinţific care

- va rezolva,
- va soluţiona
- şi va finaliza

toate problemele cu care se confruntă omul. Aceasta fiindcă este bine să ştim că în secolul XXI Dumnezeu este perceput de ştiinţă destul de diferit faţă de cum Îl

- percepe
- şi prezintă

religia.

Cu privire la faptul că Dumnezeu iese în întâmpinarea noastră şi nu este indiferent faţă de noi gânditoarea Anca Manolescu spunea: „de câteva ori, în cursul Evangheliilor, Iisus le pune ucenicilor întrebarea: „Cine spun oamenii că sunt Eu?“, „Cine spuneţi voi că sunt Eu?“. Ceea ce desfăşoară Evangheliile este efortul lui Christos de a-şi face cunoscută identitatea, de a implanta în intelectul uman fulgerul luminii Lui. E strădania de a trezi o conştiinţă nouă, capabilă să perceapă în El „uniunea celor separate“, comunicarea acestora, pe care El o face posibilă.

S-a făcut chiar observaţia că există în Evanghelii sugestia identităţii între Împărăţie şi condiţia cunoaşterii ultime spre care deschide Christos. La Matei 23, 13, Iisus le reproşează cărturarilor şi fariseilor că închid „împărăţia cerurilor înaintea oamenilor; că voi nu intraţi, şi nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsaţi“. La Luca 11, 52, Iisus se adresează „învăţătorilor de Lege“: „Aţi luat cheia cunoştinţei (cheia cunoaşterii: ten kleida tes gnoseos); voi înşivă n-aţi intrat, iar pe cei ce voiau să intre i aţi împiedecat“. În Evanghelia după Ioan, tema cunoaşterii spirituale este omniprezentă, culminând cu îndemnul christic: „Cunoaşteţi adevărul şi el vă va face liberi“. Raportul cu Dumnezeu apare ca un raport de cunoaştere, de participare la lumina Lui. Eliberarea ultimă apare ca o eliberare de fals, de proasta înţelegere, parţială, mărginită; apare ca o stare de luciditate participativă la luciditatea divină.”[129]

Indiferenţii religioşi susţin că nu există destul de multe dovezi ale existenţei lui Dumnezeu însă în realitate ei sunt nemulţumiţi cu Dumnezeu fiindcă Acesta nu a lucrat conform aşteptărilor lor. Sunt mai mute categorii de oameni dintre care una dintre cele mai rele sunt cei mândrii care vor ca totul să iese ca la carte în viaţa lor. Când nu iasă aşa ei bine ei ajung să se mânie pe cei din jur şi ceea ce este mai trist chiar pe Dumnezeu. În cele din urmă fiindcă Dumnezeu nu a ascultat 100% de ei ajung să devină indiferenţi faţă de El.

Este Dumnezeu care iasă în întâmpinarea noastră însă de cele mai multe ori nouă nu ne convine acest lucru fiindcă suntem prinşi în flagrant aşa cum Dumnezeu i-a prins pe Adam şi Eva în grădina Edenului.[130]

Indiferentul religios este evident că este un nemulţumit de Dumnezeu. Ele este unul care ţine la opiniile şi părerile proprii mult mai mult decât la cele ale lui Dumnezeu şi este evident că de aici iese:

- contradicţia,
- conflictul,
- neînţelegerea
- şi discordia.

---

128 Anca Manolescu, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/din-polul-plus/ignoranta-un-defect-neinsemnat-627406.html (accesat pe 18.12. 2023).

129 Idem.

130 A se vedea Simeon Kraiopoulos, *Adame unde eşti? Despre pocăinţă* (Bucureşti, 2008).

Spiritualitatea ascetică este una care ne spune că între a face voia noastră şi voia lui Dumnezeu este mult ai bine să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu. De ce? Fiindcă înţelepciunea lui Dumnezeu este infinită în timp ce a noastră este finită. De cele mai multe ori trebuie să ne îndoim de propria cunoaştere pentru a ajunge la cunoaşterea lui Dumnezeu. Gânditoarea Anca Manolescu spunea: „un maestru daoist formula astfel caracterul dinamic al cunoaşterii spirituale: „Toţi oamenii preţuiesc ceea ce cunoaşterea poate să ştie, dar unul nu ştie să urmeze de-aproape ceea ce cunoaşterea nu poate să ştie, pentru a şti cu adevărat după aceea" (Zhuang Zi, citat ca ilustrare a unui pasaj din Lao Zi, Dao De Jing, introducere, traducere din chineza veche şi note de Dinu Luca, Humanitas, 1993).

A-ţi fundamenta posibilitatea, speranţa cunoaşterii pe acel mister inaccesibil constituie dimensiunea ei de credinţă. A menţine cunoaşterea în tensiune, orientată către dincolo de ceea ce cunoaşte, dincolo de „achiziţie", constituie aspectul ei de credinţă dinamică. Potrivit Sf. Pavel în I Corinteni 8, 2: „iar dacă i se pare cuiva că cunoaşte ceva, încă n-a cunoscut cum trebuie să cunoască."[131]

Doi logicieni discutau într-o zi.

- Ştii la ce concluzia am ajun?
- La ce?
- Există foarte multă logică în lumea noastră.
- Păi cum să nu.
- Ştiai asta?
- Da.
- Dar ştii la ce ne duce toată această logică din lume?
- Nu.
- Nu ştii?
- Nu.
- Pe bune?
- Nu.
- La Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă numai Cineva care este logic poate crea logică.
- Asta așa este.
- Vezi?
- Deci tu spui că Dumnezeu este logic?
- Da.
- Bine atunci cum îţi explici că în lumea există rău şi moarte?
- Adică?
- Ce logică există în rău?
- Există.
- Care?
- Omul este liber.
- Și?
- El poate opta să facă rău.
- Și este logic?
- Nu.
- Și atunci?
- Omul este liber să facă şi lucruri ilogice.
- De ce?
- Fiindcă Dumnezeu nu ne forţează să fim logici.
- Asta așa este.
- Și mai este ceva?
- Ce?
- Toată logica din lume ne duce spre un singur lucru.
- Dumnezeu?
- Da şi faptul că El este mai presus de logică?

131 Anca Manolescu, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/din-polul-plus/ignoranta-un-defect-neinsemnat-627406.html (accesat pe 18.12. 2023).

- Da.
- Ca unul care a creat-o?
- Da.
- Vezi că încep să te înţeleg.
- Mă bucur.
- Dar mai este ceva.
- Ce?
- Există logică în lume.
- Aşa este.
- Atunci cum ne explicăm hazadrul, întâmplătorul din lume?
- Am să îţi spun cum.
- Cum?
- Ştii ce spunea episcopul francez Bossuet din Meaux?
- Nu.
- „Ou la sagesse est infinie, il n'y a pas de place pour le hasard."
- Nu ştiu franceză.
- O să îţi traduc.
- Te rog.
- „Unde înţelepciunea este fără margini, nu rămâne loc pentru întâmplare".
- Adică la Dumnezeu nu există întâmplare?
- Da.
- Nu ştiam acest lucru.
- Nimic din ceea ce are loc în viaţa noastră nu este întâmplător.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă Dumnezeu le rânduieşte pe toate.
- Aşa este.
- Îmi aduc aminte de maxima de viaţă regelui Friederich I.
- Care?
- „Întâmplarea este Dumnezeul nebunilor."
- Adică?
- Sunt uni care cred că lumea nu este sub controlul lui Dumnezeu.
- Și nu este aşa?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă Dumnezeu este atotputernic.
- Asta aşa este.
- Vezi?
- Deci trăim într-o lume logică fiindcă avem un Dumnezeu logic?
- Mai mult decât logic.
- Cum?
- Supra-logic.
- Adică?
- Dumnezeu este concomitent logic dar şi supra logic.
- De ce?
- Fiindcă este mai presus de logică.
- Nu eram conştient de acest lucruri.
- Poţi să fi de acum.
- Voi fi.
- Deci eşti de acord cu mine?
- Acum sunt.
- Mă bucur.[132]

---

[132] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştin ortodoxă* (Arad, 1929).

Am voit să spunem cu dialogul de mai sus că sunt mai mulţi care cred că în lumea noastră nu există nici o logică şi că prezenţa absurdului din ea ne face să nu mai ştim care este diferenţa dintre bine şi rău. Ei bine acest lucru pe foarte mulţi îi aruncă în patima indiferenţei religioase în care nu îţi mai pasă deloc de Dumnezeu. Este adevărat că există absurd în lumea noastră fiindcă unii sunt absurzi. Totuşi Dumnezeu este prezent în această lume şi nu putem să trecem peste persoana Sa. Despre cunoaşterea lui Dumnezeu gânditoarea Anca Manolescu spunea: „despre ce fel de cunoaştere vorbesc credinţa şi tradiţiile spirituale, în genere? În ce raport stă această cunoaştere cu credinţa? Există disjuncţie sau măcar ierarhie între credinţă şi cunoaştere? Nu cumva credinţa şi cunoaşterea sunt momente – împletite dinamic – pe drumul în care divinul antrenează umanul? Inteligenţa noastră nu poate atinge singură cunoaşterea lui Dumnezeu. Poate avea cel mult dorinţa, presimţirea, aşteptarea ei. Această cunoaştere trebuie să „coboare" din locul ei propriu. E nevoie de revelaţie sau de un dat imemorial, e nevoie de „trimişi" care să pună în conştiinţa omului chemarea spre cunoaşterea transcendentă. E vorba aşadar despre o cunoaştere care cuprinde în mod evident un vector de credinţă. Pe de o parte, e o cunoaştere primită de altundeva, de dincolo de capacităţile noastre obişnuite. Pe de altă parte, când omul o ia asupra sa, e vorba despre o cunoaştere dinamică: în fiecare moment al cunoaşterii, cunoscătorul ştie că ceea ce cunoaşte cu certitudine, cu experienţă interioară, nu acoperă întreaga ţintă a cunoaşterii sale. Ştie că ţinta este infinită şi că ea e cea care îl atrage pe cunoscător spre inepuizabilul ei. Ştie că există un miez de mister dens, care depăşeşte posibilitatea cunoaşterii, dar care instituie această posibilitate, o susţine, o pune la încercare, o ghidează."[133]

Se poate vedea în lumea noastră o profundă apatie duhovnicească. Aceasta fiindcă oamenii de azi cred că tot ceea ce contează este să se raporteze la materie. Ştim că astfel s-a născut materialismul. Atunci când omul renunţă la relaţia şi comuniune cu Dumnezeu prin indiferenţă religioasă ei bine el ajungă să simtă un mare gol în suflet. Acest

- gol
- sau vid

existenţial este unul care în cele din urmă ajunge să îl facă pe om să găsească un mod de a fi umplut. De cele mai multe ori omul ajunge să se refugieze în materie. Materia însă nu poate umple golul lăsat de lipsa lui Dumnezeu din sufletul omului. Aşa se face că în cele din urmă omul va devenii scârbit de materie care nu îi poate aduce o satisfacţie

- deplină,
- totală
- şi finală.

În cele din urmă omul va devenii apatic şi prins de demonul akediei.[134]

Omul apatic nu mai are nici o ţintă în spre care tinde fiindcă pentru el viaţa a devenit fără de sens şi superfluă. Gânditoarea Anca Manolescu spunea în acest sens: „o atare cunoaştere nu e „asigurată", lipsită de strădanie, de întrebări, de crize, nedumerire, momente de căutare zadarnică, „uscăciune", dezolare, risc. Dar ea presupune conştiinţa unui efort uman asistat, amplificat de Ţinta spre care tinde. Efort totodată solicitat până la limitele umanului de infinitul Ţintei. Pentru unii comentatori, lupta lui Iacob cu îngerul e emblema acestui încordat dialog de cunoaştere între partenerul uman şi cel divin. Un dialog la care Platon nu omite nici el să se refere, în Timaios: „Cât despre principiile şi mai înalte [decât cele simbolizate de figurile geometrice], pe acelea doar zeul le ştie şi, dintre oameni, numai cei îndrăgiţi de el".

Există desigur deosebiri între demersul filozofiei vechi şi cel al cunoaşterii religioase. Dar ele nu elimină convergenţele celor două tipuri de căutare, de efort, de orientare. Angajarea religioasă nu-şi poate ignora dimensiunea de cunoaştere."[135]

Este adevărat că această apatie spirituală a omului în cele din urmă duce în cele din urmă la sinucidere. Iată cum indiferentismul religios poate duce chiar la sinucidere. De ce? Fiindcă fără de Dumnezeu trebuie să ştim că omul nu mai are un sens al vieţii

- transcendent,
- suprem
- şi absolut.

[133] Anca Manolescu, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/din-polul-plus/ignoranta-un-defect-neinsemnat-627406.html (accesat pe 18.12. 2023).

[134] A se vedea Radu Teodorescu, *Combaterea demonului amiezii: akedia sau depresia ca lucrare demonică* (Cugir, 2021).

[135] Anca Manolescu, Dilema Veche https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/din-polul-plus/ignoranta-un-defect-neinsemnat-627406.html (accesat pe 18.12. 2023).

În acest sens trebuie să spunem că neutralitatea nu poate exista în viața spirituală şi în cea sufletească. Ori suntem cu Hristos ori cu diavolul. Este evident că indiferentismul religios este ignoranță şi părintele Teofil Părâian spunea în acest sens: „Ignoranța în sensul că dacă nu cunoşti – nu împlineşti. Domnul Hristos a venit şi a propovăduit. De ce a propovăduit? Ca să se ştie ce avem de făcut. Ignoranța e condamnabilă în măsura în care poți să cunoşti şi nu cunoşti, pentru că, necunoscând, nu împlineşti. Sfântul Apostol Pavel spune că trebuie să învățăm că Domnul Hristos ne-a trimis la propovăduire şi că numai prin propovăduire poate cineva să cunoască adevărul Evangheliei. De aceea zice el despre sine, ca trimis al Mântuitorului la propovăduire: „*Vai mie, de nu voi propovădui, de nu voi binevesti*" (Epistola I către Corinteni, Capitolul al IX-lea).

Sfântul Marcu Ascetul spune că **înaintea tuturor păcatelor merg trei uriaşi: neştiința, uitarea şi nepăsarea, aşa încât ignoranța este vinovată atunci când nu vrei să cunoşti, când nu cauți să cunoşti ceea ce ai putea să cunoşti**."[136]

Ei bine cei mai mulți indiferenți religios nu susţin că ei sunt ignoranți. Ei vor să fie neutrii fiindcă nu vor să fie nici cu Dumnezeu şi nici cu diavolul. Spiritualitatea creştin ortodoxă ne spune că se înşeală amarnic cei care cred că dacă în viața lor au slujit pe diavol sub o formă sau alta în viața de apoi vor ajunge să scape de iad. Ei bine diavolul nu este o ființă rațională şi va ajunge să damneze chiar şi pe slujitorii lui la iad.

Ignoranța cronică este şi o problemă psihologică: „Roger D. Congleton, profesor de economie la West Virginia University, a publicat în 2001 un articol în care clasifica ignoranța în două categorii: *ignoranța naturală* şi *ignoranța rațională*.

După părerea sa, *ignoranța rațională* presupune, în termeni foarte simpli, că un individ va alege în mod conştient să rămână neinformat în privința anumitor aspecte ale lumii care fie îl afectează mai puțin sau pe care nu le poate influența. Autorul subliniază caracterul deliberat al ignoranței raționale şi face o distincție între aceasta şi ceea ce a etichetat ca fiind *ignoranța naturală*. Cel mai bun exemplu de ignoranță naturală este starea în care ne naştem. În acel moment, suntem complet ignoranți cu privire la lumea care ne înconjoară, dar această stare nu este o alegere pe care am făcut-o. Autorul continuă prin a defini ignoranța rațională ca fiind „linia subțire care separă ignoranța naturală de cunoaştere". O descrie astfel pentru a sublinia următoarea caracteristică a ignoranței raționale: pentru a fi rațional ignorant cu privire la o anumită problemă, un individ trebuie să ştie că această problemă există, fiindcă numai în această condiție poate lua decizia rațională de a rămâne neinformat cu privire la ea."[137]

Se poate spune că primul act de indiferență religioasă a apărut odată cu Adam şi Eva care au devenit indiferenți față de porunca lui Dumnezeu nu a nu gusta din pomul cunoştinței binelui şi al răului din Eden. Adam şi Eva devin într-un anume fel indiferenți față de Dumnezeu a Cărui alternativă de viață li se pare

- desuetă,
- demodată
- şi învechită.

Diavolul cu minciunile şi seducția lui li se pare mult mai bun şi mai atractiv.[138]

Evident că indiferența religioasă a lui Adam şi Eva a fost făcută şi creată în urma unei minciuni însă în cele din urmă tot indiferență religioasă a fost.

Teologul Daniel Vraciu spunea în acest sens: „deşi Dumnezeu a creat lumea în cel mai minunat mod cu putință, omul începe să-şi scrie istoria sub semnul păcatului. Adam a ales să asculte de îndemnul prefăcut şi nesincer al vrăjmaşului lui Dumnezeu şi al omului, închipuit de şarpe. Adam şi Eva au nesocotit relația unică începută între Dumnezeu şi om, şi tot ceea ce Dumnezeu le-a dăruit: Raiul, lumea, existența, libertatea. Păcatul neascultării şi al ignoranței lor a adus în lume moartea, cu toate că Eva a primit numele de "mamă a tuturor celor vii". Dumnezeu a pedepsit moartea cu moarte, pentru că păcatul înseamnă încetarea relației dintre om şi Dumnezeu. A întoarce spatele izvorului vieții, a te izola în egoism, a te deconecta de la Cel ce este prin excelență viața însăşi nu înseamnă altceva decât moarte. Păcatul este văzut adesea în mod eronat ca o încălcare a unor legi, a unor norme, dându-i-se astfel un aspect mai mult juridic. Astăzi, pentru faptul că păcatul nu mai este perceput ca o înstrăinare a omului de Dumnezeu, cu consecințe directe care îi afectează viața concretă, omul s-a învățat să privească cu destulă uşurință problema păcatului până într-acolo, încât şi-a luat libertatea de a hotărî singur ce este şi ce nu este păcat, luând în râs chiar şi noțiunea de păcat cu un incredibil dispreț. Îndepărtându-se de

[136] Arhimandrit Teofil Părâian, *Cuvinte către tineri*, Editura Omniscop, Craiova, 1998, p. 52 apud https://doxologia.ro/ignoranta-marele-dusman-al-mantuirii (accesat pe 18.12.2023).
[137] https://ro.wikipedia.org/wiki/Ignoran%C8%9B%C4%83 (accesat pe 18.12.2023).
[138] A se vedea Ioannis Romanides, *Păcatul strămoşesc* (Bucureşti, 2017).

Dumnezeu, de învăţăturile Bisericii şi ale Sfinţilor Părinţi ai acesteia, omul îşi semnează singur condamnarea la moarte, la moartea veşnică. Parte de o moarte a trupului avem toţi, dar de o moarte a sufletului au doar aceia care au privit cu desconsiderare relaţia lor cu Dumnezeu, riscând în felul acesta să facă din moarte o veşnicie. Singura salvare este întoarcerea, schimbarea vieţii şi a raţiunii de a fi. Închinată lui Dumnezeu, viaţa, deşi se va sfârşi în mod natural prin moarte, ea devine veşnică şi moartea doar o trecere.[139]

Iată cum am descris aici că păcatul indiferenţei religioase ajunge să se transforme într-o patimă a indiferenţei religioase. Aceasta fiindcă sunt mai mulţi care cred că a fi indiferent religios este un lucru care nu te poate afecta în nici un fel. În cele din urmă Dumnezeu ne-a creat fiinţe

- libere[140]
- şi independente.

Ceea ce am arătat în aceste pagini este că în spatele indiferentismului religios se ascunde:

- ignoranţa
- neascultarea de Dumnezeu,
- nepăsarea
- şi uneori chiar nesimţirea.

Cu privire la această lâncezeală creată de indiferentismul religios părintele Adrian Agachi spunea: „un arbore crește dacă are parte de lumină, apă și un pământ bun, iar suficiența de sine crește dacă are parte de ignoranță, mândrie și un mediu toxic. Datele despre abandonul școlar, analfabetismul funcțional, gradul de îndatorare sau indexul de sărăcie al țării noastre au toate un fir roșu comun reprezentat de această suficiență de sine, această aroganță perpetuă că te poți descurca foarte confortabil și fără a avea studii, un loc de muncă stabil sau o bunăstare clădită corect și cinstit. Însă monștrii unei națiuni nu sunt reprezentați de boli sau războaie, ci de ceea ce surpă cu adevărat viața interioară a omului - dorința de a fi un veșnic căldicel, de a nu avea vreun scop sau voință de a fi mai bun, de a progresa, ci de a te mulțumi cu o nemăsurată lâncezeală."[141]

- Lâncezeala,
- apatia,
- nepăsarea
- şi ignoranţa

sunt cu toate lucruri care ajung să vină odată cu indiferentismul religios. Aceasta fiindcă indiferenţa religioasă este un sentiment complex care ajunge de afectează mai tot sufletul omului. Nu trebuie să credem că pur şi simplu suntem indiferenţi religioşi şi cu asta se încheie tot.

Ceea ce trebuie să conştientizăm este că indiferenţa religioasă poate să fie deprinsă şi dacă trăim într-un mediu indiferent religios care poate să fie denumit ca fiind un mediu toxic. Tot părintele Adrian Agachi spunea: „și, astfel, ajungem la al treilea adjuvant al suficienței de sine: mediul toxic. Când oamenii ignoranți și mândri se înmulțesc, când prostia atinge cote alarmante, atunci mediul din jurul tău devine sufocant, irespirabil, pentru că suficiența de sine a atins apogeul: s-a generalizat. Această generalizare ne conduce iremediabil la o domnie a sa, la un trend care se accentuează până când lucrurile ajung să se schimbe doar în chip radical, materializat printr-un pericol extern sau printr-o dificultate care riscă să afecteze viața unei întregi națiuni."[142]

Sunt unii care stau foarte bine în această ignoranţă religioasă ani buni şi se poate spune că sufletul lor efectiv este devorat de ea. Sufletul trebuie să ştim că nu se simte confortabil să fie indiferent religios. De ce? Fiindcă el pur şi simplu

- simte
- şi are

nevoie de Dumnezeu.

Indiferenţa religioasă este o patimă care nu poate să fie ruptă de la rădăcină dintr-o dată. Ştim de cazul Fericitului Augustin că a devenit indiferent faţă de creştinismul ortodox şi a mers pe panta maniheismului. Sufletul său simţea că ceva nu este în regulă. În cele din urmă această lipsă a ortodoxiei se va acutiza şi va devenii una existenţială. Augustin va trece din nou la ortodoxie.

Este clar că sufletul nostru este afectat de patima indiferenţei religioase fiindcă ştim că sufletul a fost menit spre Dumnezeu. Cei din iad suferă şi pentru că nu au răspuns la această menire de

- unire

---

139 Daniel Vraciu https://ziarullumina.ro/amp/ignoranta-pacatului-si-schimbarea-ratiunii-de-a-fi-74946.html (accesat pe 18.12.2023).
140 A se vedea Christos Yannaras, *Libertatea moralei* (Bucureşti, 2004).
141 Preot Adrian Agachi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/suficienta-de-sine-185092.html (accesat pe 18.12.2023).
142 Idem.

- şi comuniune

cu Dumnezeu în timpul vieţii pământeşti. Tot părintele Adrian Agachi spunea: „un arbore crește dacă are parte de lumină, apă și un pământ bun, iar suficiența de sine crește dacă are parte de ignoranță, mândrie și un mediu toxic. Datele despre abandonul școlar, analfabetismul funcțional, gradul de îndatorare sau indexul de sărăcie al țării noastre au toate un fir roșu comun reprezentat de această suficiență de sine, această aroganță perpetuă că te poți descurca foarte confortabil și fără a avea studii, un loc de muncă stabil sau o bunăstare clădită corect și cinstit. Însă monștrii unei națiuni nu sunt reprezentați de boli sau războaie, ci de ceea ce surpă cu adevărat viața interioară a omului - dorinţa de a fi un veşnic căldicel, de a nu avea vreun scop sau voință de a fi mai bun, de a progresa, ci de a te mulțumi cu o nemăsurată lâncezeală.

Primul pilon al suficienței de sine este reprezentat de ignoranță. Iar faptul că 95% din populația țării noastre nu a citit o singură carte în ultimul an de zile o dovedește cu prisosință. Nu este o noutate că, spre deosebire de alte națiuni, zona artistică și literară este slab reprezentată la noi, nici faptul că puținele personalități care ne-au luminat istoria au fost mai degrabă condamnate la exil decât apreciate, puse la zid în dese rânduri, criticate pentru curajul de a ridica un popor din bezna mulțumirii de sine. Această ignoranță a fost ridicată la rang de virtute în vremea comunismului și, astăzi, este camuflată în acest dispreț general față de „intelectuali", de cei care au o minimă cultură în afara Tik-Tok-ului și Instagramului, de cei care încă mai citesc o carte tipărită sau își poartă pașii prin păienjenișul tot mai gros al unei biblioteci."[143]

Un pacient discuta cu psihologul lui.

- Domnule doctor să ştiţi că nu mai ştiu ce să fac.
- De ce?
- Am o stare de nelinişte continuă în mine.
- Anxietate?
- Da.
- Nu este bine.
- Sigur că nu este bine.
- Trebuie să cauţi motivele pentru care ai ajuns aşa.
- Le ştiu.
- Care sunt?
- Grijile vieţii.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Sunt atât de multe probleme zilnice cu care mă confrunt.
- Îmi dau seama.
- Ce să fac?
- Să continui.
- Dar simt că nu mai pot.
- Este doar o iluzie.
- Cum să fie iluzie?
- Este doar o iluzie.
- Eu nu o simt aşa.
- Trebuie să îţi dai seama că nimic nu este peste puterile noastre.
- Ba eu simt că este.
- Ţi se pare.
- Ba nu.
- Ba da.
- De unde ştiţi că nu este peste puterile mele?
- Sunt un om care merg la biserică.
- Şi ce are asta de a face cu problemele mele?
- Are.
- Care?
- Mergeţi la biserică.

---

[143] Ibidem.

- Nu prea.
- Ai fi bine să începeți să mergeți la biserică.
- De ce?
- Fiindcă de acolo eu am aflat un lucru.
- Care?
- Dumnezeu nu ne dă să ducem mai mult decât putem duce.
- Credeți?
- Da.
- De ce?
- Ai văzut un stăpân bun să pună pe măgarul său mai mult decât poate duce?
- Nu.
- Ai văzut un olar să lase în cuptor mai mult lut decât trebuie?
- Nu.
- Atunci cum poți să crezi că Dumnezeu care este iubire pune pe umerii noştri mai mult decât putem duce?
- Asta aşa este.
- Vezi?
- Să ştiți că nu m-am gândit la asta.
- Ar fi bine să te gândești.
- Să ştiți că eu cred în Dumnezeu.
- Dar nu mergeți la biserică.
- Mai dau din când în când.
- De Crăciun şi de Paşti?
- Da.
- Nu este destul.
- De ce?
- Dacă vreți să faceți față problemelor din viață aveți nevoie de Dumnezeu.
- Credeți?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă credința în Dumnezeu schimbă tot.
- Oare?
- Cum să nu.
- Cum?
- Cu Dumnezeu totul are sens.
- Şi fără El?
- Viața devine de cele mai multe ori absurdă.
- Cred că vă cred.
- Păi cum să nu?
- Deci anxietatea şi neliniştea mea sunt pe fond religios?
- Da.
- Nu ştiam asta.
- Ar fi bine să ştii.
- Acum ştiu.
- Mă bucur.
- Voi încerca să mă schimb.
- Ar fi cel mai bine.
- Totul începe şi se termină cu Dumnezeu nu?
- Da.
- Acum devin şi eu conştient de asta.
- Fără de Dumnezeu suntem nimic.
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.[144]

[144] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Ceea ce am voit să arătăm cu dialogul de mai sus este că sunt mai multe

- depresii
- şi tristeţi

cronice care apar în om pe fondul indiferenţei religioase. Aceasta şi fiindcă omul de azi este foarte mândru. Părintele Adrian Agachi spunea în acest sens: „Al doilea mare sprijin al suficienței de sine constă în mândrie. Omul mândru nu are nevoie de perfecționare, nu are nevoie de alți oameni, se iubește cu patimă numai pe sine, dacă are deschis televizorul și asigurat fast-food-ul, o relație comodă cu un partener cu care nu se grăbește să încheie vreun „contract" matrimonial și pe care îl consideră inferior sieși, atunci totul este în regulă. Problema cea mai mare a mândriei este că te orbește cu ușurință, te face să crezi că realitatea o vezi doar tu, că toți se pot înșela mai puțin tu, orbul care arată altora drumul. Și dacă la mândrie adăugăm și ignoranța, combinația dintre cele două dă naștere acelui element de care toți râd, dar pe care nici un om nu l-ar recunoaște cu privire la sine, și anume prostia.

Și, astfel, ajungem la al treilea adjuvant al suficienței de sine: mediul toxic. Când oamenii ignoranți și mândri se înmulțesc, când prostia atinge cote alarmante, atunci mediul din jurul tău devine sufocant, irespirabil, pentru că suficiența de sine a atins apogeul: s-a generalizat. Această generalizare ne conduce iremediabil la o domnie a sa, la un trend care se accentuează până când lucrurile ajung să se schimbe doar în chip radical, materializat printr-un pericol extern sau printr-o dificultate care riscă să afecteze viața unei întregi națiuni."[145]

CONCLUZIE

Am vorbit în rândurile acestei cărţi că indiferentismul religios este una dintre cele mai mari maladii spirituale ale lumii noastre. Alături de pornografie şi alcool ei bine indiferentismul religios face multe victime. Ceea ce este mai trist este că sunt mulţi tineri care sunt indiferenţi religioşi fiindcă familia nu le sădeşte credinţă în Dumnezeu de mici copii.

Omul de azi nici nu mai vrea să ia în considerare că în această viaţă trebuie să îşi ducă crucea. Teologul Lucian Apopei spunea: „Sfânta Cruce rămâne peste veacuri cel mai scurt rezumat al credinţei creştine, precum şi expresia cea mai concisă a moralei creştine. Ea este, totodată, aşa cum scria părintele Constantin Galeriu, simbolul „misterului inepuizabil al credinţei în întruparea Domnului, în pătimirea şi moartea prin răstignire a Mântuitorului nostru Iisus Hristos", care a suferit din iubire nemărginită pentru oameni.

Evanghelia Duminicii a 3-a din Postul Mare (a Sfintei Cruci) începe făcând referire mai întâi la voinţa noastră: *„Oricine voieşte să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie"* (Marcu 8, 34). A-L urma pe Hristos presupune, aşadar, o asumare personală. Pentru cei mai mulţi creştini, *a-şi lua crucea* înseamnă doar suferinţă, chiar dacă astăzi noi ar trebui să secerăm întru bucurie ceea ce Hristos a semănat întru durere. Însă, ca să ajungem la Înviere trebuie, iată, să trecem prin cruce. Dacă tâlharul cel bun e primul om care intră în rai cu Hristos, poate că se datorează nu numai uimitoarei sale mărturisiri, ci şi faptului că a suferit împreună cu Hristos. Una e să suferi la picioarele crucii, alta e să fii acolo sus, răstignit. Una este ideea crucii, alta e realitatea ei. Dar astăzi, în mileniul al treilea, ce mai reprezintă crucea? Ce mai înseamnă pentru noi suferinţa, mai ales într-o lume aparent inertă la ispăşirea păcatelor?"[146]

Indiferenţa religioasă este un lucru mai complex decât o simplă neatenţie faţă de Hristos şi Dumnezeu Tatăl. Am arătat că sunt mai multe cauze:

- sociale,
- psihologice,
- economice
- sau culturale

pentru care cineva ajunge indiferent religios.[147]

Indiferenţa religioasă deşi nu susţine că este ateism este de fapt un ateism

- mascat
- şi camuflat.

Indiferentul religios trebuie să ştim că nu este deosebeşte ca

[145] Adrian Agachi Ziarul lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/suficienta-de-sine-185092.html (accesat pe 07.03.2024).

[146] Lucian Apopei, Ziarul lumina https://ziarullumina.ro/societate/analiza/cand-ne-ducem-crucea-sa-purtam-cu-noi-si-invierea-179082.html (accesat pe 07.03.2023).

[147] A se vedea Florin Croitoru, *Schimbarea socială și efectele ei asupra comunității de credință în perioada postdecembristă* (Alba Iulia, 2021).

- mentalitate
- şi comportament

de ateu.

Am arătat în paginile acestei cărţi că deşi noi suntem indiferenţi faţă de Dumnezeu, totuşi El nu este indiferent faţă de noi. Teologul Lucian Apopei spunea: „Atunci când suferim, când cu adevărat suferim, ne vine să strigăm către Bunul Dumnezeu: *„Încearcă, Doamne, să te pui în pielea noastră de muritori!"* (C.S. Lewis, *„De ce, Doamne?"*). E cumplit de greu să vezi limpede având în ochi lacrimile suferinței! Numai că știm prea bine că Dumnezeu tocmai asta a făcut: S-a pus în pielea noastră. Când încerci să descrii suferința, evident că nu-i diminuezi limitele, dar te străduiești să pătrunzi în tainele acesteia înțelegând că atunci când ne închinăm Crucii, ne închinăm unui Dumnezeu dispus să preia tragicul vieţii noastre. Mântuitorul Hristos moare pe cruce pentru răscumpărarea noastră din păcat și pentru a sădi, într-o lume sfâșiată de ură, porunca iubirii (consfințită prin jertfa Sa). Mântuitorul nu a suferit *doar* în locul nostru, ci a suferit *pentru* noi. De aceea, crucea trebuie asumată de fiecare dintre noi. Rănile noastre pot fi vindecate de Hristos, care ştie din experiența proprie cât de grea poate fi suferința. Biruința lui Hristos asupra morții este o realitate fizică, nu doar spirituală. Dintotdeauna, sfinții noştri părinţi au ştiut asta. Fiecare dintre ei şi-a trăit neputințele şi slăbiciunile, dar toţi au știut să le pună pe Altarul biruitoarei Cruci, în rugăciune, înaintea lui Dumnezeu, ca jertfă. *„M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine"* (Galateni 2, 20)."[148]

În faţa răstignirii lui Hristos una dintre cele mai
- cumplite
- şi sadice

forme de execuţie ei bine nu avem cum să rămâne indiferenţi. De ce? Fiindcă ortodoxia ne spune că Hristos s-a răstignit din iubire faţă de noi. Numai un nesimțit ar putea rămâne indiferent dacă cineva s-ar răstignii pentru tine. Şi iată că Hristos a făcut-o. greu de crezut pentru unii şi totuşi real.[149]

Cartea noastră se vrea un manifest împotriva indiferenţei religioase fiindcă ştim că sunt mai mulţi creştini ortodocşi şi nu numai care se simt
- plictisiţi,
- neatraşi
- şi imuni

faţă de chemarea Bisericii de a fi mădulare active în trupul lui Hristos.

A ne imagina o viaţă fericită fără de Hristos este aproape imposibil. Vom da aici numai un caz mai recent din America zilelor noastre. Unul dintre cei mai buni şi mai renumiţi actori de la Hollywood a fost Robin Williams. Robin Williams a fost un actor de mare talent care în tinereţe a cochetat cu ştiinţele politice. Actor de succes cu o avere estimată la peste 70 de milioane de dolari într-o dimineaţă Robin Williams a fost găsit sinucis în patul său. Robin Williams a fost un om care lumeşte le-a avut pe toate:
- bani,
- celebritate
- succes
- sau recunoştinţă.

Totuşi el a ales să îşi pună capăt zilelor. Dacă Hristos era mai prezent în viaţa lui cu siguranţă că sfârşitul lui de om ar fi fost altul.[150]

În acest sens iată ce spunea Sfântul Porfirie Bairaktaris: „Bătrânul athonit Porfirie exprima foarte frumos ideea că *„viața fără Hristos nu este viață"*. Dacă nu-L vedem pe Hristos în toate faptele şi gândurile noastre, trăim fără Hristos. Domnul răstignit pe cruce nu este un Dumnezeu al morților, ci al celor vii. *„Slava lui Dumnezeu este omul viu"*, spune Sfântul Irineu al Lyonului, care nu înlătură din ecuația vieții mucenicia pe care o vede ca pe-o naștere. Din Sfânta Scriptură înțelegem raporturile noastre cu viața, nu cu moartea cea care a fost altoită prin

148 Lucian Apopei, Ziarul lumina https://ziarullumina.ro/societate/analiza/cand-ne-ducem-crucea-sa-purtam-cu-noi-si-invierea-179082.html (accesat pe 07.03.2023).

149 A se vedea Antonie Romeos, *Ucenicia în fața crucii* (Galați, 2017).

150 https://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/robin-williams-a-murit-actorul-in-varsta-de-63-de-ani-s-a-sinucis-280010 (accesat pe 08.03.2024).

Cruce, devenind parte a vieţii care naşte viaţa. Dincolo de cruce se văd zorii dimineţii veşniciei noastre. Acolo e biruinţa. Aşadar, atunci când (ne) purtăm crucea, purtăm cu noi și Învierea."[151]

Lumea de azi este o lume superficială fiindcă este o lume căldicică în plan religios. Nu ne place să ne batem prea mult capul cu problemele religioase. De ce? Fiindcă trebuie să fim unii care să ne vede de:

- plăceri,
- materie,
- bani,
- sexualitate
- şi lupta pentru supremaţie politică.

Cei mai mulţi indiferenţi religioşi susţin că nu sunt împotriva lui Dumnezeu dar realitatea este că nu vor să aibă nimic de a face cu El. aceasta fiindcă lor li se pare că Dumnezeu le cere prea mult:

- slujbe la Biserică,
- rugăciune,
- spovedanie,
- împărtăşanie,
- nevoinţă sau asceză.

Deşi suntem indiferenţi faţă de Hristos ei bine El în această viaţă stă la uşă şi bate aşteptând să îi deschidem. Teologul Lucian Apopei spunea: „suntem încredinţaţi că *„Dumnezeu este iubire"*. Iar crucificarea iubirii nu a însemnat nicidecum moartea, ci învierea ei. A vorbi despre cruce ca despre moarte înseamnă incapacitatea de a vedea dincolo de aceasta, rămânând fie încremeniţi de frică în Ghetsimaniul vieţii noastre, fie înspăimântaţi pe Golgota. Mântuitorul ştia cu siguranţă că-L aştepta o moarte dureroasă. A văzut asta având ochii înlăcrimaţi cu sângele durerii, din inima ascultării iubitoare: „Fie voia Ta!". Însă Hristos a semănat cu iubire divină o credinţă a curajului. Peste tot în Scriptura Noului Testament regăsim îndemnuri de genul: *„Îndrăzneşte, fiule...!"* sau *„Îndrăzneşte, fiică..."*. De aceea, pentru ca mântuirea să nu rămână un simplu concept, trebuie „însoţită de o manifestare prin fapte". *Omul*, aşa cum spunea părintele Teofil Părăian, *creşte în ceea ce porneşte*, adică în ceea ce îşi asumă şi în ceea ce se angajează: *„Cine vrea să progreseze în post trebuie mai întâi să postească; cine va vrea să progreseze în rugăciune trebuie să se roage; cineva care va vrea să progreseze în fapte bune trebuie să facă fapte bune (...) O credinţă neangajată nu-i credinţă, nu-i mântuitoare"*. De aceea, învierea nu există doar ca aşteptare, ci ea devine experienţă de trăire întemeiată pe Taina Crucii. Moartea e desfiinţată prin moartea însăşi (*„Cu moartea pre moarte călcând"*), iar omului îi este oferită posibilitatea de a reveni în comuniune cu Dumnezeu şi de a afla viaţa cea adevărată."[152]

Este nevoie să ne dăm seama că indiferenţa religioasă este o problemă care ne priveşte pe toţi. Acesta fiindcă Dumnezeu Tatăl nu ne cere lucruri imposibile.[153]

Am arătat în această carte că Apocalipsa ne spune foarte clar că starea de indiferenţă religioasă nu este pe placul lui Dumnezeu. De ce? Fiindcă indiferenţi religios nu vor să ne pună rău nici cu Dumnezeu şi nici cu diavolul. În acest sens cei care devin indiferenţi religios inconştient slujesc diavolului care ştim că nu vrea ca noi să fim aproape de Dumnezeu. Dacă în această viaţă suntem indiferenţi faţă de Dumnezeu nu avem cum să avem pretenţia în viaţa de apoi să fim veşnic cu Dumnezeu. Tot teologul Lucian Apopei spunea: „îngrijorarea omului privind neputinţa asumării crucii, sub dezarmantul pretext *„nu se poate, e peste puterile mele"*, atrage după sine nerezolvarea unui exerciţiu de compătimire. Crucea, care vine din înaltul cerului şi coboară în adâncurile pământului, poate fi deopotrivă ameţitoare şi abisală pentru unii. Aceste perspective pot fi descurajante fără o credinţă puternică şi fără o rugăciune stăruitoare ale cărei limite n-ar trebui considerate ca propria noastră măsură, evident neputincioasă, ci ca raportare la Bunul Dumnezeu: *„Nu voia mea, ci voia Ta să se facă, Doamne!"*. Cine nu poate înţelege acest lucru va deznădăjdui de orice lovitură mai grea sau mai uşoară primită în viaţă şi anevoie va putea vedea dincolo de Golgota.

Un martir într-o închisoare, din cauza frigului, a foamei şi a chinurilor de tot felul, intrase în stare de apatie şi nu se mai putea ruga. A zgâriat însă pe zidul din faţa ochilor o cruciuliţă şi s-a uitat aşa îndelung la ea... Nu a fost aceasta, oare, o rugăciune înduioșătoare? Eroismul acesta în faţa aparent biruitoarei stăpâniri a morţii

---

151 Lucian Apopei, Ziarul lumina https://ziarullumina.ro/societate/analiza/cand-ne-ducem-crucea-sa-purtam-cu-noi-si-invierea-179082.html (accesat pe 07.03.2023).

152 Idem.

153 A se vedea Radu Teodorescu, *Dumnezeu Tatăl pe înţelesul tuturor* (Cugir, 2019).

întruchipează expresia totală a iubirii față de Dumnezeu. Dacă nu L-ar privi pe Hristos, omul ar intra în deznădejde printre greutățile vieții."[154]

Am mai vorbit de faptul că indiferența religioasă se naşte pe fondul unei apatii nihiliste a lumii noastre. Aceasta fiindcă oamenii nu mai vor să ştie de Dumnezeu care în cele din urmă este Tatăl lor ceresc. Hristos ne-a spus cât se poate de clar că dacă noi ne ruşinăm de El şi El se va ruşina de noi: „în aceeaşi Evanghelie a Duminicii a 3-a din Postul Mare se aminteşte la un moment dat şi de *rușine*: *„Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat și păcătos, și Fiul Omului se va rușina de el, când va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri".* Dacă poate fi crucea semn de ruşine, atunci e pentru ruşinea noastră, a întregii umanități, şi nu a Domnului. Să nu uităm că singurul „cadou" cu care Hristos S-a înălțat dintre noi la ceruri a constat în semnele cuielor şi ale torturii de la răstignirea Sa pe cruce. Deci, ca punct de întâlnire între divin şi uman, crucea este o contrapondere uimitoare între josnicia omului şi măreția iubirii lui Dumnezeu. Mântuitorul Hristos a murit înălțat spre cer, dar cu privirea şi brațele deschise spre noi, spre lume, arătând că Se aduce jertfă din iubire pentru noi, cărora ne transmite divinul îndemn şi posibilitatea de a fi asemenea lui Dumnezeu. Iar punctul de întâlnire între divin şi uman este iubirea, căci, da, prin Sfânta Cruce este revelată iubirea divină: *„Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică"* (Ioan 3, 16)."[155]

Doi agricultori dintr-un sat discutau într-o zi cele duhovniceşti.

- Ştii ce mă doare cel mai mult la satul nostru?
- Nu.
- Indiferența față de biserică.
- De ce?
- Cu excepția duminicii mai toată vremea biserica este goală la slujbe.
- Oamenii au treabă.
- Lasă asta.
- Cum?
- Nu vezi că la noi cârciuma este plină în continuu?
- Asta aşa este.
- Cum se face că pentru cârciumă oamenii au timp şi pentru biserică nu?
- Asta chiar nu o ştiu.
- Şi dacă biserica le-ar vrea rău.
- Poate că le vrea.
- Cum să le vrea?
- Păi biserica cere mult.
- Cât de mult?
- De taxa bisericii ai auzit?
- Este o sumă modică.
- Crezi?
- Da.
- Poate aşa este.
- Sigur că aşa este.
- La sate credința scade văzând cu ochii.
- Lucian Blaga spunea că *veșnicia s-a născut la sat*.
- Este doar o metaforă.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Uite cum este nu toate satele sunt la fel.
- Păi da.
- Ştiu o întâmplare în acest sens.
- Păi spune-mi-o şi mie.
- De ce nu?
- Te ascult.

154 Lucian Apopei, Ziarul lumina https://ziarullumina.ro/societate/analiza/cand-ne-ducem-crucea-sa-purtam-cu-noi-si-invierea-179082.html (accesat pe 07.03.2023).
155 Idem.

- Se spune că erau două sate nu departe unele de altele.
- Înțeleg.
- Într-un un sat a avut nişte recolte enorme.
- Şi celălalt sat?
- În acea regiune a fost o secetă mare de tot.
- Se mai întâmplă.
- În satul cu recoltă oamenii mâncau pâine albă şi beau rachiu şi se veseleau toată ziua.
- Şi în celălalt sat?
- Este o sărăcie şi o mizerie de nu îți poți imagina.
- Va săracii oameni.
- Un bătrân mai omenos i-a chemat într-o zi la sine pe săteni.
- Ştiți de ce v-am adus aici?
- Nu.
- Mai oamenilor aşa nu se mai poate.
- De ce?
- Noi mâncăm şi bem pe săturate şi cei din satul vecin se chinuie în foamete.
- Şi ce vrei să facem noi?
- Să îi ajutăm.
- De ce?
- Fiindcă aşa este creştineşte.
- Bătrâne tu uiți cum ai fost când ai fost tânăr.
- Am fost un lacom şi un netrebnic.
- Şi atunci de ce ne ceri nouă să fim buni?
- Ştiți de ce?
- Nu. De ce?
- Fiindcă vă spun ceva.
- Ce?
- Dacă eşti netrebnic şi invidios la un moment dat pur şi simplu ți vine scârbă de tine.
- Chiar aşa?
- Da.
- Aşa ai simțit tu?
- Da.
- Cum ştim asta?
- Nu vedeți să m-am schimbat?
- Asta aşa este.
- Vedeți?
- Bine îi voim ajuta pe cei din satul vecin.
- Dumnezeu să vă răsplătească bunătatea.
- Şi i-au ajutat?
- Da.
- Frumoasă povestea.
- Ea ne spune un lucru fundamental.
- Care?
- Că nu trebuie să fim indiferenți la nevoile celor din jur.
- Cred că aşa este.
- Sigur că aşa este.
- Deci lipsa de altruism duce la scârbă de sine?
- Da.
- Asta am înțeles din întâmplare.
- Ai înțeles bine.
- Mă bucur că mi-ai spus şi mie întâmplarea.
- Este ceva care mă mângâie.
- Cred şi eu.[156]

[156] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Apatia de sorginte nihilistă a lumii noastre ne face să îi privim pe creştinii ortodocşi autentici ca fiind

- fanatici,
- fundamentalişti
- şi obscurantişti.

În realitate ei sunt unii care sunt mult mai aproape de mântuire decât noi. Gânditorul Ciprian Voicilă spunea în acest sens: „apatia este o stare sufletească ce poate fi privită din perspectivă psihologică, dar și duhovnicească. Omul apatic este dezinteresat de tot ce se întâmplă în jurul său, dar și de sine însuși. Apatia poate avea ca sursă sentimentul zădărniciei, al neputinței de a lupta cu nedreptățile lumii.

Această stare sufletească este amplificată de mass-media care, în goana după senzațional, transmite știri despre calamități naturale, crime, atrocități, lezări ale drepturilor individuale. În fața unui val continuu de informații negative, toxice, nu e de mirare că în sufletul nostru se poate instala indiferența. Participăm afectiv la întreaga suferință a lumii, însă fără putința de a ajuta victimele inocente. Atunci, soluția indiferenței pare că se impune de la sine. Dar indiferența emoțională poate atinge forme de tulburare psihică gravă, ceea ce psihologii numesc „tocire afectivă".”[157]

Indiferentismul religios este unul care este o adevărată problemă în societatea noastră contemporană. Aceasta fiindcă sunt familii în care el se moşteneşte din tată în fiu şi din mamă în fiică. Omul indiferent religios este unul în care se poate spune că sufletul său moare încet şi sigur. Aceasta fiindcă sufletul are nevoie de Dumnezeu. Tot gânditorul creştin ortodox Ciprian Voicilă spunea: „apatia poate fi și expresia *sindromului de „oboseală cronică"*, când cel suferind are o senzație de oboseală severă. Este apatic și are o capacitate redusă de muncă. În exterior, lasă impresia că „se târăște prin viață". Leacul împotriva acestei „pustietăți sufletești" este unul duhovnicesc: reluarea legăturii cu Mântuitorul nostru, Iisus Hristos, cu energiile Duhului Sfânt și cu Biserica Sa. Iar luptând cu noi înșine, trebuie să dobândim virtuțile blândeții, smereniei, răbdării, dragostei.

Starea de apatie este și o expresie a *întristării*. Sfântul Ignatie Briancianinov o descrie ca absență a nădejdii în Dumnezeu, îndoire de cele pe care ni le-a făgăduit nouă, puținătate de suflet sau chiar cârtire. Cel care cârtește și nu acceptă ce i se întâmplă poate ajunge la revoltă împotriva lui Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel vorbește de două tipuri de întristare, și doar una este îndreptățită și mântuitoare: „Întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte" (2 Cor. 7, 10). De aceea, trebuie să transformăm apatia în ceea ce Sfinții Părinți au numit *apatheia*, adică luptă cu propriile patimi și înfrângerea lor.”[158]

Indiferentul religios este unul care crede că poate să trăiască o viață independentă de Dumnezeu şi care nu are nimic de a face cu El. El crede că adevărata fericire nu este legată de Dumnezeu. Ori acest lucru este fals.[159]

Deși la început indiferența religioasă pare un lucru cât se poate de frumos şi plăcut ei bine cu timpul lucrurile se schimbă fiindcă el devine o boală puturoasă din care sufletul cu greu mai poate ieşii. Tot gânditorul creştin ortodox Ciprian Voicilă spunea: „Sfântul Ioan Scărarul descrie modul în care indiferența ne primejduiește viața duhovnicească: „Împietrirea este nepăsare care cu vremea a devenit ca și naturală, amorțire (adormire) a minții, odraslă a obișnuinței care o ia înaintea voii și a conștiinței, împiedicătoare a râvnei, spânzurătoare a bărbăției, necunoaștere a umilinței, poartă a deznădejdii, mamă a uitării și... alungare a fricii de Dumnezeu".

Apatia poate fi un simptom al *neurasteniei* sau al *întristării*. Prima este o afecțiune preponderent psihică, în timp ce a doua o boală, o patimă de natură duhovnicească. Unii psihologi susțin că, în prezent, neurastenia este cea mai întâlnită formă de nevroză. Aceasta se manifestă în exterior ca irascibilitate, slăbiciune nervoasă, dar și ca „epuizare a forțelor vitale ale omului", cum o descrie psihiatrul ortodox Dmitri Avdeev. Acestor simptome li se adaugă stări de tristețe sau dezamăgire. Întrucât orice afecțiune psihică are cel puțin o cauză duhovnicească, Avdeev scrie că neurastenia poate fi considerată opusul „blândeții, smereniei, răbdării și așezării pașnice a duhului". Remediile pe care ni le recomandă sunt: păstrarea păcii sufletești, răbdarea necazurilor și a încercărilor, cultivarea unei atitudini de smerenie și de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru tot ce ni se întâmplă, bun sau rău.”[160]

---

[157] Ciprian Voicilă, Ziarul lumina, https://ziarullumina.ro/societate/psihologie/despre-apatie-si-lehamite-cand-societatea-pare-tot-mai-nedreapta-124199.html (accesat pe 07.03.2023).
[158] Idem.
[159] A se vedea Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericii* (Cluj-Napoca, 1991).
[160] Ciprian Voicilă, Ziarul lumina, https://ziarullumina.ro/societate/psihologie/despre-apatie-si-lehamite-cand-societatea-pare-tot-mai-nedreapta-124199.html (accesat pe 07.03.2023).